

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ગીતામણી-૨

વિષય ૬-૧ : ૬૨

પહેલી આવૃત્તિની

પ્રસ્તાવના.

ગુજરાતી સાહિત્યમાં ગીતકાવ્યોના અનેક સ્વરૂપોમાં ગરબીનું પણ એક પ્રચલિત મધુર સ્વરૂપ હવે શિષ્ટ મનાવા લાગ્યું છે. પ્રાચીન ગુર્જર કાવ્યોમાં રાસ, રાસડા ઇત્યાદિ નાં કોઈકોઈ પ્રસંગે દર્શાવેલાં થાય છે, પરંતુ તે સમયના પ્રસિદ્ધ સાહિત્યમાં તે માત્ર વિરલ ડોકીયાં કરતાં જ જણાય છે. વાસ્તવિક રીતે જોતાં ગુજરાતમાં કાવ્યના એ સ્વરૂપને સર્વિશેષ લોકપ્રિય બનાવી તેને ગુર્જર જનસમાજનાં સર્વ પટાન્તરોમાં સર્વવ્યાપી કરનાર, કાવ્યની મધુરતાને સ્ત્રીઓના મીઠાશબ્દોમાં કંઠદ્વારા પ્રવાહ આપી રેલાવનાર, તે રસિક કવિ દયારામભાઈ જ હતા. તેમના સમયથી રેલાતા રહેલા એ રસાનન્દમાં કવિ નર્મદાશંકરે, સાક્ષર નવલરામે તથા કવિ દલપતરામે કેટલીક વૃદ્ધિ કરી હતી; પરંતુ આમાંના છેલ્લા લેખકોની કૃતિઓ સ્ત્રીઓના એકદેશીય વર્ગ માટે, બાલિકાઓ માટે, વિશેષ હોવાથી તે સ્ત્રીસમાજમાં સર્વવ્યાપકતા સંપાદન કરી શકી નથી. ત્યાર પછી અર્વાચીન નવીન સાહિત્યમાં, સંગીત કાવ્યોના ઉચ્ચ પ્રદેશમાં વિહાર કરનાર રા. નરસિંહરાવે, દયારામભાઈએ પોષેલી ગરબીસુંદરીને કલ્પના અને ઉન્નત કાવ્યપ્રતિભાની સહચરી બનાવી પોતાના ઉડ્યનમાર્ગમાં ઘણેક પ્રસંગે સાથે રાખી તેને સર્વિશેષ માન આપ્યું છે. તે સમય પછીથી કલ્પના અને કાવ્યપ્રતિભાની સાથે ગરબીસખીના આવા સાહચર્યથી ઉદ્ભવતા અનુપમ આનન્દનો અનુભવ કરનાર અન્ય લેખકો પણ પ્રસંગોપાત્ તેને અપાતા આ માનમાં પોતાની સંમતિ તથા પુષ્ટિ આપે જાય છે; અને એ રીતે કાવ્યજગતમાં ગરબીઓનું સ્વરૂપ પણ એક મનોરંજક અંગભૂત બની પ્રતિષ્ઠા પામતું રહ્યું છે.

વર્તમાન સમયમાં પ્રજાવર્ગમાં એકત્રતાની ધરતા રચવાના ઉદ્દેશથી નાના પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ જન્યતિ પામી છે, અને અનેક પ્રસંગે કરવામાં આવતાં સંમેલનો તેવાજ ઉદ્દેશની સિદ્ધિનાં પરિણામો છે. એક પક્ષે પુરુષવર્ગ વિવિધ હેતુ પુરઃસર આવાં સંમેલનો મેળવી કાર્યસિદ્ધિ સાથે પરસ્પર સમાગમનો આનન્દ અનુભવે છે; તેમ અન્ય પક્ષે સન્નારીવર્ગમાં પણ પ્રસંગોપાત્ સહવાસી થઈ, વાર્તાવિનોદથી તેમજ સુકોમળ સંગીતના રસપ્રવાહથી રસેલો આનન્દ માણવાની અભિલાષા ઉદ્ભવે છે. કાંઈક આવાં કારણોથી તે વર્ગમાં ગરબામંડળોના સમારંભ રચાય છે. તેવે પ્રસંગે તેમના આનન્દને ઉન્નત સ્વરૂપ આપવા અર્થે, તેમ ઉચ્ચ સાહિત્યના વિનોદનું પાન કરાવવા વાસ્તે, ઉપર સૂચિત ગરબીના આકારવાળાં ગીતકાવ્યોની એક મનોહર માળા તેમને અનુપમ આનન્દનું સાધન થાય એ સ્વાભાવિકજ છે. વળી આવી ગીતકાવ્યમાળા એક અન્ય ઇષ્ટ હેતુ સિદ્ધ કરે એમ છે. સામાન્યપણે, ઉત્તમ લેખકોની-કવિઓની કૃતિઓનો આસ્વાદ જનસમાજમાં વિશેષે કરીને વિદ્યાવાન રસિક પુરુષવર્ગજ લે છે. અને સામાન્યજનો, ખાસ કરીને આપણો હાલનો સ્ત્રીવર્ગ, તેના રસપાનથી દૂરજ રહે છે. પરિણામે તેવા લેખકોનાં હૃદયોને સામાન્ય હૃદયો સાથે એકતા પ્રાપ્ત કરી શકવાના પ્રસંગો વિરલજ થઈ પડે છે. પરંતુ સન્નારીઓના હસ્તમાં મુકવા ગુથેલી આવી ગીતકાવ્યમાળા એક પક્ષે કવિઓનાં કાર્યોને જનસમાજનાં ઉડાં પડોમાં પહોંચાડવામાં, તેમજ અન્ય પક્ષે સન્નારીવર્ગને, વિશુદ્ધ રસિક આનન્દનો લાભ આપી સાહિત્ય અને સંગીતના વિમાનદ્વારા તેમની હૃદયભાવનાઓને ઉચ્ચગામી કરવામાં, સાહાય્ય આપે છે.

કાવ્યના અલૌકિક માધુર્યનું સંગીતના હૃદયરંજક માધુર્ય સાથે સંમેલન થતાં, કેવા ઉચ્ચ પ્રકારની રસોપત્તિ થાય છે એ સુન્દરી-ઓના ગરબા મંડળોને નીહાળનાર તથા શ્રવણ કરનાર રસિક સજ્જનોને સુવિદિતજ છે, અને બન્ધુસમાજ તરફથી પ્રકટ થયેલી “ ગીતમાળા ભાગ ૧ લા ” ની લોકપ્રિયતા તથા સફલતાએ તે વિશેષ સિદ્ધ કરી આપ્યું છે. સ્થળે સ્થળે સન્નારીઓ તેમજ બાલા-ઓના મધુર કંઠમાંથી આલાપાયેલાં આ અલ્પ સંગ્રહમાંનાં કાવ્યો અનેક ગરબામંડળોમાં આનન્દરસ રેલાવી રહેતાં દૃષ્ટિએ પડ્યાં છે, અને ઘણેક પ્રસંગે તેમાંનાં ઘણાંક કાવ્યો તરફ સવિશેષ પક્ષપાત કરવામાં આવ્યાનું પણ કહેવાય છે. અતિ અલ્પ સમયમાં તે સંગ્રહની સર્વ પ્રતો પૂર્ણ થઈ રહ્યા પછી પણ વારંવાર તેને માટે નગરનગરાન્તરેથી થયે જતી માગણીએ તેની બીજી આવૃત્તિની આવશ્યકતા ઉત્પન્ન કરી હતી, અને તે પ્રસિદ્ધ પણ થઈ ચુકી છે. આ પ્રભાણેની વસ્તુસ્થિતિથી ઉત્સાહિત બની ગુજર્જર સાહિત્યસરોવરમાંનાં બીજાં ગીતકાવ્યકમળોની સુવાસિત માળા સુન્દરીઓની શ્રીવામાં આરોપવાની ઉત્કંઠા એ આ ગીતમાળા ભાગ ૨ નું જન્મકારણ છે.

સામાન્ય રીતે કેટલાક લેખકોની વૃત્તિ પોતાનાં કાવ્યોને ગરબીની આકૃતિ આપવા તરફ આકર્ષાતી રહે છે એ ખરૂં છે. છતાં સભ્ય સમારંભમાં ઉચ્ચારાઈ શકાય એવાં, સામાન્ય ઉપયોગના વિષય દર્શાવતાં, વિશુદ્ધ ભાવના ઉત્તેજનારાં, અને ઉચ્ચ પ્રતિની કાવ્યપ્રતિભાવાળાં, ગરબીના આકારમાં આલેખાયેલાં-ગીતકાવ્યોની ગુજરાતી સાહિત્યમાંથી પુરતી સંખ્યા સંગ્રહવી એ ઘણું કઠિન છે. આ ગીતમાળામાં ગુણેલાં સર્વ ગીતો પણ આ સર્વ ગુણોથી સંપન્ન છે એમ કહેવું એ કદાચ તદ્દન વાસ્તવિક નહિં મનાય, છતાં આ સંગ્રહ

હમાં તે ગુણો તઃદ્ર લક્ષ રાખવા બનતો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. *૧૦૬ તથા ૧૦૭ મા નંબરનાં ગીતોની પસંદગી તેમાં રહેલા ધીમા હાસ્યરસ માટેજ કરવામાં આવી છે, અને બીજાં ધણાં ગંભીર ગીતોના ગાનનો શ્રમ થમારી આનન્દરંગ રેલાવવાના કાર્યમાં, કેટલાક સમારંભોમાં તેમણે પ્રિયતા પ્રાપ્ત કરેલી દૃષ્ટિએ પડી છે. સામાન્ય રીતે ગરબામંડળોમાં ગરબીના રાગનીજ આવશ્યકતા મનાય છે; છતાં કેટલેક પ્રસંગે દિંડી, મહાડ અને ભેરવીનો પણ સફળતાથી ઉપયોગ થતો અનુભવાયો છે. વાસ્તવિક રીતે જે રાગના નિયમિત તાલ ગીત ઝીલનારી સન્નારીઓની તાળીને અનુકૂળ થઈ પડે એમ હોય તેનો આવા પ્રસંગ માટેનાં ગીતોમાં સમાવેશ થઈ શકે; અને તેથી તે પ્રયોગની સફળતાની પ્રતીતિ મેળવવા અર્થે આ સંગ્રહમાં જે મહાડ રાગનાં ગીતોને પ્રવેશ આપ્યો છે.

ગીતમાળા પ્રથમ ભાગની પેઠે આ સંગ્રહમાં શબ્દાર્થ આપવાની ઇચ્છા હતી, પરંતુ પુસ્તકપ્રસિદ્ધિની ત્વરાએ તે ઇચ્છાને ભાવિ પ્રસંગને ખોળે સુવાડી છે. કર્તાનાં નામની તેમજ ગીતોની પ્રથમ લીટીની અનુક્રમણિકા ઉપરાંત રાગોની અનુક્રમણિકાનો વિશેષ સમાવેશ વાચકોની અનુકૂળતા અને સરળતામાં વૃદ્ધિ કરશે એ નિઃસંશય છે.

સદોષતા એ મનુષ્યકૃતિનું અનિવાર્ય અંગ છે; અન્ય આવૃત્તિ સમયે તે કેટલેક અંશે પણ દૂર કરી શકાય એવી વાચકો તરફની સૂચનાઓ સંગ્રહકર્તાને ધણો આભારી કરશે.

સંવત ૧૯૬૬ ભાદ્રપદ કૃષ્ણપક્ષ. ૧૦.

અમદાવાદ.

} શંકરરાય અમૃતરાય.

બીજી આવૃત્તિની

પ્રસ્તાવના.

ગીતમાળા ભાગ ૨ જાની પહેલી આવૃત્તિ કેટલાંક વર્ષો થયાં સંપૂર્ણ થયા પછી આજ તેની બીજી આવૃત્તિ પ્રસિદ્ધ કરી આકાંક્ષી વાચકવર્ગ સમક્ષ મુકવામાં આવે છે. પ્રથમ આવૃત્તિમાંનાં નંબર ૧૦૩ તથા ૧૦૪ નાં ગીતો કાંઈક લાંબાં અને અશ્વિકર લાગવાથી તે બદલી તેને સ્થાને બીજાં નંબર ૧૦૩ થી ૧૦૭ નાં ગીતો મુકવામાં આવ્યાં છે; તે સિવાય બીજાં કાંઈપણ ફેરફાર આ આવૃત્તિમાં કરવામાં આવ્યો નથી.

આશા છે કે સંગીતપ્રિય સન્નારીવર્ગ આ આવૃત્તિને પ્રથમની પેઠેજ આદર આપી તેની ઉપયોગીતા સિદ્ધ કરશે.

ગીતમાળા ભાગ ૧ લા તથા ભાગ ૨ જાની ઉત્કૃષ્ટિ લોકપ્રિયતાથી પ્રેરાઈ ભાગ ૩ જાની યોજના રચવામાં આવી છે, અને તે પણ થોડાક સમયમાં પ્રસિદ્ધ થવા સંભવ છે.

સંવત ૧૯૭૩
વૈશાખ સુદી ૧૫.
અમદાવાદ.

સંગ્રહકર્તા
શંકરરાય અમૃતરાય.

વિષયસૂચન.

વિષય.	લેખક.	પૃષ્ઠ.
૧ ગૃહદેવીઓનું મંગલગીત	નર્મદાશંકર બાલાશંકર	૧
૨ આમંત્રણ	નરસિંહરાવ બોળાનાથ	૨

૧. રૂઝ્કરસ્મરણ

૩ પ્રભુને આમંત્રણ	છોટાલાલ સેવકરામ	૪
૪ હરિદર્શનની લાલસા	નહાનાલાલ દ. કવિ	૫
૫ સંકટ સમયે પ્રભુયાચના	કેશવલાલ હરિરામ	૬
૬ પ્રભુપ્રીતિ	પ્રેમાનંદ સ્વામી	૭
૭ પ્રભુની ભક્તવત્સલતા	કવિ નર્મદાશંકર	૮
૮ પ્રભુનું નિત્ય સ્મરણ	સૌ. સુમતિ	૯
૯ પ્રભુભક્તિ	શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય	૧૦
૧૦ જગતજનનીનું સ્તવન	મંગજેશ્વર વેણીરામ	૧૧
૧૧ ઇશ્વરપ્રાર્થના	શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય	૧૨
૧૨ પ્રભુસંગમાં આનંદ	નરસિંહ મેહેતા	૧૩
૧૩ દુઃખ નિવારણ માટે યાચના	વનિતાવિશ્રામનાં વ્યવસ્થાપક	૧૪
૧૪ પ્રભુની સર્વવ્યાપકતા	છોટાલાલ સેવકરામ	૧૫

૨ ધર્મબોધ.

૧૫ દિવ્ય ધામ	નરસિંહરાવ બોળાનાથ	૧૭
૧૬ પ્રભુસ્વરૂપ	પ્રેમાનંદ સ્વામી	૧૮

૧૭ પ્રભુનામનું રટણુ	અહ્લાનંદ	૨૦
૧૮ પ્રભુસેવા	મુક્તાનંદ	૨૧
૧૯ પ્રભુદર્શન	પ્રેમાનંદ સ્વામી	૨૨
૨૦ પ્રભુભક્તિ	અહ્લાનંદ	૨૩
૨૧ હરિભક્તિમાં દૃઢતા	મુક્તાનંદ	૨૪
૨૨ આત્મઅહ્લાની ભાક્ત	શ્રીમન્ મુનિ બુદ્ધિસાગરજી	૨૫
૨૩ પ્રભુપ્રીતિ	કવિ નર્મદાશંકર	૨૬
૨૪ હરિભય જીવન	શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય	૨૭
૨૫ જીવનમુક્તનો સત્સંગ	નિષ્કુળાનંદ	૨૮
૨૬ સંતમહિમા	નિષ્કુળાનંદ	૨૯
૨૭ ચિત્તચક્રોર	રા. કેશવલાલ હરિરામ	૩૦

૩ જીવનનીતિ.

૨૮ નીતિમય જીવનનો આનંદ	અચાત	૩૧
૨૯ આસક્તિ રહિત જીવન	શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય	૩૩
૩૦ નીતિના શણગાર	ડાહ્યાભાઈ ધોળશાજી	૩૪
૩૧ સ્ત્રી-સુબોધ	અચાત	૩૫
૩૨ સ્ત્રીધર્મ	કવિ નર્મદાશંકર	૩૭
૩૩ સ્ત્રીબોધવચન	મંગલેશ્વર વેણીરામ	૩૮
૩૪ ગૃહિણીનો ધર્મ	જન્મશંકર ગિરિજાશંકર	૩૯
૩૫ પતિ પ્રત્યે આચાર	દેવવાડાકર	૪૧
૩૬ પતિમાં આધીનતા	દોલતરામ કૃપારામ	૪૨
૩૭ પતિવ્રતાના ધર્મ	દેવવાડાકર	૪૩

૩૮ સતીના ધર્મ	અગ્નિ	૪૫
૩૯ સતી સ્ત્રીની કૃતિઓ	શિવસુત કેશવ	૪૬
૪૦ શીલપ્રભાવ	દેલવાડાકર	૪૭
૪૧ પરોપકાર	વનિતાવિશ્રામનાં વ્યવસ્થાપક	૪૮
૪૨ મ્હોટું મન	ચન્દ્રશંકર ન. પંડ્યા	૫૦
૪૩ સપ્તપદીમાં કન્યાની પ્રતિજ્ઞાઓ	નૃતનશ્રી	૫૦
૪૪ કન્યાને યોધ	કવિ નર્મદાશંકર	૫૩

૪. સ્નેહનિરૂપણ.

૪૫ લોચન મનનો ઝગડો (પ્રીતિનું		
કારણ લોચન કે મન ?)	દયારામ	૫૫
૪૬ પ્રેમની પીડા	દયારામ	૫૬
૪૭ પ્રીતિની રીત	દયારામ	૫૭
૪૮ પ્રેમબન્ધ	શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય	૫૮
૪૯ પ્રભુપ્રેમપાન	મણિલાલ નલુભાઈ	૫૯
૫૦ પ્રેમ-આનંદનો ખ્યાલો	કવિ નર્મદાશંકર	૬૦
૫૧ પ્રેમસ્નાન	મણિલાલ નલુભાઈ	૬૦
૫૨ પ્રેમજ્ઞાન	અગ્નિ	૬૨
૫૩ દિવ્ય પ્રેમ	ડાહ્યાભાઈ લક્ષ્મણ પટેલ	
	(બન્ધુસમાજ)	૬૩
૫૪ પુત્રનું પારણું	દયારામ	૬૪
૫૫ હાલરડું	નહાનાલાલ દ. કવિ.	૬૭
૫૬ હાલરડું: માતાની મહેચ્છા	કવિ દલનરામ ડાહ્યાભાઈ	૬૮

૫૭ સ્વામીસ્નેહ	કવિ દલપતરામ ડાહ્યાભાષ	૭૧
૫૮ પતિપ્રેમની લાલસા	હરિલાલ હર્ષદરાય	૭૪
૫૯ પતિપત્નીનો દિવ્ય રથ	અરદેશર ક. અખરદાર	૭૫
૬૦ વીરાનાં વારણાં	ન્હાનાલાલ દ. કવિ.	૭૭
૬૧ મહારી ન્હાનકડી નણુંદ	ચન્દ્રશંકર ન. પંડ્યા	૭૯
૬૨ નવી ભાભી	વસન્તવિનોદી	૮૦
૬૩ પ્રાણીમાત્ર પ્રતિ સ્નેહ (માછીને)	વસન્તવિનોદી	૮૧
૬૪ સ્નેહનું સંભારણું (એ દિવસો)	ન્હાનાલાલ દ. કવિ.	૮૩
૬૫ પુત્રવિરહ	ન્હાનાલાલ દ. કવિ.	૮૪
૬૬ ઉડી ગયેલું સૌભાગ્યસ્વપ્ન	નરસિંહરાવ ભોળાનાથ	૮૫

૫. વિશ્વલીલાદર્શન.

૬૭ બ્રહ્માંડરસની રેલ: વિશ્વનો રાસ.	મૂળજી દુર્લભજી વેદ	૮૮
૬૮ આકાશના નૃત્યનો રાસ	મૂળજી દુર્લભજી વેદ	૮૯
૬૯ નર્મદાની શોભા	કવિ નર્મદાશંકર	૯૦
૭૦ નર્મદાકિનારે	ડાહ્યાભાષ લક્ષ્મણ પટેલ (અન્ધુસમાજ)	૯૨
૭૧ નદી કિનારે	નરસિંહરાવ ભોળાનાથ	૯૩
૭૨ જળકિંધાન	અગ્રાત	૯૪
૭૩ પ્રાતઃકાલ	અગ્રાત	૯૯
૭૪ વસન્ત અને મેનાં	મૂળજી દુર્લભજી વેદ	૯૬
૭૫ વસન્તની પધરામણી સમયનું હાલરડું	મૂળજી દુર્લભજી વેદ	૯૭

૭૬ વસન્તવીણા	રસિક	૯૯
૭૭ ચંદા	હરિલાલ હ. ધ્રુવ	૧૦૦
૭૮ ચન્દ્રકાને આમંત્રણ	ન્હાનાલાલ દલપતરામ કવિ	૧૦૧
૭૯ ચંદાનો રવર્ગીય રાસ	બાલશ્રી	૧૦૨
૮૦ પૂર્ણિમાનો રાસ	સ્નેહજ્યોતિ	૧૦૪
૮૧ કુલડાંકટોરી	ન્હાનાલાલ દ. કવિ.	૧૦૫
૮૨ રમ્ય રજની	વસન્તવિનોદી	૧૦૬
૮૩ શાન્ત સુરમ્ય રાત્રી	બાલશ્રી	૧૦૭
૮૪ અષાઢી રાત્રી	અધ્યાત્મિક	૧૦૮
૮૫ રાત્રી અને ચન્દ્ર	ગુજરાતી નાટક મંડળી	૧૦૯
૮૬ મેઘાડંબર	નરસિંહરાવ ભોળાનાથ	૧૧૦
૮૭ ઝીણાઝીણા મેહ	ન્હાનાલાલ દ. કવિ.	૧૧૧
૮૮ મેહુલો	મૂળજી દુર્લભજી વેદ	૧૧૮
૮૯ વર્ષાદ પછીની રાત્રી	નરસિંહરાવ ભોળાનાથ	૧૧૩
૯૦ કોયલ	અગ્રાત	૧૧૫
૯૧ કોયલનો ટહુકો	ડાહ્યાભાઈ લ. પટેલ	૧૧૫
૯૨ કોયલનો ટહોલો	ન્હાનાલાલ દ. કવિ	૧૧૭
૯૩ કોયલ	નરસિંહરાવ ભોળાનાથ	૧૧૮
૯૪ વસન્તદૂત	અરદેશ્વર ફ. ખખરદાર	૧૧૯
૯૫ ગિરિકોકિલ	નરસિંહરાવ ભોળાનાથ	૧૨૦
૯૬ સ્પ્રિલીલા	મૂળજી દુર્લભજી વેદ	૧૨૨

૬ વિવિધ.

૯૭ ગુણવંતી ગુજરાત	અરદેશર ફ. ખખરદાર	૧૨૪
૯૮ મીઠી મોરલી	સુમન્ત	૧૨૬
૯૯ કહાનની વાંસળી	દયારામ	૧૨૭
૧૦૦ વરકન્યાને આશીર્વાચન	ભોગીન્દ્રરાવ રતનલાલ (સુખન્ધુ બન્ધુસમાજ.)	૧૨૮
૧૦૧ જળ ભરવાની કીડા	ગુજરાતી નાટક મંડળી	૧૩૦
૧૦૨ આજકી માણેકઠારીયાં	મીરાંબાઈ	૧૩૧
૧૦૩ આપણા હક્કો	હરિ	૧૩૨
૧૦૪ ચન્દ્રિકા	હરિ	૧૩૪
૧૦૫ શરદ પુનેમ	સૌ. હરિસુખગૌરી	૧૩૫
૧૦૬ સુન્દરીનાં સ્વર્ગીય સુખો.	સૌ. પ્રમિલા	૧૩૬
૧૦૭ સર્વોત્તમ કોણુ	મીરાંબાઈ	૧૩૭
૧૦૮ સ્ત્રીમહિમા	વનિતાવિશ્રામનાં વ્યવસ્થાપક	૧૩૮
૧૦૯ સાસુવહુનો સંવાદ	અજ્ઞાત	૧૩૯
૧૧૦ વેગણુનો વરઘોડો	અજ્ઞાત	૧૪૧
૧૧૧ વિદાય	શંકરરાય અમૃતરાય	૧૪૩

કર્તાનાં નામવાર અનુક્રમણિકા.

કર્તાનાં નામ	ગીતસંખ્યા.
અધ્યાત્મિક.	૮૪
અરદેશર ફ. ખખરદાર	૫૯,૯૪,૯૭
કેશવલાલ હરિરામ	૫,૨૭,
ગુજરાતી નાટક મંડળી	૮૫,૧૦૧
ચન્દ્રશંકર ન. પંડ્યા	૪૨,૬૧
છોટાલાલ સેવકરામ	૩,૧૪
જન્મશંકર ગિરિજશંકર	૩૪
ડાહ્યાભાઈ ધોળશાજી	૩૦
ડાહ્યાભાઈ લક્ષ્મણ પટેલ (બન્ધુસમાજ.)	૫૩,૭૦,૯૧
દયારામ	૪૫,૪૬,૪૭,૫૪,૯૯.
દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ, કવિ	૫૬,૫૭.
દેવવાડકર	૩૫,૩૭,૪૦
દોલતરામ કૃપારામ	૩૬
નરસિંહ મહેતા	૧૨
નરસિંહરાવ ભોળાનાથ	૨,૧૫,૬૬,૭૧,૮૬,૮૯,૯૩,૯૫
નર્મદાશંકર બાલાશંકર	૧
નર્મદાશંકર લાલશંકર કવિ	૭,૨૩,૩૨,૪૪,૫૦,૬૯,
નિષ્કુળાનંદ	૨૫,૨૬
નુતનશ્રી	૪૩
નૃસિંહાચાર્ય, શ્રીમન્	૯,૧૧,૨૪,૨૯,૪૮
નંદાનાલાલ દલપતરામ કવિ	૪,૫૫,૬૦,૬૫,૬૫,૭૮,૮૧,૮૭,૯૨

સૌ. પ્રમિલા	૧૦૬
પ્રેમાનંદ સ્વામી	૬,૧૬,૧૯
બાલશ્રી.	૭૯,૮૩
બુદ્ધિસાગરજી, શ્રીમન્ મુનિ	૨૨
અક્ષાનંદ સ્વામી	૧૭,૨૦
ભોગીન્દ્રરાવ. ૨. (સુબન્ધુ બન્ધુસમાજ)	૧૦૦
મણિલાલ નલુબાઈ	૪૯,૫૧
મીરાંબાઈ	૧૦૨,૧૦૭
મુકતાનંદ	૧૮,૨૧
મુળજી ફર્લભજી વેદ	૬૭,૬૮,૬૪,૭૫,૮૮,૯૬
મંગળેશ્વર વેણીરામ	૧૦,૨૩
રસિક	૭૬
વનિતાવિશ્રામનાં વ્યવસ્થાપક	૧૩,૪૧,૧૦૫
વસન્તવિનોદી (ચન્દુલાલ મણિલાલ)	૬૨,૬૩,૮૨
શંકરરાય અમૃતરાય	૧૧૧
શિવસુત કેશવ	૩૯
સૌ. સુમતિ	૮
સુમન્ત	૯૮
સ્નેહજ્યોતિ	૮૦
હરિ	૧૦૩,૧૦૪
હરિલાલ હર્ષદરાય	૫૮,૭૭
સૌ. હરિસુખગૌરી વામનરાવ	૧૦૫
અગ્નિ	૨૮,૩૧,૩૮,૫૨,૮૨,૭૩,૯૦, ૧૦૬,૧૧૦.

ગીતોની પ્રથમ લીંટી પ્રમાણેની અનુક્રમણિકા.

પ્રથમ લીંટીઓ.	ગીતસંખ્યા.	પૃષ્ઠ
અમે સ્નેહને સૌજન્ય કેરી દેવીઓ રે લોલ	૧	૧
અલિ કોકિલા ! મિથ્યા મધુરો ટહુકો કાં તુ ગુમાવે	૯૧	૧૧૫
અપાઠી રાત ઘણી મેઘઙી રે લોલ	૮૪	૧૦૮
આ ચન્દ્ર ચઢ્યો આકાશે સજની નિર્મળ કેવો શોભેરે	૧૦	૧૧
આજ આંગણુલું ઉજળાય ભાભી આવે છે.	૬૨	૮૦
આજકી માણેકઠારીયાં મોહનજી આજકી માણેકઠારીયાં.	૧૦૨	૧૩૧
આજ ગાનરાસ તો પુરો થયો રે લોલ	૧૧૧	૧૪૩
આજ દિવસ અનુપ આનન્દનો રે લોલ	૨	૨
આજે પૂર્ણિમાની રાત રૂડા ચાંદલીયા !	૮૦	૧૦૪
આજે હર્ષ હૃદય ઉભરાયે રે શુભ લગ્ન થતાં	૧૦૦	૧૨૮
આડંબર રચી ભવ્ય આ રે ગગન ધને ધેરું	૮૬	૧૧૦
આનન્દ અલોકિક અને હલોહલ પ્રેમ થકી	૭૦	૯૨
આ રવવિણુ બહેતી સરિત શાંતનીરા સુતી	૭૧	૯૩
આવી રૂડી સરોવરની પાળ	૯૦	૧૧૫
ઉંચા આકાશ ઉંચી વાદળી અચી કોયલડી	૯૨	૧૧૦
ઉઠ્યો ધનનો ધેરો આજ નભને દમતો રે.	૮૯	૧૧૩
ઉડી ગયું સ્વપ્ન આજ, દિવ્ય સ્વપ્ન ઉડો ગયું છે.	૬૬	૮૫
ઉદ્ભવજી એ પ્રેમ પુરાણો તોડાવ્યો ના તુટેરે.	૪૮	૫૮
ઓ ગિરિકોકિલ તું ! શું અદ્ભુત રેલેગાન	૬૫	૧૨૦
ખમ્મા વીરાને જાઉ વારણે રે લોલ	૬૦	૭૭

ખીલી પૂર્ણિમાની ચંદ્ર નભ મંડળે જો	૧૦૪	૧૩૪
ગગને આજ, પ્રેમની છલક છાંય રે, ગગને આજ	૫૧	૬૦
ગુણવંતી ગુજરાત, અમારી ગુણવંતી ગુજરાત	૯૭	૧૨૪
ગુણિયલ ખેની ? ચાલો જમએ જમ ઉદ્યાનમાં રે,	૭૨	૯૩
ગૃહની શોભા છે નાર, જગે જોતાં એજ જણાશે.	૧૦૮	૧૩૮
ધનશ્યામને સેવો રે કે કુચ્છિ દૂર કરી.	૧૮	૨૧
ચન્દન છાંટી ચોક સમાર્યો વ્યોમનો	૬૪	૮૩
ચંદ્ર પિયુ કાં રહે રીસાઈ રે, હો સજની !	૫૮	૭૪
ચન્દ્રીએ અમૃત મોકલ્યાં રે ખેન !	૮૧	૧૦૫
ચાલો જમએ રે વેંગણુને વરઘોડે	૧૧૦	૧૪૧
ચાલોને સહીયર હસતાં રમતાં જળ ભરવાને જમયેરે.	૧૦૧	૧૩૦
ચાલો સાહેલી સર્વ સાથમાં રે લોલ	૭૯	૧૦૨
છે માણુકઠારી આજ, પુનેમ શ્રી મોટી	૧૦૫	૧૩૫
જગમાં જન્મી ને પરહિત કરવા ધારવું રે	૪૧	૪૮
જગી જો તું મનુષ્યના બાળરે, પેલા દિવ્ય કિનારા	૧૫	૧૭
જમે જ્યમ જ્યમ જમિની, જમે રસ ઝણુકાર	૮૫	૧૦૯
જીવન મધુર પ્રેમ થકી થાયે રે	૫૩	૬૩
જોને ડોલે ડોલે બ્રહ્માંડ, રસરસ જમી છે	૬૭	૮૮
જોને ન્હાનાં ન્હાનાં નભે નૃત્ય, તુપુર નાદ ઝીલે છે	૬૮	૮૯
ઝરમર મેહુલો મહારાજ	૮૮	૧૧૨
ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ, બીજો મહારી ચુંદલડી	૮૭	૧૧૧
ઝીણા ઝીણા રે વરસે મેહ રજની રાયે છે	૮૨	૧૦૬
તન ધન જતાં હરિજન હોય તે હરિ ભક્તિથી નવ ચળે.	૨૧	૨૪
ધનધનરે ત્હારું ગાન ! બહાલી કોયલડી !	૯૪	૧૧૯

ધન્ય ધન્ય ઓ સંત સુજાણને	૨૬	૨૯
નયન નયનેરે, નયન નયને પધારે રાજખાલ !	૭૮	૧૦૧
નર્મદા શું ગાઉ શોભા સાંજની	૬૯	૯૦
નારાયણનું નામ લેને તું પ્રાણીરે	૧૭	૨૦
પતિને આનન્દ અતિ આપતી	૩૯	૪૬
પતિપર અત્યંત પ્રીતિરે રાખો રામા હમેશાં	૩૪	૩૯
પરણી સીતા સધાવતાં સાસરે	૪૪	૫૩
પાતળિયા ! મોહ થયો બહુ તમને	૩૬	૪૨
પારણિયાં સુનાં સુનાં કંઈ મ્હારા બાળનાં.	૬૫	૮૪
પીની પીની પ્રેમાનન્દ પ્યાલો	૫૦	૬૦
પ્યારા પ્રભુજી ! તમને વિનવું રે, એવી મતિ દેજે નાથ !	૮	૯
પ્રકટ હરિ મુજને મળ્યારે લોલ	૧૯	૨૨
પ્રભુ હુઃખ દૂર કરો, વળી વળી વિનવું સ્વામી	૧૩	૧૪
પ્રભુ ! મ્હારા હૃદય મન્દિરિયે પધારો	૩	૪
પ્રાણી ! નરદેહ સુંદર પામીરે, બજ નરને નારાયણ સ્વામી	૨૦	૨૩
પ્રીતડીની રીત અતિ અટપટી ઓધવજી છે	૪૭	૫૭
પ્રેમની પીડા તે કેને કહીએરે, હો મધુકર	૪૬	૫૬
કુલ મ્હારું પોઢે છે	૫૫	૬૭
બ્હેન વનિતાની શી છે રીત, પતિ પાસે રે'તારે	૩૫	૪૧
બ્હેની રીતિ પ્રીતિની આદરજો	૪૨	૫૦
બોલ્યા શ્રી હરિરે સાંભળો નરનારી હરિજન	૧૬	૧૮
મહિલા મહિતળ મહિમા સદ્વર્તનથી વધારજોરે.	૩૧	૩૫
મળે જીવનમુક્ત સુખેગીયા ત્યારે ટળે તનમનના તાપ	૨૫	૨૮

માછોડા ક્યમ મારે કોમળ પ્રાણીને	૬૩	૮૧
માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે	૫૪	૬૪
માધવ-વીણા માધવ-સુરલી સમ જગ હીંચવેરે	૭૬	૯૯
મીઠી મંજરી મલકાતી મધુવનમારે લોલ !	૯૬	૧૨૨
મીઠી મોરલી મધુભયૈ શું ગાય છે જો	૯૮	૧૨૬
મુગટપરવારી જનુ' નાગર નંદ	૧૦૭	૧૩૭
મોઘાં મોઘાં મ્હારી મેનાનાં મૂલ.	૭૪	૯૬
મ્હને બહાલી બહાલી, બહુ મ્હારી રે નણુદી ન્હાનકડી,		
ન્હાનકડી	૬૧	૭૯
મ્હારા લાડકડા કુવરજી પ્હોડે પારણે	૫૬	૬૮
મ્હારાં નયણાંની આળસ રે, ન નિરખ્યા હરિને જરી	૪	૫
મ્હારી પ્રીતિ પ્રાણાધાર ! તમ સંગ લાગી રે	૬	૭
મ્હારી લાજ ત્હારે હાથ નાથ ! નીભાવજો રે	૫	૬
રામ લક્ષ્મણ વનમાં સીધાવતાં, સતી સીતાને આવતાં સાથ	૫૭	૭૧
રાસ રમો રે સુસંગમાં, રે સખી રાસ રમો સુસંગમાં	૨૮	૩૧
રૂપેરી સ્ત્રી શોભી રહી ચંદા ! સુનિર્મળ વ્યોમે સુખકંદા	૭૭	૧૦૦
લોચન મનનો રે કે ઝઘડો લોચન મનનો	૪૫	૫૫
વસન્ત દેવી પધારે વીરા ! આંગણે રે લોલ	૭૫	૯૭
વાગે વૃંદાવનમાં વાંસળી રે ઉભો ઉભો વગાડે કહાન	૯૯	૧૨૭
વાલા મ્હારા વૃંદાવનને ચોક કે બહેલા પધારજો રે લોલ	૧૨	૧૩
વિશુ ! તુંતો વિશ્વ સર્વમાં વ્યાપ્યો	૧૪	૧૫
બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો	૫૯	૭૫

બહાલા હરતાં ફરતાં બ્રહ્મ સ્વરૂપને ધ્યાવળે રે	૨૨	૨૫
શાન્ત સુરમ્ય શોભી રહી રે બહેન	૮૩	૧૦૭
શાણી સદ્ગુણ ધરી ઉર માંહયરે, સુખદ આ	૨૮	૩૩
શીયળ વ્રત પાળેા સહુ શ્યામા સ્નેહથી	૪૦	૪૭
શ્રી સદ્ગુરુ બજ બાવે પ્રાણી શ્રી સદ્ગુરુ બજ બાવેરે	૯	૧૦
સખી ચાલરે ગરબે રમવાને ઉમંગમાં	૫૨	૬૨
સખી પ્રેમનો પ્યાલો પીજીએ રે	૪૯	૫૯
સતીધર્મ સખી ! શાસ્ત્રકારોએ લખ્યા ને	૩૮	૪૫
સાચી એક પ્રીત પ્રેમાનંદની	૨૩	૨૬
સાસુ શું સંતાપેા મુજને શા કારણ પરણાવી રે	૧૦૯	૧૩૯
સાહેલી ! શાશા છે હક્કો આપણા	૧૦૩	૧૩૨
સુખ દુઃખ સર્વેમાં હું આજ થકી સમભાગિની રે	૪૩	૫૦
સુણુ સાહેલી બોધ વચન આ કહું ને દુંકા સારમાં	૩૩	૩૮
સુણી મધુરો રવ ઉડો કદી આનન્દમાં	૯૩	૧૧૮
સુણો સાહેલી તે વાત નિજ ધર્મની રે	૩૨	૩૭
સુરજ ઉઝ્યોરે, સરોવરીયાની પાળે કે વાણેરાં બલાં વાયાંરે	૭૩	૯૬
સેવે તતમનધનથી નિજ પતિને પ્રેમે કરી રે	૩૭	૪૩
હરિ એક ચિત્ત બાવે બજવો બહેન બૂધર ભક્તિભૂખ્યો છે	૭	૮
હાસ હસે છે હેતભર્યું જ્યાં સુન્દરી	૧૦૬	૧૩૬
હારે સખી નીતિ શબ્દગાર નિત્ય સજીએ	૩૦	૩૪
હે ચિત્ત ચકોર ! નીરખ પુણ્યાનંદ પ્રકાશક ચંદ્રને	૨૭	૨૦
હે મન ભમરા ! હૃદય કમળથી પેસી હરિમય થાને	૨૪	૨૭
હે વિશ્વપતિ ! શુરદેવ ! કૃપા કરી આંખો રે.	૧૧	૧૨

રાગાની અનુક્રમણિકા.

રાગ.	ગીત સંખ્યા.
અમે ઇડરીયો ધદ જીત્યારે, આનન્દ ભયો	૧૦૦
અંબા અલખેલી દીસોછો આજે રંગમારે લોલ	૧
આવો આવોને બહેની આજ, આપણુ રમીયેરે	૬,૩૫,૮૯,૧૦૧.
આવો કુમકુમને પગલે, આવીજી ડગલે ડગલે	૮૮
આવોને નંદલાલ રમવા આવોનેરે.	૩૪
આવોને લાલ વરણાગીયા	૨૩,૬૯.
આસો ચરદ પુનમની રાતરે, સુન્દર વેણુવાગે, વેણુવાગે	૬૧
ઘતિહાસની આરસી સાહી મેં જોયું માંહી	૭૦,૭૩,૮૫.
ઝોધવજી સંદેશી કહેજો સ્થામને	૪૦,૬૩,૬૪,૯૩,૧૦૩,૧૦૬
ઝોધવનંદનો છોરો તે નમેરો થયો જો.	૩૨,૩૮,૯૮,૧૦૪,
કામણુ દીસે છે અલખેલા તારી આંખમાં રે.	૫,૨૨,૩૧,૭૬
કંકુ છાંટી કંકોતરી મોઢલી	૨૫,૨૬,૪૪,૫૭
ક્યહાં ગયો પેલો મોરલીબાળો મનના ધુધટખોલીરે.	૯,૧૦૧
ગરબે રમવાને ગોરી નીસર્યો રે લોલ	૨,૭૯,૮૧,૧૧૧
ગાડી આવી ગુજરાત અગન કેરી ગાડીરે આવી	૪૫,૬૬,૧૦૮
ગિરધારીરે, વાત કહુંધું વિચારો.	૧૧૦
ચાલી ચાલી મોઢળની વજનાર કે મહીડાં વેચવારે લોલ	૧૨
જગો જગોરે, મારા ઉજમાળાં બહેન કે વાણેલાં ભલાંવાયારે.	૭૩
તમે સમજી રહો મનથાંહીરે જામળીયા બહાલા રહો વેગળારે.	૨૯

નમી, પાયે પડુ હું નાથ તાહરે રે	૧૯,૭૫,૯૬
નાથ કેસે મજકો બંધ છુરાયો	૩,૧૪
પુજવા જમએ સુખીયાં યમએ.	૧૦
પૂનમ ચાંદની ખીલી પુરી અહીરે	૩૭,૪૧,૪૩,૭૨
પ્હેરની પ્હેરની પ્હેરનીરે પ્હેનીનીતિની સાડી પ્હેરની	૨૮
પ્હેનો સહુ ભાવ થકી બલુજો.	૩૬,૪૨,૭૭
મહાડ રાગ	૯૭,૯૯
માતા જસોદા ક્રુલાવે પુત્ર પારણે	૫૪,૫૬,૫૮,૬૫.
મારું ગોકુળ જોવાને આવરે મથુરાના વાણી	૧૫
મીઠડાં ગોરસ લ્યો ગોરસ લ્યો.	૫૫
મોહી રહોધું મંદ હાસ્યમાં, સખીરી હુતો, ઈ.	૩૯
રઘુપતિ રામ હૃદયમાં રહેજોરે	૧૭,૨૦
લાલ તમારો લાડકવાયો, મુજને કંઈ કંઈ કહેછોરે	૪૮
વટ સાવિત્રી વ્રત આજ પુરણ કરીયેરે.	૯૦,૯૨
બહાલા વિરાજો મહારા પ્રાણુમારે લોલ	૬૦,૮૪
શીખ સાસુજી દેછોરે વહુજી રહો ઢંગે	૪,૧૮
શ્યામ રંગ સમીપે ન જવું મહારે આજ થકી ઈ.	૪૬,૪૭,૫૩
	૫૮,૧૦૨
સખી આજરે મળ્યા પ્રભુ વ્રંદાવનમાં	૪૯,૫૨
સખી રમીયે આવો સહુ સ્નેહથીરે લોલ ઈ.	૮૩
સમી સંધ્યાએ અમે નીસર્ગારે જમુનાજળ બરવા.	૮૬
સહુ સખીઓ હળી મળી આવો આજ આપણુ	
કરીયે ઉત્તણી. ૭	

સાંઈ સાંઈ રે સુરત શહેર મુંબાઈ અલખેલી	૧૧,૬૨,૬૭,૬૮, ૮૨,૮૭,૯૪,૯૫,૧૦૫
સાહેલી આતો, કાનુડો કામથુગારૌરે.	૫૧
સુખડે રચ્યારે કમાડ શ્રીખડે ધોળ્યા ઓરડા રે.	૯૦
સુથુ સાહેલડીરે, મારે નંદકુવર શું નેહ	૧૬
સુન્દર શામળીયા, નામ જપુ' નિત તાંઈ	૧૩
સુલગ કોયલડીને વીનવેરે	૮
હરિભજનવિના દુઃખઢરીયા સંસારનો પાર ન આવે	૨૧,૨૪,૩૩,૯૧
મનમાને નહીં, સો ફેરા સમજવું તોએ શુંથાય	૨૭
હારે ચાભો ડોકોરમાં જઈ વશાયે.	૩૦,૫૦
રાગના નામ વગરનાં.	૭૪,૭૮,૧૦૬,૧૦૭

સચિત્ર સુન્દરી સુખોધ.

આ માસિક દર મહિને બે જૂદા જૂદા કદમાં પ્રકટ થાય છે. ખર્ચે નવલકથા, વાર્તા, જીવનચરિત્ર, વિદ્યાકલા-વૈદક, પાકશાસ્ત્ર, ગુપ્તજ્ઞાન, અંમત તથા બાળકો માટે ખાસ વિભાગ (અને ચિત્રો) વગેરે ઉપયોગી, આનંદના વિષયો આવે છે.

લવાજ્જા:- ૩૨ પાનાંના માસિકનું ફક્ત દોઢ રૂપીયો અને ૧૦૦ પાનાંના માસિકનું સાડા ત્રણ રૂપીયા (ટપાલ ખર્ચ સહિત.) હિંદુસ્થાનની બહાર માટે-ત્રણ શિલિંગ અને છ શિલિંગ.

નવા ગ્રાહકોને સુચના:- સુન્દરી સુખોધનું નવું વર્ષ [પુસ્તક] જન્યુઆરી માસથી શરૂ થાય છે અને વર્ષની શરૂઆતથીજ ગ્રાહક થઈ શકાય છે. ખર્ચે કદના પત્રના ગ્રાહકોને લેટનું પુસ્તક અને ખાસ અંક મળે છે. નમુનો મંગાવો.

સ્ત્રી-ઉપયોગી પુસ્તકો.

યોગિની. (રસીલી નવલકથા.) રૂ. ૧-૪-૦

બાલા. (સુખોધક ,,) ,, ૧-૪-૦

વાર્તાલહરી. (મનોહર વાર્તાઓ.) ,, ૧-૦-૦

રસીલી વાર્તાઓ. (મીઠી મીઠી ,,) ,, ૦-૮-૦

અનંગ ભસ્મ. (અદ્ભુત નવલકથા.) ,, ૦-૮-૦

કમલિની. (સાંસારિક નવલકથા.) ,, ૧-૦-૦

સુન્દરી સુખોધના સ્ત્રી લેખના સચિત્ર ખાસ અંક:

૧૯૧૨-૧૩-૧૪ ની સાલના:-મૂલ્ય દરેકના રૂ. ૦-૧૨-૦

સુન્દરી સુખોધનાં પાછલાં વર્ષના અંકો-વર્ષ ૬-૮-૯-૧૦ -૧૧-૧૨-૧૩ ની કાષ્ઠો પણ સિલિકમાં છે.

નીચેને સરનામે લખો:

વ્યવસ્થાપક-સુન્દરી સુખોધ: અમદાવાદ.

ગીતમાળા.

ભાગ ૨ જો.

૧. ગૃહદેવીઓનું મંગલગીત.

અંબા અલખેલી દીસોછો આજે રંગમાં રે લોલ:—એ રાગ.)
અમે સ્નેહ ને સૌજન્ય કેરી દેવીઓ રે લોલ;
અમે સ્વર્ગથી સંસારતટે ઉતર્યા રે લોલ,
અમે શાન્તિ ને આનન્દ ખધે રેલીએ રે લોલ;
અમ હાસ્યમાં તો તેજના અંબાર છે રે લોલ.
અમે વાણીથી સ્વર્ગસુધા રેડીએ રે લોલ;
અમ નેણુમાંથી પ્રેમની ધારા ઝરે રે લોલ.
અમે ધાત્રીઓ સંસારની ક્ષેવાઇએ રે લોલ;
અમે વીર કાંઇ ઉછંગમાં હૂણાવીએ રે લોલ.
અમ ઉરથી અમૃતની સેરો ઝરે રે લોલ;
અમી પાઇને દેવાંશીઓ ઉછેરીએ રે લોલ.
અમે વિશ્વના સંતાપ સર્વ ફેડીએ રે લોલ;
તપ્યા માનવીને છાંય શૌર્ણી આપીએ રે લોલ,

હુઃખી માનવીનું શીર અંક રાખીએ રે લોલ;
 અમે ઉતર્યા રોતાનાં આંસુ લુછવા રે લોલ.
 અમ હાસ્ય થકી શોભતો સંસાર છે રે લોલ;
 અમે વિશ્વમાં સૌન્દર્યના અવતાર શાં રે લોલ.

અમે કાન્તની માનીતી ગૃહદેવીઓ રે લોલ,
 અમે રાજી તો પ્રભુ સદા પ્રસન્ન છે રે લોલ,
 અમે સ્વર્ગને સંસારમાં ઉતારીએ રે લોલ;
 અમે સ્નેહ ને સૌજન્ય કેરી દેવીઓ રે લોલ.

નર્મદાશંકર ખાળાશંકર.

૨. આમંત્રણ.

(ગરબે રમવાને ગોરી નીસર્યાં રે લોલ—એ રાગ)

આજ દિવસ અનુપ આનંદનો રે લોલ,
 ગાયો સુરસ ગાન મધુર કંઠે,
 ભગિની બન્ધુઓ ! રે લોલ ! દૂર, દૂર, વાઘ દિવ્ય
 વાગીયાં રે લોલ.

(સાખી) વાગે અનુપમ વાંસળી હેમાં એક અમૂલ,
 વગાડનારો વિશ્વમાં સંતાઈ રહ્યો કે ગૂઢ;

(મૂળચાલ) ભગિની બન્ધુઓ ! રે લોલ !

ફર ફર વાગતી એ વાંસળી રે લોલ !

વાંસળી તણા સુરો ઉરે ભરી રે લોલ,
એકતાન થઇ મચાવી ગાન,

ભગિની બન્ધુઓ ! રે લોલ !

દિવ્ય વાદ્ય સાથ સુર મેળવો રે લોલ.

(સાખી) કાળી રજની જો ટળી, ઉષા હસેશાં હાસ !

ફૂલડાં વેરી આંગણે, ઉભી રમવા અલૌકિક રાસ,—

ભગિની બન્ધુઓ ! રે લોલ !

દિવ્યરાસ સંગ તાર સાચવો રે લોલ.

(સાખી) અણુમણુ યુગનાં પગથિયાં ચઢિયાં આપણ કાંઈ,

ચઢવાં હજી બાકી ઘણાં, બળ અભિનવ પ્રેરે આંહિ,—

ભગિની બન્ધુઓ ! રે લોલ !

દિવ્ય વાદના સુરો મનોહરા રે લોલ.

(સાખી) રગ રગ એ ઉત્સાહબળ વહેતું રૂહો ચિરકાળ;

ડગ ડગ તાર ધરી રમો, રાસ યુવતિ, યુવક, વૃદ્ધ, બાલ !—

ભગિની બન્ધુઓ ! રે લોલ !

ગાન એ સમીપ આવ્યાં રે લોલ,

સુદ્ધિન આજ આ અકથ આનન્દનો રે લોલ,
એક સુરે ગાયો મધુર ગાન,
ભગિની બન્ધુઓ ! રે લોલ !
દિવ્ય વાદ્ય સંગ સુરો મેળવી રે લોલ.

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ.

૧. ઈશ્વરસ્મરણ.

૩. પ્રભુને આમંત્રણ.

(નાથ કેસે ગજકો બંધ છુરાયો — એ રાગ)

પ્રભુ ! મહારા હૃદયમન્દિરે વધારો;

સુનીતિ સુધર્મ વધારો.

પ્રભુ૦

કરૂણા કરો સુમતિવર માયું, નિંદા બુદ્ધિને નિવારો;

ક્ષમા કરો અપરાધ વિસારો, બાંહ્ય ગૃહી મને તારો. પ્રભુ૦

ઉત્પત્તિ જીવની આપ કરો છો, પાત્રનક્ષાત્રન પ્રીતે;

તાડનની પણ શક્તિ તમારી, શાસ્ત્ર વદે છે સુ રીતે. પ્રભુ૦

ષડ્રિપુ જગને જે ઠગનારા, જીવને બંધનકારી;

રાખો પરા પ્રભુજી મુજ મનથી, અંતર વિનતિ ઉતારી. પ્રભુ૦

દેવ દાનવ તેમ માનવ કોઈ ગહુન ગતિ નવ જાણે;
 નિમ્ન્યો લાગ સર્વકો લજવે, પાત્ર નાટકનાં પ્રમાણે. પ્રભુ
 સંરક્ષણ ક્ષણ ક્ષણ તું કરે છે, ઉપકૃતિ ઉરમાં ન માયે;
 મહિમા તારો અદ્ભુત મોટો ત્રિભુવનમાં તે ગવાયે. પ્રભુ
 સર્જનહાર આધાર તમારો, તારો, પાર ઉતારો;
 છોટાલાલના સ્વામી સુણજો, આરતના ઉચ્ચારો. પ્રભુ

છોટાલાલ સેવકરામ.

૪. હરિદર્શનની લાલસા.

(શીખ સાસુજી દે છે રે, વહુજી રહો ઢંગે—એ રાગ.)

મહારાં નયણાંની આળસ રે, ન નિરખ્યા હરિને જરી;
 એક મટકું ન માંડયું રે, ન ઠરિયાં ઝાંખી કરી.
 શોક મોહના અગ્નિ રે તપે, તહેમાં તપ્ત થયાં;
 નથી દેવનાં દર્શન રે કિધાં, તહેમાં રક્ત રહ્યાં.
 પ્રભુ સઘળે વિરાજે રે, સૃજનમાં સભર ભર્યા;
 નથી અણું પણ ખાલી રે, ચરાચરમાં ઉભર્યા.
 નાથ ગગનના જેવા રે, સદા મુને છાઈ રહે;
 નાથ વાયુની પેઠે રે, સદા મુજ ઉરમાં વહે.

જરા ઉઘડે આંખડલી રે, તો સન્મુખ તેહ તદા;
પ્રહ્લ પ્રહ્લાંડઅળગા રે ઘડીએ ન થાય કદા.

પણ પૃથ્વીનાં પડળો રે, શી ગમ ત્હેને ચેતનની ?
જીવે સો વર્ષ દૂવડ રે, ન ગમ ત્હોયે કંઈ દિનની !

સ્વામી સાગર સરિખારે, નજરમાં ન માય કદી;
જીભ થાકીને વિરમે રે, વિરાટ વિરાટ વદી.

પેલાં દિવ્ય લોચનીયાં રે પ્રભુ ! ક્યારે ઉઘડશે ?
આવાં ઘોર અંધારાં રે પ્રભુ ! ક્યારે ઉતરશે ?

નાથ એટલી અરજી રે, ઉપાડો જડ પડદા;
નેનાં ! નિરખો ઉંડરું રે, હરિવર દરસે સદા,
આંખ ! આળસ છાંડો રે, ઠરો એક આંખી કરી;
એક મટકું તો માંડો રે, હૃદય ભરી નિરખો હરિ.

—હાનાલાલ દ. કવિ.

૫. સંકટ સમયે પ્રભુયાચના.

(કામળુ દિસે છે અલખેલા તારી આંખમાં રે, - એ રાગ)

મહારી લાજ તારે હાથે, નાથ ! નિલાવળે રે;
દીનાનાથ ! દયાળ ! દયા અદ્ભુત દર્શાવળે રે. મહારીં

સંકટથી સોસાઈ મોરારિ ! લેને અંતર્યામિ ! ઉગારી,
હવે ગયો છું હારી, બાપ ! બચાવને રે.— મહારી૦

* * * * *

અહિતને હિતમાં અણુસમજી, કૃત્યાકૃત્ય વિષે શું સમજી ?
લાજી તજી શું ? માધવ ! માર્ગ બતાવને રે.— મહારી૦

કેશવ હરિ હેતે સંભારું, પ્રભુપદ હોય હજી ને ખ્યારું;
મંગલ કરવા મહારું, અંગદ આવને રે.— મહારી૦

કેશવલાલ હરિરામ.

૬. પ્રભુપ્રીતિ.

(આવો આવોને બહેની આજ, આપણ રમીએ રે;—એ રાગ.)

મહારી પ્રીતિ, પ્રાણુ આધાર ! તમ સંગ લાગી રે;
મહેંતો અસત્ય જગતથી, નાથ ! આશા ત્યાગી રે.

એક તમે તમારા જન તે મને ખ્યારા રે;
મહારા જીવલડાથી નાથ ! ન રહો ન્યારા રે,

પ્રભુ તમથી વિમુખ નરનાર, પશુવત દીસે રે;
તમ વિના તે બીજે ક્યાંય મન નવ હુસે રે.

પ્રભુ કદપતરૂ તમે શ્યામસુંદર છો બહાલા રે;
 ચિંતામણી ચતુર સુબલ છો અલખેલા રે.
 બીજું સર્વે તમ વિના શુન્ય સિંધુ ખારો રે;
 મારે પ્રેમાનંદના નાથ ! ભરોંસો તહારો રે.

પ્રેમાનંદ સ્વામી.

૭. પ્રભુની ભક્તવત્સલતા.

(સહુ સખીઓ હળી મળી આવો આજ, આપણુ કરીએ ઉબાણી-એ રાગ.)

હરિ એક ચિત્ત ભાવે ભજવો બેન, ભૂધર ભક્તિ ભૂખ્યો છે.

હરિ ભજવો તો નિષ્કામે બેન, ભૂધર૦

હરિ સંકટ-કટક ન આણે બેન, ભૂધર૦

હરિ અદૃશ્ય રહી સાદ્ય કરશે બેન, ભૂધર૦

હરિ દર્શનનો નહિ દોલી બેન, ભૂધર૦

હરિ ધ્યાન વિષે તમે ભેશો બેન, ભૂધર૦

હરિ ભૂંડાં ગીતે રૂઠે બેન, ભૂધર૦

હરિ સમ ભાવે જન ભેયે બેન, ભૂધર૦

હરિ દુર્જનને તો દડે બેન, ભૂધર૦

હરિ ઠાઠમાઠથી નવ રાજી બેન, ભૂધર૦

હરિ કુળજને ઓદ્ધારી બેન,	ભૂધર૦
હરિ અંતરની સહુ જાણે બેન,	ભૂધર૦
હરિશું નીતી વિવેકે રહેજે બેન,	ભૂધર૦
હરિકિરપાને સંપાદો બેન,	ભૂધર૦
હરિ નિર્ગુણ ભક્તિયે મુક્તિ બેન,	ભૂધર૦
હરિ એક વાર જય હરિ બોલો બેન,	ભૂધર૦

કવિ નર્મદાશંકર.

૮. પ્રભુનું નિત્ય સ્મરણ.

(સુહસા કાચલડીને વીનવે રે:-એ રાગ.)

પ્યારા પ્રભુજી તમને વિનવું રે, એવી મર્તિ દેજે નાથ,
 કૃપાળું હે તાત !-કદો હું તમને નવ ભુલું રે.
 નિમગ્ન રહું તુજ ધ્યાનમાં રે, આળું એવા દિન રાત,
 દયાળું હે નાથ !-કદો હું તમને નવ ભુલું રે.
 દુઃખના સમયમાં વિશ્વાસથી રે, તારી સદા રાખું હામ,
 કૃપાના હે ધામ !-કદો હું તમને નવ ભુલું રે.
 આશા નિરાશા ને નવ લહું રે, ચિત્ત રહે મુજ શાંત,
 દયાળું હે કાન્ત !-કદો હું તમને નવ ભુલું રે.

રંક બાળક અપરાધી છું રે, ક્ષમા કરો મુજ પાપ,
કૃપાળું હે બાપ !-કદો હું તમને નવ ભુલું રે.

સૌ. સુમતિ.

૯. પ્રભુભક્તિ.

(ઝાં ગયો પેલો મોરલીવાળો, મનના ધુધટ ખોલી રે:—એ રાગ.)

શ્રી સદ્ગુરુ ભજ લાવે પ્રાણી ! શ્રી સદ્ગુરુ ભજ લાવે રે.
વિશ્વેશ્વર તે વિઘ્નવિનાશક, લક્ષ્મણે વશ કહાવે રે. શ્રી૦
કુટિલ હૃદયે યુગ ધ્યાન ધરે પણ સ્વપ્ને નાથ ન આવે રે,
સરળપણે ધરી પ્રેમ ભજે તો, સત્વર સામા આવે રે. શ્રી૦
અનંત નામ તણા પતિ તદ્દપિ, નામાતીત સુહાવે રે,
હરિ હર બ્રહ્મ ગુરુ પરમેશ્વર, સ્મરોએ જે મન કાવે રે. શ્રી૦
અધિક અધિક ધરો પ્રીત પ્રભુ શું, લાગ્યેજેમ જેમ તાવે રે,
નૃસિંહ પ્રભુ વળતા કરુણા કરી, હઃખ ટાળી સુખ લાવે રે. શ્રી૦

શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય.

૧૦. જગત્જનનીનું સ્તવન.

(પૂજવા જઈએ સુખીયાં થઈએ ઈ-એ રાગ.)

આ ચન્દ્ર ચઢ્યો આકાશે, સજની ! નિર્મળ કેવો શોભે રે;
અગણિત તારા તરૂંવર તે શું નભચંદ્રવો ઓપે.

પ્રભુનો મહિમા આ.

ચન્દ્ર તણા આ અજવાળામાં સૃષ્ટિ રૂપેરી લાગે રે,—
એવા આ આનન્દી સ્થળમાં મન ચિંતા સહ ત્યાગે;

આવો સખી આ સ્થાને.

ગરબો ગાઇએ જગજનનીનો, ખેડેનો ! મળીને સંગે રે,
સહુ સહુના શણગાર સજે, ને આભરણ ખેડેરો અંગે;

ગરબો ગાવાને.

જગજનની અંબા માતાને પ્રેમે પ્રણમી નમીએ રે,
રહાય કરો મા ! અમ બાળકની, શરણે આવી રહીએ;

માનાં બાળક સહુ.

આ જગ તો દુઃખરૂપ ઘણું છે, કંઈના માતા ! કરજો રે,
આપતણી ભક્તિ જ સધાયે—સદ્ગુણ એવા ભરજો;

ભક્તિ કરવાને.

સ્ત્રીજાતિ અબળાનું, માતા ! શીયળરક્ષણ કરજો રે,
વિપત્તિમાં રહાય થઈ, મા ! દુષ્ટનું ભક્ષણ કરજો;

શીયળ સાચવજો.

ઠામ ક્રોધ ને મદ મત્સર-એ ચોરતણા લય લાગે રે,
 શૂર અપો, મા ! સદ્વૃત્તિનું, જેથી ડર સહુ ભાગે,
 માત કૃપાળુ છો.
 મંગળેશ્વર વેણીરામ.

૧૧. ઈશ્વરપ્રાર્થના.

(સાં રે સાં રે સુરત શેહેર ઇ-એ રાગ.)

હે વિશ્વપતિ ગુરૂદેવ, દયા કરી ઝાંખો રે;
 આ ભક્તપ્રતિ ધરી પ્રેમ, પ્રભા નિજ નાંખો રે.
 (આ) અજ્ઞાને ઘેરેલા જીવને અવર નથી આધાર રે;
 આપ સ્મરણ દુઃખહર ગણી કરતા, તે શુણી લો ભવપાર, દયા
 અકળકળાના પતિ વિભુ ! પ્રીતે કર જોડી વદુ વેણ રે;
 સદ્ગુણ આ ઉર સ્થાપી, ટાળો દુર્ગુણ સહુ દુઃખદેણ. દયા
 અભયવરદ પ્રભુ ! આ અવનીમાં તે જનને ધિક્કાર રે;
 જેણે જન્મી કરી નહિં ભક્તિ, ન ધર્યો પ્રભુપદ પ્યાર. દયા
 જય જય દીનબન્ધુ જગરાયા, કાયા ધન મન જીકું રે;
 આપકૃપાબળ પામ્યા વિણ ના બાપત થઈ હું ઉકું. દયા
 ક્ષણ ક્ષણ વિનયવડે મન મધ્યે, પ્રીતે કરું નમસ્કાર રે;
 નૃસિંહ પ્રભુ હું રંક તણા તે પ્રેમે કરજો સ્વીકાર. દયા

શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય.

૧૨. પ્રભુસંગમાં આનંદ.

(ચાલી ચાલી ગોકુળની વ્રજનાર કે મહીડાં વેચવા રે લોલ:-એ રાગ.)

વા'લા મારા વૃંદાવનને ચોક કે વે'લા પધારજો રે લોલ,
વા'લા મારા ગોકલની વ્રજનાર કે વેગે બોલાવજો રે લોલ.

અમને રમવાના છે કોડ કે વા'લા સંગ બેલડી રે લોલ,
લેવા મુખડાનો મકરંદ કે મળી તેવ તેવડી રે લોલ.

સારી શરદ પુનમની રાત કે સુંદર સોહામણી રે લોલ,
અમને રાસ રમ્યાના કોડ કે રંગભર ભામનીરે લોલ.

વા'લા મારા ગોકુલીએ પધાર્યા તે અમને તારવા રે લોલ,
વા'લા મારા લાકલડી સાહી તેઉ ઘેનો ચારવા રે લોલ.

રૂડું જમનાજીનું નીર કે ત્રટ રળીયામણું રે લોલ,
રૂડી બંસીબટની છાંય કે સુંદર સોહામણી રે લોલ.

ફરતું ગાન કરે વ્રજનાર કે વચમાં વાલમો રે લોલ,
મળીયો વ્રજવનિતાનો સાથ કે તાલી લે હાથમાં રે લોલ.

પ્રગટ્યું પુરવ જનમનું પુણ્ય કે ત્રેહે તાપ હણ્યો રે લોલ,
નાચે નરસૈયો આનંદે કે રસ વાધ્યો ઘણો રે લોલ.

નરસિંહ મહેતા.

૧૩. દુઃખવિદારણ માટે યાચના.

(સુન્દર શામળિયા, નામ જપું નિત તહાઈ.—એ રાગ.)

પ્રભુ દુઃખ દૂર કરો, વળી વળી વિનવું સ્વામી,
ઉરમાં શાંતિ ભરો, ભીંડભાંજન હે અનામી. પ્રભુ૦

મંદમત્તિના દોષ વિસારો, આર્ત હૃદયના પ્રક્ષાપ સ્વીકારો,
ખગડતો પ્રભુ મુજ જન્મ સુધારો, દાખવી ભવસાગરનો આરો,
કરો ઉર નાથ ! અકામી. પ્રભુ૦

માગી કરીને સંપત્તિ આણી, મૂઠ મત્તિ ના સંઘરી જાણી,
વિલપું હાવે કલેશને માણી, નાથ ! દયા કરો સ્થિતિ પિછાણી,
દો સુખ હે મોક્ષધામી ! પ્રભુ૦

વૃત્તિ સંયમ રત્ને જાણ્યો, મહા પ્રયત્ને અનુભવ માણ્યો,
હૃલ્લક્ષ્ય આત્મા ઉર પોંછાણ્યો, પ્રેમ પ્રસારી નિજ ગૃહ આણ્યો,
શમું પદમાં સુખ પામી. પ્રભુ૦

પ્રમાદવશ થઈ સુખને ખોયું, સુરતરૂતું ખીજ ઉખરે ખોયું,
ના રૂગતાં મુજ મનડું રોયું, પાછું વળીને કહોં નહોં જોયું,
તેથી પડોં ગઈ ખામી. પ્રભુ૦

રાજસ વૃત્તિની એ એધાણી, દુઃખ બહારે છે જોઈ જાણી,
પણ ના લેતી સત્વ પોંછાણી, પ્રભુમાં ભળ હવે ભગિની શાણી,
હરિ ! હરો ખામી. પ્રભુ૦

નષ્ટ સંપત્તિ પુનઃ પ્રભુ આપો, વૃત્તિ સંયમ સ્થલમાં સ્થાપો,
 ઉપાધિ ઉત્થી સદ્ય ઉથાપો, પ્રભુ ! હરો મુજ ઉરના તાપો,
 દઢ કરો રહુ પદ જામી. પ્રભુજ
 ગહિર ભલે વિધ વિધ કૃતિ લાળું, અંતર ધ્યેય જણાય રૂપાળું,
 ગળ દો એવું દીન દયાળું, સાધન નથી હું દહું મન કાળું,
 દાગો મનને ડામી. પ્રભુજ
 સમતા શાંતિ પ્રિયતમ મારા ગુણો થઈ રહે, ના કદો ન્યારા,
 અપો તે મુજને પ્રભુ ખ્યારા, કૃપાવૃષ્ટિની ચાચું ધારા,
 સંતત શિરને નામી. પ્રભુજ
 વનિતાવિશ્રામનાં વ્યવસ્થાપક.

૧૪. પ્રભુની સર્વવ્યાપકતા.

(નાથ કેસે ગજકો બંધ છુરાયો:—એ રાગ.)

વિભુ ! તું તો વિશ્વ સર્વમાં વ્યાપ્યો;

તુજ મહિમા જાણ ન માપ્યો. વિભુજ

પાવકમાં તું પ્રગટ રહ્યો છું, જળમાં નિવાસ છે તારો;

આકાશે અવકાશ છે તારો, પૃથ્વી થકી નથી ન્યારો. વિભુજ

પવન તત્વમાં પ્રસરી રહ્યો તું, સૃષ્ટિ સકળ રચનારો;
 ઉદ્ભવનાં પણ રૂપ વિવિધમાં પ્રૌઢપ્રભાવ છે તારો. વિભુ
 સવિતા શશીમાં તેજ છે તારું સુખરૂપ સર્વને સ્થાપ્યું;
 તારાઓમાં પણ તુંજ પ્રકાશે, સર્વત્ર ચૈતન્ય વ્યાપ્યું. વિભુ
 પ્રાણીમાત્રમાં પ્રાણરૂપે થઈ શુદ્ધ સ્વરૂપ વિરાજે;
 મેઘમંડળમાં વિદ્યુત સાથે ગર્જના ગૌરવ ગાજે. વિભુ
 પંચભૂતના મન્દિર મધ્યે પરબ્રહ્મ પોતે પ્રકાશે;
 જન અજ્ઞાની જોઈ શકે નહીં, વ્યાકુળ થઈને વિભાસે. વિભુ
 ઉપજે ખપે જીવ જે જે જગતમાં, હોય લઘુ કાં મોટા;
 જળથી ઉપજે લય પણ જળમાં, પાણીતણા પરપોટા. વિભુ
 પૃથક્ પૃથક્ રૂપ દેહ તણાં જે, એક જ પ્રભુના ઉપાધિ;
 જ્ઞાની જન મન ભેદ ન ભાસે, સેવક સુત એ સમાધિ, વિભુ

છાટાલાલ સેવકરામ.

૨ ધર્મબોધ.

૧૫. દિવ્ય ધામ.

(મહાર્ ગોકુળ જોવાને આવ રે મથુરાંના વાસી.—એ રાગ.)

જાગી જો તું મનુજના બાળ રે પેલા દિવ્ય કિનારા !

અળકે જ્યોત્સ્નામય વિશાળ રે, પેલા દિવ્ય કિનારા !

ફર પડ્યા દિવ્ય દેશ એરે, મધ્યે ગાઢાં અરણ્ય;

કઠણુ કરોડો ચઢવી ઉતરવી, ત્યહાં જાવાનો માર્ગ

ન અન્ય રે, પેલાં

ઉંચા આ ગિરિશૃંગથી રે દીસે કિનારા એ ફર,

ગાજે જ્યહાં ગંભીરૂં મધૂરૂં પેલું અમૃતત્વ સિન્ધુનું

પૂર રે. પેલાં

પન્થ અરણ્ય ચીરી જતો રે, અંતે ઉંચી જ્યહાં કમાન,

દ્વારપાલ મૃત્યુનામક હોલો; જાવું તે મહિંથી

અવસાન રે. પેલાં

માર્ગ દીસે આ શિખર થકી રે શીઘ્ર જવાના અનેક,

તે સર્વ શુભજ ગર્ત વિષે જઇ અટકે; સાચો ન એ

તો એક રે. પેલાં

માટે તું થા સજ્જ ધૈર્યથી રે હીર્ધ પ્રયાણને કાજ;
કંટક ચરણે પથમાં સરેતો પાછો, ન વળ્યતું સહસાજરે. પેલાં

એહ કિનારે દિવ્ય વાલુકારે ધારે અદ્ભુત પ્રભાત;
સ્પર્શતાં વાંત જાય રૂઝાઈ ભવકંટકના સહુ ધાવ રે. પેલાં

ધ્વજપટ મુજ આ શીતળ છે રે અદ્ભુત ગુણનિધાન,
હૃદય વિષે વિસ્તારી પાથરતાં ભવ-અંગાર પામે;
નિર્વાણ રે. પેલાં

ભરમ થઈ એ અંગારની રે વેરંતાં હૃદય-ઉદ્યાન,
પુણ્યતરૂ ઝટ કુસુમિત થાશે, થાશે ફલિત જતાં
અવસાન રે, પેલાં

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ.

૧૬. પ્રભુસ્વરૂપ.

(સુણ સાહેલડી રે, મહારે નંદકુંવરથું નેહ:—એ રાગ.)

બોલ્યા શ્રી હરિ રે, સાંભળો નરનારી હરિજન;

મારે એક વાના રે, સંભળાવ્યાનું છે અતિ મન.

મારી મૂરતિ રે, મહારો લોક ભોગ ને મુક્ત;

સર્વે દિવ્ય છે રે, ત્યાંતો જોયાની છે જુક્ત.

મહારૂં ધામ છે રે, અક્ષર અમૃત જેનું નામ;
 સર્વે સમૃદ્ધિ રે, શક્તિ ગુણે કરી અભિરામ.
 અતિ તેજોમય રે, રવિ શશિ કોટિક વારણે જાય;
 શીતળ શાંત છે રે, તેજની ઉપમા નહિ દેવાય.
 તે માંહિં હું રહું રે, અનેકધા દિવ્ય સદા સાધાર;
 દુર્લભ દેવને રે, મારો કોઈ ન પામે પાર.
 જીવ-ધંધર તણો રે, આદિ કાળ પુરૂષ પરધાન;
 સૌને વશ કરૂં રે, સૌનો પ્રેરક હું ભગવાન.
 અગણિત વિશ્વની રે, ઉદય ને પાવણ પ્રલયે થાય;
 મારી મરજી વિના રે, કોઈથી તરણું નહીં તોડાય.
 એમ મને જાણુજો રે, મહારાં આશ્રિત સૌ નરનારો.
 મેં તમ આગળે રે, વાર્તા સત્ય કહી છે મારી.
 હું તો તમ કારણે રે, આવ્યો ધામ થકી ધરી દેહ;
 પ્રેમાનંદનો રે, બહાવો વરશ્યા અમૃત મેહ.

*

*

*

*

વળી સૌ સાંભળો રે, મહારી વાર્તા પરમ અનુપ;
 પરમ સિદ્ધાં છે રે, સૌને હિતકારી સુખરૂપ.
 સૌ હરિભા રે, જાવું હોય જો મારે ધામ;
 તો મને રૂં જો રે, તમે શુધ ભાવે થઈ નિષ્કામ.

સહુ હરિભક્તને રે, રહેવું હોય જો મારી પાસ;
 તો તમે મેલજો રે, મિથ્યા પ્રપંચ વિષેની આશ.
 મુજ વિના જાણજો રે, ખીજો માયિક સૌ આકાર;
 પ્રીતિ તોડજો રે, જુઠા જાણી જગત પરિવાર.
 સૌ તમે પાળજો રે, સર્વે દઢ થઈ મારા નેમ;
 તમ પર રીઝશે રે, ધર્મને લાક્ષિત કરશે ક્ષેમ.

* * * *

આ પદ શીખશે રે, ગાશે સાંભળશે કરી ખ્યાર;
 પ્રેમાનંદનો રે, સ્વામી લેશે તેની વાર.

પ્રેમાનંદ સ્વામી.

૧૭. પ્રભુનામનું રટણ.

(રઘુપતિ રામ હૃદયમાં રહેજો રે:—એ રાગ.)

નારાયણનું નામ લેને તું પ્રાણી રે,
 બદ્રીનાથ પ્રકટ જુગ જાણી, નારાયણનું
 નરદેહ દીધો તું નાથે રે, હોય ધન તો વાવર ત્હારે હાથે રે;
 પડયું રહેશે નાવે કોડી સાથે; નારાયણનું
 ગર્ભવાસ રક્ષા કીધી તારી રે, દીધો જઠરાગ્નિથી ઉગારી રે;
 એઠા તેને તું કેમ વિસારી; નારાયણનું

વિના સ્તુમજ્યો કહે છે મ્હાડું મ્હાડું રે, ધનકાજ ભમે મન ખાડું રે;
 ત્હારે હાથે નથી તન ત્હાડું; નારાયણનું
 મિથ્યા સુખમાંડીં તું ભરમાણો રે, ખાંધ્યો લોકલજ્જનો ગળે
 મ્હાણો રે;
 જાય છે તૃણાને પૂરે તણાણો; નારાયણનું
 કાયા માયા છે જો ત્હારી કાચી રે, તેના રંગમાં રહે છે તું રાચી રે;
 અહ્માનંદ કહે વાત સાચી; નારાયણનું

અહ્માનંદ.

૧૮. પ્રભુસેવા.

(શીખ સાસુજી દે છે રે કે વહુજી રૂહો ઢંગે—એ રાગ)

ધનશ્યામને સેવો રે કે કુખુદ્ધિ દૂર કરી,
 એ છે સર્વના સ્વામી રે કે પ્રગટ પ્રમાણ હરી,
 જેનું ધ્યાન ધરે છે રે કે મહા મુનિ શુક જેવા,
 જેના પદપંકજની રે કે કરે કમળા સેવા.

એવા શ્રી નારાયણ રે કે ભજે તેનાં કષ્ટ હરે;
 એને ઇષ્ટ જે જાણે રે તેતો કુળ સહિત તરે.

પ્રભુ નિજ તપનું કૃપા રે કે સઉને આપે છે,
 ધરી રૂપ અલૌકિક રે કે ભવદુઃખ કાપે છે,
 એવા પ્રગટ પ્રભુને રે કે લેજી ભ્રમણુ ત્યાગી,
 મુક્તાનંદ કંઠે હરિ ભજી રે કે થાશે ખડભાગી.

મુક્તાનંદ.

૧૯. પ્રભુદર્શન.

(નમી પાપે પહુંહું માત તાહરે રે:—એ રાગ.)

પ્રકટ હરિ મુજને મળ્યા રે લોલ;	
કાંઈ કહ્યામાં નાવે વાત, મહારી ખેની.	પ્રકટ૦
આજ દીનબન્ધુ અઢળક ઢળ્યા રે લોલ;	
પોતે પુરૂષોત્તમ સાક્ષાત્, મહારી ખેની.	પ્રકટ૦
એતો પ્રકૃતિ પુરૂષ થકી પર છે, રે લોલ;	
એતો અક્ષરતણા આધાર, મહારી ખેની.	પ્રકટ૦
એતો દેવતણા અધીશ્વર છે રે લોલ;	
એનો નિગમ ન પામે પાર, મહારી ખેની.	પ્રકટ૦
એતો રાજાધિરાજ થઈ રાજતા રે લોલ;	
એતો ત્રિભુવનપતિ લગવાન, મહારી ખેની.	પ્રકટ૦

એતો સુરનર મુનિશીર છાજતા રે લોલ;
મનમોહન રૂપનિધાન, મહારી ખેની. પ્રકટ૦

મહામુક્ત પણ પૂજે એની પાદુકા રે લોલ;
એવા પરમ પુરૂષ મહારાજ, મહારી ખેની. પ્રકટ૦

જેને ઘડીએ ન મેલે રમા રાધિકા, રે લોલ;
એવા દુર્લભ સુલભ થયા આજ, મહારી ખેની. પ્રકટ૦

નરદેહ ધર્યો તે કરૂણા કરી રે લોલ;
લીધો દ્વિજ કુળે અવતાર, મહારી ખેની. પ્રકટ૦

પ્રેમાનંદનો સ્વામી આજ શ્રી હરિ રે લોલ;
મુક્તિ આપી કરે ભવપાર, મહારી ખેની. પ્રકટ૦

પ્રેમાનંદ સ્વામી.

૨૦. પ્રભુલક્ષિત.

(રઘુપતિ રામ હૃદયમાં રહેજો રે:—એ રાગ.)

પ્રાણી નરદેહ સુંદર પામીરે, ભજ નર ને નારાયણ
સ્વામી; પ્રાણી૦

સાચા સંતને શરણે તું રહેજો રે, દયા આણીને અનજળ દેજોરે;
તારો જનમ સફળ કરી લેજો; પ્રાણી૦

ભવતારણ જગપતિ ભેટી રે, મેલ લોકની લાજ સમેટી રે;
બાંધ પ્રેમ તણી કસી પેટી; પ્રાણીં

સાચા સંતનો સંગ કરીને રે, દૃઢ અંતર ધરજ ધરીને રે;
ભજ પ્રકટ પ્રમાણ હરીને; પ્રાણીં

લાગ્યું જમનું વાંસે તારે લાડું રે, આવી લેશે સાંજ સવાડું રે;
માટે કર તારા જીવનું સાડું. પ્રાણીં

મેણું અનંત જમનું ઉતારો રે, હવે જીતી બાજી નહીં હારો રે,
પ્રહ્લાનંદનું કહ્યું હૈડે ધારો; પ્રાણીં

પ્રહ્લાનંદ,

૨૧. હરિભક્તિમાં દૃઢતા.

(હરિભજન વિના દુઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે:—એ રાગ.)

તન ધન જાતાં, હરિજન હોય તે હરિભક્તિથી નવ ચળે;
જેમ નાર સતી, સર્વે મમતા છોડી પતિ સંગે બળે.

જીઓ પ્રહલાદે પણ નવ છોડ્યું, નિજ તાત તાણું સગપણ તોડ્યું;
દૃઢ કરી મોહનસંગ મન જોડ્યું. તન ધન

જીઓ હરિશ્ચન્દ્રે હરિ નવ તજ્યા, પરધેર વેચાઈ પ્રભુને ભજ્યા,
ત્યારે મોહનના મનમાં રંજ્યા. તન ધન

બુઝો બળીનું મન નવ હારીયું, ગુરૂ વચન હૃદયે નવ ધારીયું;
તનમનધન પ્રભુપર વારીયું. તન ધન૦
એવી દૃઢતા ધારે તે સુખીયા, તે ક્રોધ કાળે નવ હોય દુઃખીયા;
કહે મુક્તાનંદ તે મહા સુખીયા; તન ધન૦
મુક્તાનંદ.

૨૨. આત્મબ્રહ્મની ભક્તિ.

(કામણ દીસે છે અલખેલા ઇ૦—એ રાગ.)

બહાલાં હરતાં કરતાં બ્રહ્મસ્વરૂપને ધ્યાવળે રે;
નિશ્ચય અન્તર્ધનમાં શ્રદ્ધા સાચી લાવળે રે. બહાલા૦
વિષયવિચારો દૂર હઠાવી, મનમાં અન્તર્યામી લાવી,
ચેતન, અનંત લક્ષ્મી ભાવિકભાવે ઠાવળે રે. બહાલા૦
ચિત્તવૃત્તિ અન્તરમાં સ્થાપી, થાળે નિશ્ચય નિજગુણ વ્યાપી,
અસંખ્ય પ્રદેશી ધરમાં બહેલો આવળે રે. બહાલા૦
લજવી ભાવે નિજગુણ ભક્તિ, ખીલવવી ચિદ્ધનની શક્તિ
પ્રેમી, ઉદમથી તું બ્રહ્મસ્વરૂપને પાવળે રે. બહાલા૦
બ્રહ્મજ્ઞાનથી ભાગે બધડો, દૂર રહેશે માયાનો વગડો,
બહાલમ, મોહાદિક શત્રુને દૂર હઠાવળે રે. બહાલા૦

અન્તર્યામી ચિદ્ધન પરખી, પામી હીરો લેજે હુરખી,
બુદ્ધિસાગર સોડહું ગાયન આવજે રે. બહાલાં

શ્રીમત્ મુનિ બુદ્ધિસાગરજી.

૨૩. પ્રભુપ્રીતિ.

(આવોને લાલ વરણાગીયા:—એ રાગ.)

સાચી એક પ્રીતિ પ્રેમાનંદની.

હારે ખીજી જાણવી અહીંનો બધી કંદની, હોજી રે. સાચીં

હારે એક ટેકને સુખોમાં નિત્ય રાખતી;

હારે ખીજી અધવચે હુટીને નોંચે નાંખતી, હોજી રે. સાચીં

હારે એક નેક કામમાં સદાયે આવતી;

હારે ખીજી મુખમાં લઇને પછી આવતી, હોજી રે. સાચીં

હારે એક નિર્મળી નરી જ નર્મચાંદની;

હારે ખીજી આણી તાપ થાય સુખનિકંદની, હોજી રે. સાચીં

કવિ નર્મદાશંકર.

૨૪. હરિમય જીવન.

(હરિભજન વિના દુઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે:—એ રાગ)

હે મન ભમરા ! હૃદયકમળમાં પેસી હરિમય થા ને,
ભવ મૃત્યુ જરા, જન્માદિ ભયથી તું સહજ ટળી જાને.

જોઈ ભવાટવી તું ભુલ્યો છે, તન-વૃક્ષ સરસ ગણી કૂલ્યો છે;
થઈ લુપ્ત વિષરસે કુલ્યો છે.—હે મન

ધમ્ધા અનુપમ રસની ધારે, તો આવ સુજન-તરૂને ક્યારે;
જે સીંચાયાં શ્રદ્ધાજળધારે.—હે મન

તે તરૂં શબ્દ સરસ જોજે, અનુભવી સર્વે સંશય ખોજે,
અર્થ રસ સ્વાદે તું સદા મ્હોજે.—હે મન

તે અમૃતરસને નિત્ય ચાખી, તું તૃપ્ત થજે સ્થિરતા રાખી,
ના અન્ય મુખે કિંચિત્ ભાખી.—હે મન

તને ગંધ તણી અતિશય ભુખ છે, તે હૃદય કમળમાં સૌ મુખ છે;
તુજ ઘર સન્મુખ જેનું મુખ છે.—હે મન

મુખ પૂર્વક કમળવિષે રહેજે, ત્યાં વિરમી મુગંધ સદા લેજે;
થઈ અમર નૃસિંહને આ કહેજે.—હે મન

શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય.

૨૫. જીવનમુક્તનો સત્સંગ.

(કંકુ છાંટી કકોતરી મોઢલી:—એ રાગ.)

મળે જીવનમુક્ત સુજોગીયા, ત્યારે ટળે તનમનના તાપ;

સત્સંગ સદા કીજીએ.

કરે અવયવ આ રે શરીરનાં, પરાં પલાયે પંડનાં પાપ. સત્સંગ.

જેમ કીટ મટી થાય ભમરી, તેને કીટ કહે નહીં કાય; ”

જેમ પારસ પરશે લોહને, તે તો હેમ હેલામાંહે હોય. ”

જેમ ચન્દન વાસથી વૃક્ષને, કરે ચન્દન સમાન સોય; ”

જેમ મલિન જળ મળે જહાનવી, તેને તરત કરે ગંગ તોય. ”

તાંબા મોર પલટે છે પાણીએ, કરે કંચનમય રસકૂપ; ”

તેમ સદ્ગુરુ સુખીયા સંતથી, થાયે જન તે પોતે સત્સ્વરૂપ. ”

શુક નારદ વ્યાસ ને વાલ્મીકી, એતો ઇશ્વર કાંવીયા આપ; ”

ધ્રુવ, અમરિષ, પ્રહલાદ, વિલીષણ, થયા સુખીયા સંતપ્રતાપ. ”

સંત સર્વે સુખી થાવા કામ છે, તે તો પ્રસિદ્ધ કેંછે પુરાણ; ”

મન કર્મ ને વચને માનજો, કહે નિષ્કુળાનંદ નિરવાણ. ”

નિષ્કુળાનંદ.

૨૬. સંતમહિમા.

(કંકુ છાંટી કંકોતરી મોકલી: - એ રાગ.)

ધન્ય ધન્ય એ સંત સુખાણુને, જેનું ઉલટી પલટયું આપ;
સંત તે સોયં હરી.

આપ ટળી મળ્યા લગવાનમાં, જેના આપમાં હરિનો વ્યાપ. સંત ૦
જેના શિર્ષમાં શિર્ષ છે શામનું, જેનાં નેણમાં નાથનાં નેણ; ॥
જેના મુખમાં મુખ મહારાજનું, જેનાં વેણમાં બહાલાનાં વેણ. ॥
જેનાં કાનમાં કાન છે કૃષ્ણના, જેનાં નાકમાં નાસિકા નાથ; ॥
જેની જીભમાં જીભ છે જીવનની, જેના હાથમાં હરિનો હાથ. ॥
જેના હૃદયમાં હૃદય છે હરિતણું, જેના પાવમાં પ્રભુનો પાવ; ॥
જેમ હીરો હીરા વડે વેંધિયો, તેમાં થયો તે સહજ સમાવ. ॥
એમ સંતમાં રહ્યા છે શ્રીહરિ, માટે સંત છે સુખનું ધામ; ॥
ધર્મ ભક્તિ વૈરાગ્ય ને જ્ઞાન જે, તેને રહેવાનું સંત છે ઠામ. ॥
એવા સંત શિરોમણિ કયાં મળે, જેણે દેહબુદ્ધિ કીધી દૂર; ॥
કહે નિષ્કુળાનંદ એને સંગે, ઉગે અંતરે આનંદ સૂર. ॥

નિષ્કુળાનંદ.

૨૭ ચિત્તચક્રોર.

(મન માને નહીં સો ફેરા સમજવું તોય શું થાય:—એ રાગ.)

હે ચિત્ત ચક્રોર, નીરખ પૂર્ણાનંદ પ્રકાશક ચંદ્રને;
 શીતલ સાચા, સ્વાભાવિક સર્વોત્તમ સુખના કંદને.
 નથી કાલ તણા કરમાં જાતો, નથી ક્યાંહી કલંકિત તે થાતો,
 ઉદ્યાસ્ત રહિત અંતે આતો;— હે ચિત્ત ચક્રોર
 એનાં વિશ્વે કિરણો વ્યાપી, જીવાડે છે જીવન આપી,
 સચરાચરનાં સંકટ કાપી;— હે ચિત્ત ચક્રોર.
 ઉત્તમ તરૂંવર તું જઈ ખેડું, પદલવમાં પ્રેમ વડે પેડું,
 રહી જોયા વગર હવે હેડું;— હે ચિત્ત ચક્રોર.
 નહિ દૂર જવું પલ પણ તહારે, અંજયે મિથ્યા અંધારે,
 ભય લેશ નથી ભટકણ ભારે;— હે ચિત્ત ચક્રોર.
 પ્રતિકૂલ પવન પ્રતિ પલ વાતાં, વચમાં વાદળ આવી જાતાં,
 પ્રત્યક્ષ નથી દર્શન થાતાં;— હે ચિત્ત ચક્રોર.
 સન્મૂખ આંખ ઉઘાડી જો, પ્રેમેથી પરિચય પાડી જો,
 લાખેણી લક્ષ લગાડી જો.— હે ચિત્ત ચક્રોર.

નિજ ધર્મ પરમ ધન ધારીને, ક્ષણભાંગુર સંગ વિસારીને,
નિશ્ચલ પદ એક નિચારીને;— હે ચિત્ત ચક્રાર.

તન તાપ બધા તત્કાલ જશે, નિરવધિ અદ્વિત સુખ સાંપડશે,
કેશવ ફલ જન્મ કૃતાર્થ થશે;— હે ચિત્ત ચક્રાર.

કેશવલાલ હરિરામ.

૩ જીવનનીતિ.

૨૮. નીતિમય જીવનનો આનન્દ.

(ખેરની, ખેરની, ખેરની રે, ખેરની, નીતિની સાડી ખેરની:— એ રાગ)

રાસ રમો સુસંગમાં રે, સખી ! રાસ રમો સુસંગમાં.

વિદ્યા તણા ગુણગાનમાં રે, સખીં

શીલ સમ સાડી શિરપર ઓઢી, શોભી રમો ઉમંગમાં રે સખીં

કર કંકણ નીતિનાં ખેરી, ફરો વિધાના રંગમાં રે. સખીં

ક્ષમા દયા ગુણ નીતિ પ્રકાશે, નંદનપુરના વનમાં રે. સખીં

ષડ્રિપુ દળનારી વિદ્યા, વસો અમારા મનમાં રે. સખી૦
 ભાવે ભજો દેવી વિદ્યાને, સૈયર આ સુવૃન્દમાં રે. સખી૦
 ગાજો ગજવો ભૂમિ ભારતને, વિદ્યા દેવીના છંદમાં રે. સખી૦
 સંગમાં શોભે શુભ સાહેલી, સરસ્વતી ઉછરંગમાં રે. સખી૦
 નીતિ સરોવર નિર્મળ નીરતું, પાન કરી આનન્દમાં રે. સખી૦
 સૈયર દિલ સુખોધ પ્રહીને, સંચર પરમારથ પંથમાં રે. સખી૦
 પતિ પધારે પૂર પ્રીતેથી, સેવા સજો વચનમાં રે. સખી૦
 કલેશ કુસંપની ઠાપી વિદ્યા, સજો આભૂષણ અંગમાં રે. સખી૦
 સંસાર ગૃહનાં સુખ દુઃખ વેઠી, નિત્ય રમો સુસંપમાં રે. સખી૦
 હરનિશ હરતાં કરતાં ફેરી, રટણ રટો સુકંથમાં રે. સખી૦
 મત્ય સુખ સ્વામીસેવા ધારો, સુખ નહીં અન્ય જીવનમાં રે. સખી૦
 નિજ ખાળાને ખેાધ કરી સૌ, સુખી કરો આ જીવનમાં રે. સખી૦
 મંગળ દિન વિદ્યા શુભ ગાવા, હર્ષ વધ્યો આ મનમાં રે. સખી૦
 કેશવ દુનિયા સાથી શોભે, દેવી વિદ્યા સત્સંગમાં રે. સખી૦
 વેલી-વિદ્યાની વૃદ્ધિ થકી સૌ, માન મળે સન્નનમાં રે. સખી૦

અજ્ઞાત.

૨૬. આસક્તિ રહિત જીવન.

(દાણુ ચાતુરીનો રાગ.)

(તમે સમજી રહો મન માંય રે શામળાયા બહાલા રહો વેગળારે-એ રાગ.)

શાણી ! સદ્ગુણ ધરી ઉરમાંથીરે, સુખદ આ

હરિપદ નિત્ય નિહાળીએ રે.

નવ આળસનો સંગ કરીએ રે, ન પ્રમાદને અંતર ધરીએ રે,

કાં જે એથી ન શુભ કદી થાય રે. સુખદ૦

આ લોભ ત્યજીને સુખ માણીએ રે, સંતોષને સુરતરૂ બાણીએ રે,

એથી શોભતાં, જન ગુણ ગાય રે. સુખદ૦

નાના ઇચ્છાઓ પરિહરીએ રે, મળે જે સુખ તે લઈ કરીએ રે,

ઝાઝાં વલખાં માર્યે શું થાય રે ? સુખદ૦

કાર્ય ઘટતાં વ્યવહારનાં સાધીએ રે, ધર્મ અર્થ કામમાં વાધીએ રે,

મોક્ષ માટે યોગ્ય થવાય રે. સુખદ૦

સુખ સંસારનાં સર્વ નાણીને રે, વૃત્તિ પાછી વિષયોમાંથી તાણીને રે,

પ્રેમે પુજવા પ્રભુપતિપાય રે. સુખદ૦

ધન ધામ મેળવીએ બહેની રે, પણ આસક્તિ ધરીયે ન ત્હેની રે,

કાં જે તેથી તો જગમાં ફસાય રે. સુખદ૦

આ જગ તો છે માયાનું બાઈ રે, એમાં ત્યજવું છે મ્હાઈને ત્હાઈ રે,

નરસિંહ પ્રભુપદ તો પમાય રે. સુખદ૦

શ્રીમન્ નૃસિંહાચાર્ય.

૩૦. નીતિના શણગાર.

(હાં રે ચાલો ડાકોરમાં જઈ વસીયે:—એ રાગ.)

હાં રે સખી નીતિશણગાર નિત્ય સજીએ.

હાં રે ભાવે ભરથાર ભગવાન ભજીએ— હાં રે સખી૦

હાં રે દુર્ગધી દુરાચાર ત્યજીએ,

હાં રે નિર્મળ શીયળજળે સ્નાન સજીએ— હાં રે સખી૦

(સાખી) ખેરો પટકુળ પ્રેમનાં, સુન્દર પતિવ્રત ભાત,
કંચુકી કસીએ કારમી, સદા કંથ સંગ્રાથ.

સાથે સહીયર નવ નવાં નંગ છે, હાથે વિદ્યા કંકણ.
વળી રમણ રટણ સાથે પીયુજ પ્રસંગ નવરંગ છે—હાં રે૦

(સાખી) વચનકુસુમની માળથી પૂજે પ્રીતમ નાથ,
નયનકમળ ઉછરંગથી ધરીયે સ્વામીહાથ.

દયાની ચુંદડી શીરપર ધરીયે,
લળળકંકુની આડ કપાળે કરીયે— હાં રે૦

ઝાંઝરસત્સંગ ખેરો રૂમઝૂમ રમીએ,
હાં રે નિત્ય સતી પતિને પાય નમીએ— હાં રે૦

ડાહ્યાભાઈ ધોળશાળ.

૩૧. શ્રી-સુબોધ.

(કામણુ દીસે છે અવગેલા તારી આંખમાં રે:—એ રાગ.)

મહિલા ! મહિતળ મહિમા સદ્વર્તનથી વધારજેરે,
ખ્યાતિ પ્રસારજે રે. મહિલા૦

વિશ્વ સકળનો તું છે પાપો,
જન્મ થતાં છે જીવન છાપો,

સ્નેહયુક્ત શિક્ષણથી હૃદય ખીલાવજે રે,
દુર્ગુણ દાખજે રે. મહિલા૦

કેળવણી-કુંચી કર લઇને,
હૃદયદ્વાર ઉઘાડી દઇને,

પુનિત પ્રેમથી આત્મપોત પ્રકાશજે રે,
સ્નેહ વધારજે રે. મહિલા૦

નિજ સંતતિ સંભાળી ભારી,
લાડ થકી શિક્ષા દેનારી;

સ્પર્શમણિ થઈ બાળકમન દીપાવજેરે,
સદ્ગુણ આપજે રે, મહિલા૦

બાળક રોપા રૂપ ગણીને,
કેળવણી-વારિ સીંચીને,

દાતા, શૂર કે ભક્ત, બાળ ખીલાવને દે,

શૂરત્વ વધારને દે. મહિલા૦

કાળ બધો હુન્નરમાં વાળી,

ભરત શીવણુ પ્રતિ નિત્યે ગાળી,

સુંદર કાર્યે ચપળા વૃત્તિ ચલાવને દે,

મન હુર્પાવને દે. મહિલા૦

કાર્ય કરતાં દાસી થઈને,

મંત્રી સમ સુવિચારો દઈને,

ધર્મકાર્યમાં ધૈર્ય સદા મન ધારને દે,

હુઃખ વિદારને દે, મહિલા૦

તુજ શિક્ષણથી દેશ સુધરશે,

બાળક રત્નસ્વરૂપ નીવડશે,

દેશોન્નતિનો મજબૂત પાયો નાંખને દે,

ભાવિ સુધારને દે. મહિલા૦

અજ્ઞાત. (વૈશ્યપત્રિકા).

૩૨ શ્રીધર્મ.

(ઓધવ નંદનો છોરો તે નમેરો થયો જો—એ રાગ.)

સુણો સાહેલી તે વાત નિજ ધર્મની જો;	
કદિ કહાડશે નહિંજ ખહાર મર્મની જો.	સુણો૦
સદા જોજો પતિને ઉમળકા થકી જો;	
વધે સંપ થાય સુખ જાણો નકી જો.	સુણો૦
જેથી નીપજે ઠકાસ તે ના આદરો જો;	
સદા સદ્ગુણો સહુજ દીલમાં ધરો જો.	સુણો૦
હરેક કામમાં લેજો સ્વામીની સંમતિ જો;	
તેનું તાકશે નહિંજ ખોટું રતિ જો.	સુણો૦
વગર પૂછે છેડા ન તેની વાતને જો;	
નહિં ત્યાગશે ન નિત્ય તેના સાથને જો.	સુણો૦
વિદ્યા નીતિની તે જાણુ સારી લહો જો;	
થઈ પ્રધાન ને વિચાર રૂડા કહો જો.	સુણો૦
નિજ સંસારનું બહુ તે નિશ્ચે કરો જો;	
ઐરાં ઐરાંમાં કુસંપ નહિં ધરો જો.	સુણો૦
ધરકાજ આટપીને બાળકો શીખવો જો;	
નર્મદ પ્રદાને સદૈવ મન ધારવો જો.	સુણો૦

કવિ નર્મદાશંકર.

૩૩. સીખોધવચન.

(હરિભજન વિના દુઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે:-એ રાગ.)

સુણ સાહેલી, યોધવચન આ કહું જે દુઃખ સારમાં;
દુઃખડાં મેલી, સુખ પામીને રહીએ આ સંસારમાં.

સખી નીતિ થકી નિત જે વરતે, પ્રભુપ્રીત ધરી દુઃખ દૂર કરે,
આ જગમાં સુખ નિચ્છેજ મળે. સુણું

સખી સદ્ગુણ સાચા તે સજવા, દુર્ગુણ ઉરથી સૌ દૂર તજવા,
નિત્ય સ્વામીને પ્રેમે લજવા. સુણું

અનીતિમાં ના પગલું ભરવું, સદુ ઉપર હેત સદા ધરવું,
પતિધન્યાએ જ અનુસરવું. સુણું

જે કામ ક્રોધ ને દંભ સદા, આ જગમાં જે રહે છે કરતા,
તે ઉરમાં વાસ કરે ન કદા. સુણું

ઉઠીને હરિને પતિને જ નમી, ગૃહકારજમાં સખી રાખો મતિ,
નવ આળસ રાખો અંગ રતિ. સુણું

ગૃહકાર્ય થકી પરવારો જદા, શુભ વાંચન ભરવું રાખો તદા,
ઉદ્યોગી થઈ રહેવુંય સદા. સુણું

સહવાસ કરો નવ કૂવડનો, કદી વેણ મહીં નવ રોષ કરો,
પતિવ્રત તણા નિજ ભાર ધરો. સુણું

ધણું ના હસવું ધણું ના વદવું, કદી સત્ય થકી જરી ના ડગવું,
પતિસેવામાં ચિત્તને ધરવું. સુણું

પતિના હિતમાં પગલું ભરવું, સખી, શીયળને દૃઢ સાચવવું,
પતિપ્રેમ તણું સહપાત્ર થવું. સુણું

સખી હૃદે બોધ બધો ગ્રહણો, ગ્રહીને નિજ ધર્મ અદા કરણો,
તો ભવસાગર સથ આ તરણો. સુણું

મંગળેશ્વર વેણીરામ.

૩૪. ગૃહિણીના ધર્મ.

(આવોને નંદલાલ રમવા આવોને રે:—એ રાગ)

પતિપર અત્યંત પ્રીતિ રે રાખો રામા હમેશાં;

એજ સુધર્મની રીતિ રે. રાખો.

પતિમય જીવન પ્રેમથી કરવું, નીતિ-તુમ્બીથી ભવાળિધમાં તરવું,

રાખી પ્રભુની ભીતિ રે. રાખો. એજ.

સદ્ગુણી થઇ શીયલ સાચવવું, આર્ય ધર્મ રીતે આચરવું;

મળશે સુખસંપત્તિ રે. રાખો. એજ.

રાખો સ્વચ્છ શરીર આભૂષણ, ટાળો કરી શુદ્ધ અંતર દૂષણ;

શાસ્ત્રવચનમાં પ્રતીતિ રે. રાખો. એજ.

“આર્ય આપણુ”એમઐસ્વરાખો, ઉચ્ચ વૃત્તિથી સતીત્વજ દાખો;
અંનહ જાય આખી ક્ષિતી રે. રાખો. એજ.

ગૃહિણી ખની ગૃહતંત્ર ચલાવો, પતિ સુખદુઃખે સમભાવ ખતાવો;
રાખી સદા મન શાંતિ રે. રાખો. એજ.

સત્ય અને પ્રિય વેણુ ઉચારો, ખતેથી ગૃહકાર્ય સુધારો;
દીપાવો કુલ કુલવતી રે. રાખો. એજ.

સંપે કુટુંબમાં ખ્યાતિ વધારો, સંભાળ ખાળ તણી ઉર ધારો;
શીખવો ધર્મને નીતિ રે. રાખો. એજ.

લાજમર્યાદા જરી નહીં ચુકો, સત્યનો માર્ગ કદી નહીં ચુકો;
વિકારોથી મન જીતી રે. રાખો. એજ.

ધર્ષા નિંદા લોભને ત્યાખી, સંતોષથી સદા થાઓ સુભાગી;
નિજ ઘરનીજેઠ સ્થિતિ રે. રાખો. એજ.

આનંદ મંગલ વર્તો સદાએ, ટાળો ઉદાસી પતિની સેવાએ;
અમર થાઓ લઘ કીર્તિ રે. રાખો. એજ.

સંગતિ સારી સખીઓની કરજો, અદ્ય વચન આ ઉરમાં ધરજો;
સંભારજો અથ ઇતિ રે. રાખો. એજ.

જન્મશંકર ગિરિજશંકર.

૩૫. પતિ પ્રત્યે આચાર.

(આવો આવોને બહેની આજ, આપણુ રમીએ રે:—એ રાગ.)

બહેન વનિતાની શી છે રીત, પતિ પાસે રેતાં રે;
સેવા કરવી સદા શુભ નિત, વિપત્તિ સહેતાં રે.

પ્રાણનાથ સમીપે સાચ વચને રેવું રે;

નહીં પતિવ્રત લાગે આંચ, પતિ કહે તે કરવું રે.

કદી અવર મળે વિષ્ણુ કાન્ત, નીચું ન્યાળી રે;

ટાળી સર્વે મનની બાન્ત, બધું સંભાળી રે.

સાસુસસરાનો પડતો બોલ, અધર ઉચકવો રે;

કદી ક્રોધ કરે કોઈ વાર, કાને ન ધરવો રે.

ડરવું દુર્ગુણથી નિત બહેન શીલવ્રત ધરવું રે;

કામ વાતે કે અઘટિત રીતે જનથી ડરવું રે.

પતિ સમજી પ્રભુનું રૂપ, ભજવું મનથી રે;

આપી હૃદયની અદકી પ્રીત, હર્ષવું તનથી રે.

ઉંચે સ્વરથી ન બોલવો બોલ, શાણી બહેનો રે;

તેમાં થાય જ આપણો તોલ, વહતાં વેણો રે.

રેવું દંપતી સુખે સંસાર, કાળને આળી રે;

કહે છે ગોપાલ કર કટ્યાણુ હુખડાં ટાળી રે.

ગોપાળજી દલવાડાકર.

૩૬. પતિમાં અધીનતા.

(બહેનો સહુ ભાવ યદી બહુજો:—એ રાગ.)

પાતળિયા મોહ થયો બહુ તમને, ઘટે તેથી માન દો છો વધુ
અમને; પાતળિયાં

મળ્યા મને સૂર્ય બીજા આ જગતના, જણાઉંછું તેથી શશીશી સુવદના;
સદા મહેં તો પાદઅંગુષ્ઠ સુખદના. પાતળિયાં

નારી સહુ ઘરની શોભા અનવધ, કહ્યાગરી મિષ્ટ વચનથીછે હૃદય;
એનું રાજ્ય સ્નેહનગરમાં છે સદા. પાતળિયાં

બુઝો પેલી પુષ્પવતી ને રૂપાળી વલ્લી, વાંકી શીળી અને લટકાળી;
આમ વિણ પણ અફલા એ નમાલી. પાતળિયાં

ગુણો હોય પદ્મિનીમાં ભલે સારા, બ્રમર વિણ થાય નિરર્થક ભારા;
નાદાર ઉદાર પતિ વિણ દારા. પાતળિયાં

હૃદયમાં રાગના રંગ ભરાયા, નયનમાં પ્રેમના કાચ જડાયા;
તેથી મુજ સરખીમાં આપ ભમાયા. પાતળિયાં

તમે મહારા જીવન, હું તમ દેહ; તમે ભલા ભવ્ય ગૃહસ્થ, હું ગેહ;
તમારી હું તડિત, તમે મહારા મેહ. પાતળિયાં

આપણુ બેની ધર્મ ને ભક્તિની જોડ, સદા નિજ કાર્ય કરીયે સજોડ;
તેથી પ્રભુ અવતરી પૂરશે કોડ. પાતળિયાં

દાસતરામ કૃપારામ.

૩૭. પતિવ્રતાના ધર્મ.

(પુનમ ચાંદની ખીલી ઈઁ:—એ રાગ)

સેવે તનમનધનથી નિજ પતિને પ્રેમે કરી રે.
 ત્યાગી આળસ ને કંકાસ કપટ ક્રુષ્કંદ,
 તેવી વનિતાને મુજ ખડેન નિરંતર ધન્ય છે રે.
 જાયે પ્રાણ ભલે પણ શીયળવ્રત ચૂકે નહીં રે;
 પાળે શાસ્ત્ર વિષે દર્શાવ્યાં છે જે નેમ,

તેવી વનિતાને મુજ ખડેન૦

(સાખી) કુશળ રહી ગૃહકાર્યમાં, ભજે સદા કિસ્તાર;
 વિષયતણી ઉર વાસના નવ રાખે તલભાર.

આડી આંખ કરી નવ જીવે કો સામું કદી રે;
 જિંચા સ્વરથી બોલે નહીં વળી કોયની સાથ,

તેવી વનિતાને મુજ ખડેની૦

(સાખી) નીતિને નવ પરહરે, ન કરે નિંદા લેશ,
 કરે નહીં ખનતા લગી કોયની સાથે દ્વેશ.

ખેડે નહીં પટ આછાં, લાજ વધારે નાથની રે;
 ચાહે નહીં વળી કદી ચતુરા ચંચળ ચાલ,

તેવી વનિતાને મુજ ખડેન૦

(સાખી) ગુરૂજન કેરું સર્વદા, રાખે પૂરણ માન,
 સુખદુઃખને સરખાં ગણે, ધરે પતિનું ધ્યાન,

ધારે નહીં અભિમાન વહે વાણી વિવેકથી રે,
રાખે હિંમત સુચશ વધારે જગમોઝાર,
તેવી વનિતાને મુજ ખંડેન૦

(સાખી) રહે સદા આનન્દમાં, ધરે નહીં ઉર રોષ,
આપે સર્વ પ્રકારથી વડીલોને સંતોષ.

ચાહે સમય મુજબ વશ વિનયવડે પતિને કરે રે,
પતિને પુછ્યા વિષુ નહીં કાર્ય કરે જે નાર,
તેવી વનિતાને મુજ ખંડેન૦

(સાખી) પતિ તણા દુર્ગુણ કદી કથે નહીં કે પાસ,
આક્રતમાં પણ સાચતા કરે પતિની ખાસ.

રાખે શુદ્ધ હૃદય, સદ્બોધ અહરનિશ સાંભળે રે,
કુલટાની કદી સંગતિ કરે ન સ્થામા જેહ,
તેવી વનિતાને મુજ ખંડેન૦

(સાખી) પતિવિષુ પરનરને ગણે સુત પિતુ બ્રાત સમાન,
રહે વિભૂના ભજનમાં સદા વળી શુભતાન.

પાળે પ્રાચીન સતીઓ સમજી જ પતિવ્રતધર્મને રે,
રાખે સમદૃષ્ટિ સમતા સહુ સાથે સંપ,
તેવી વનિતાને મુજ ખંડેની૦

દલવાડાકર.

૩૮. સતીના ધર્મ.

(ઓધવ નંદનો છોરા તે નમેરા યયો ને—એ રાગ)

સતીધર્મ સખી શાસ્ત્રકારોએ લખ્યા ને,
કહું પ્રેમથી હૃદે ધરો તે પાળવા ને.
શાણો મંત્રી રૂડી શીખ દે જૂપાલને ને,
બની મંત્રી વિશ્વતંત્રે દોરો નાથને ને.

માતા લાડથી જમાડે પ્રિય બાલને ને,
તેમ બહાલથી જમાડે પ્રિય પ્રાણને ને.
જગતઝાળથી બળ્યા ઝળ્યા પતિ તણી ને,
રીઝવવા પતિને નેત્રનંદિની બની ને.

વિકટ વિશ્વપંથના પ્રયાણમાં સખી ને,
વિચરવું પતિને ચિત્ત અનુકૂળ રહી ને.
સખી વિશ્વના અસદ્ય લયને વિશે ને,
બની છાય સેવને પતિ પ્રતિપણે ને.

ગમે તેમ હોય તોય પતિસંગમાં ને,
ક્ષમાશીલ થને ખડેન ધરણીસમાં ને.

સખી કર્મને સંનેમ પામ્યાં જે પતિ ને,
પૂને પ્રેમભર્યા વિશ્વતરણી ગણી ને.

અજ્ઞાત.

૩૯. સતી સીની કૃતિઓ.

(મોહી રહ્યો છું મંદ હાસ્યમાં, સખીરી હુંતો, મોહી રહ્યો છું ધૃઃ-એ રાગ.)

પતિને આનંદ અતિ આપતી,

સતીની કૃતિ પતિને આનંદ અતિ આપતી.

ધરની સ્થિતિ નિરખીને વિવેકથી નિભાવતી;

હુઃખડું દેખી દીલ નથી ડગાવતી.

સતીની૦

સરસ રાંધી રસવતી સતી પતિ જમાડતી;

મંદ મંદ હુશીને હસાવતી.

સતીની૦

આકરો સ્વભાવ સાચુ નણુંદનો સંભાળતી;

કામથી કદી નહીં કંટાળતી.

સતીની૦

ચીજ રકમ ધરની ઘટિત સ્થાનકે ઠરાવતી;

સ્વચ્છતાથી આંગણું શોભાવતી.

સતીની૦

કુથલી કરી નકામો સમય નથી ગાળતી;

કોઇથી બોલી નથી બગાડતી.

સતીની૦

માન વિના માનવીને માનથી બોલાવતી;

સુજસ નાતબતમાં જમાવતી.

સતીની૦

સુખતિ સમર્પી સદા સંતતિ સુધારતી;

હેતુ સગાંબુલાનાં વધારતી.

સતીની૦

ઉત્તમ આલરણ સદાયરણથી શોભાવતી;
 આજ્ઞા સહુ પતિની સતી ઉઠાવતી. સતીની૦
 સ્નેહજળે આપ તાપ સ્વામીના શમાવતી;
 મધુર વચનમોતીડે વધાવતી. સતીની૦
 શીખ શિવસૂત કેશવની સદા સ્વીકારતી;
 સર્વ વાતે સ્વામીને સંતોષતી. સતીની૦

કેશવલાલ.

૪૦. શીલપ્રભાવ.

(આધવજી સંદેશો કહેજે સ્વામને:—એ રાગ.)

શીયળ વ્રત પાળો સહુ સ્વામા સ્નેહથી,
 લાલ રહ્યો છે તેમાં અપરમપાર જો;
 શાસ્ત્ર પુરાણ વખાણું છે શીલવંતીને,
 સુર મુનિ દાનવ માનવ વારંવાર જો. શીયળ૦
 શીયળનાજ પ્રભાવે માત્ર બનાવીયા,
 અનસૂયાએ હુર વિધિ હુરિને બાળ જો;
 વૃંદાએ પણ પાતિવ્રત્યપ્રભાવથી,
 પથ્થર કરીયા શ્રીવરને તત્કાળ જો. શીયળ૦

કર્યો સજીવન નિજ પતિને સાવિત્રીએ,
શીયળ પ્રતાપે પામી સુત શત બ્રાત બે;

રાજ્ય અપાવ્યું સાસુસસરાને વળી,
નેત્ર અપાવ્યાં દિવ્ય ફરી સાક્ષાત બે.

શીયળ૦

પતિવ્રત ધર્મ નહીં પાળે જે કામિની,
છે તેના રૂપને હરદમ શ્રીટકાર બે;

પથ્થર કેરી પ્રતિમા તેને જાણવી,
પાળે નહીં જે નીતિ શુભ આચાર બે.

શીયળ૦

શરીર પડે પણ શીયળને ચૂકે નહીં,
તેનો સૂધરે છે સઘળો સંસાર બે;

પામે છે આ લોક અને પરલોકમાં,
જ્યાંતિ ઉત્તમ સુંદરી સુખ અપાર બે.

શીયળ૦

જેલવાડાકર.

૪૧. પરોપકાર.

(પુનમ ચાંદની ખીલી ઈ:—એ રાગ.)

જગમાં જન્મીને પરહિત કરવા ધારવું દે.

એ સમ જગમાં ખીન્નું નહિ કેા રૂડું કામ,
રાખી હામ, ખરચી હામ, તે જ વિચારવું દે.

દીન દુઃખિયાંની દાઝ ધરીને ચાલવું રે;

કરવી સાચા દિલથી તેવાંઓને સ્હાય.

જગમાં૦

(સાખી) આર્ત જેનોને ભાળતાં ધાળે શાણી બેન !

જેવો ખપ તેવાં થજો, દેવાને સુખચેન.

પરદુઃખ ટાળ્યાનું પુણ્ય અતિ સંભાસ્વું રે;

વિક્રમ રાજનો ધારી ઉર વૃત્તાન્ત.

જગમાં૦

(સાખી) દુઃખ વેઠો સુખ આપવા, દુઃખ વિણ સુખ ના હોય,

દુઃખકસોટીએ સ્હુડે તે પ્રભુકંઠે સ્હોય.

પરને સુખ કરવા ધીરજવાન અતિ થવું રે;

કાં જે જગમાં તેને નિન્દે સ્વાર્થી લોક.

જગમાં૦

(સાખી) સ્ત્રીસ્વભાવ દયાળુ ને કોમળ જાત પ્રસિદ્ધ;

તેવી રીતે આદરી કરવું જગમાં સિદ્ધ.

નિર્ભયતા ગૃહીં બેનો પરદુઃખ હરવાને જવું રે;

કાર્ય કરીને રહેવું સુખદ અહીંથી દૂર.

જગમાં૦

(સુરત)-વનિતાવિશ્રામનાં વ્યવસ્થાપક.

૪૨. મોટું મન.

(ખેનો સહુ ભાવ થકી ભણ્ણે: એ રાગ.)

ખેની ! રીતિ પ્રીતિની આદરણે, મોટું મન રાખીને આચરણે,
 સુખી સહુ જનને તમે કરણે, ખેની૦
 દ્વેષીજન દ્વેષ ભલે ધરતાં, કલેશી પ્રાણી કલેશમાં છે મરતાં,
 તમે દ્વેષ કલેશ નહીં કરતાં; ખેની૦
 નથી કાંઈ લેઈ જાવું સાથે, જાવાનું છે સહુને ખાલી હાથે,
 તો પછી કંકાસ શા માટે ! ખેની૦
 રનેહી સાથે ઘડીનું રહેવાનું, તેમાં શાને લઢવા ને વઢવાનું ?
 ભલાઈનું લ્યોને કરી લહાણું. ખેની૦
 મોટું મન રાખી જે ગમ ખાશે, સુખી સૌને કરીને સુખી થાશે,
 મંત્ર છે સુખનો એ સાચો. ખેની૦

ચંદ્રશંકર ન. પંડ્યા.

૪૩. સપ્તપદીમાં કન્યાની પ્રતિજ્ઞાઓ.

(પુનમ ચાંદની ખીલી ઈ-એ રાગ.)

સુખદુઃખ સર્વેમાં હું આજ થકી સમભાગિનિ રે.
 જ્યાં જે રિથિતિ મહીં રહે બહાલા મહારા પ્રાણ,

ત્યાં તે સ્થિતિ મહીં હું સદા રહીંશ આનન્દથી રે;
તો તો સચવાયે મુજ શોયળ અને સૌભાગ્ય,
એ મહે કરી પ્રતિજ્ઞા, ખેલે પગલે લગ્નમાં રે.

(સાખી) બાલકથી વૃદ્ધો સહુ ઉપર રાખી પ્રેમ,
લભું કરી કુટુમ્બનું પોષું સહુને તેમ.

ઘરમાં શું છે શું નહિં તે સર્વે સંભાળીને રે;
કરતાં યોગ્ય ખર્ચ, રાખીશ તેનો હીસાબ,
એ મહે કરી પ્રતિજ્ઞા બીજે પગલે લગ્નમાં રે.

(સાખી) સ્વામિભક્તિ હું કરું પ્રભુભક્તિથી વિશેષ;
સત્ય મીઠી વાણી થકી રીઝવું પતિ હમેશ.

સખળ કારણ વિણ પતિ સન્મુખ ઉદાસ થવું નહીં રે;
જેથી પતિને દુઃખી થવાનું કારણ થાય,
એ મહે કરી પ્રતિજ્ઞા ત્રીજે પગલે લગ્નમાં રે.

(સાખી) પતિને કંઈ દુઃખ આવતાં, ખેલું મુજને થાય,
મહારા સુખના સ્વાર્પણે પતિનું સુખ સચવાય.

પતિને પ્રભુ માનીને તેની આજ્ઞા પાળવી રે;
અનુસરી આચારે આ પાળીશ સેવકધર્મ,
એ મહે કરી પ્રતિજ્ઞા ચોથે પગલે લગ્નમાં રે.

પતિ વિણ અન્ય જનો નિજ પુત્રો લાઇ બાપ છે રે;
 કદિએ દષ્ટિ નહિ તેઓ સાથે જોડીશ,
 એકાંતે નવ હસી રમી બોલીને શીળ સાચવું રે,
 સીતા અનસૂયા જેવી ને અનુસરીશ;
 એ મહેં કરી પ્રતિજ્ઞા પંચમ પગલે લગનમાં રે.

(સાખી) આ સહુમાં સાક્ષી પ્રભુ, તેથી ખડીને છેક,
 શબ્દે શબ્દ પળીશ હું પાળી ધર્મની ટેક.

અમ લગન પહેલાં પણ બન્નેની પ્રીતિ હતી રે;
 તેવી લગન પછી પણ રહે નિરંતર ક્ષેમ,
 એ મહેં કરી પ્રતિજ્ઞા છઠ્ઠે પગલે લગનમાં રે.

(સાખી) હોમ યજ્ઞ કર્તવ્યમાં સદા રહીશ હું સાથ,
 કર્તવ્યોત્તમ સેવના-તેજ યજ્ઞ મુજ નાથ.

સમજી એ સહુ ધર્મ સદા પાળીશ ઉમંગમાં રે;
 જપ તપ વ્રત પણ નવ આજ્ઞા વિણ મુજથી થાય,
 એ મહેં કરી પ્રતિજ્ઞા છેલ્લે પગલે ચાલવા રે.

ગુલનમી.

૪૪. કન્યાને બોધ.

(કંકુ છાંટી કકોતરી મોકલી: — એ રાગ.)

પરણી સીતા સધાવતાં સાસરે,
આવ્યાં જનકરાજ તણી પાસ, રાખી મન આશ,
લેવા આશીર્વાદે રે.

ત્યારે જોતાં સીતામુખચન્દ્રને,
પ્રેમે આપથી ગગળી જવાય, સુખે ન જોલાય,
મંગળ કરો ખડેન રે.

કરજો સ્વામીની સેવા ઉમંગથી,
કોઈ વાતે ન દુલવો મન, રાખી રૂઢો પ્રસન્ન. મંગળ.
કો દી જગના જન્મળને કારણે,
કોપે ઘરમાં આવી લલા રામ, પીજો ક્ષમાભમ. મંગળ.
સામુસસરાનાં માન તો રાખજો,
જાણી માતપિતા સમ તેહ, કરો ઝટ જે કેહ. મંગળ.
વૃદ્ધાવસ્થામાં ચાકરી તેમની,
કરી સખો સજી બહુ નીત, લલું છે ખચીત. મંગળ.
જેઠ જેઠાણી દિયર દેરાણીને,
વળી નણુંદ ભાંડુ સમ જાણો, તેમાં પ્રેમ આણો. મંગળ.

ધરના દાસ દાસી જન સર્વને,
 રાજી રાખતાં કરવળે કામ, શોભી રહેશે ધામ. મંગળ.
 આવે પરવાર જે ધરકામથી,
 કરજે રામને થાતી સહાય, દંપત બહુ સોહાય. મંગળ.
 નિજ અભ્યાસ જારી જ રાખજે,
 એ છે સ્વચ્છ સુખોનું નિધાન, બીજું ન સમાન. મંગળ.
 ઘણું દુઃખો આવી પડે જે કદી,
 દીલ ડાબી રાખો રૂડી ધીર, મટી જશે ભીડ. મંગળ.
 તમે દુહોશો શેની ખડીક સાચને,
 પણ સાચને શત્રુ ઘણાક, તમે વળી રાંક. મંગળ.
 કરજે લાજ વધે બન્ને કૂળની,
 અભિમાન ધરો નહિ ઉર, છે નમ્રતા નૂર. મંગળ.
 સ્વામી કહે ત્યારે અહિંયા આવજે,
 બાકી રહેજે સદા સ્વામિસંગ, એમાં શુભ રંગ મંગળ.
 દેજે પત્રથી દર્શન બાપને,
 રડતાં રહો ખડેન હવે નહિ ઢીલ, ભરાયું મુજ દીલ. મંગળ.

કવિ નર્મદાશંકર.

૪ સ્નેહનિરૂપણ.

૪૫. લોચનમનનો ઝગડો.

પ્રીતિનું કારણ લોચન કે મન ?

(ગાડી આવી ગુજરાત, અગન કેરી ગાડી રે આવી:—એ રાગ)

લોચનમનનો રે, કે ઝગડો લોચનમનનો.

રસીયા તે જનનો રે, કે ઝગડો લોચનમનનો.

પ્રીત પ્રથમ કોણે કરી, નંદકુંવરની સાથ,

મન કહે લોચન તહે કરી, લોચન કહે તહારે હાથ. ઝગડો.

નટવર નિરખ્યા નેન ! તહે, સુખ આવ્યું તુજ ભાગ,

પછી બંધાવ્યું મુજને—લગન, લગાડી આગ. ઝગડો.

સુણ ચક્ષુ ! હું પાંગળું, તું મહારૂં વાહન,

નિગમ અગમ કહું સાંભળું, દીઠા વિના કયાં ગયું મન ? ઝગડો.

ભલો કરાવ્યો તેં મને સુંદરવરસંભોગ,

મને તણ તું નિત મળે, હું સહુ દુઃખવિભોગ. ઝગડો.

વનમાં બહાલાણ કને હુંય વસું છું નેન !

પણ તુંને નવ મેળવ્યે હું નવ ભોગવું ચેન. ઝગડો.

ચેન નથી મન કયમ તને, ભેટે શ્યામશરીર,
 દુઃખ મ્હારે જાણે જગત, રાત્ર દિવસ વહે છે નીર. ઝગડો.
 મન કહે ધીકું હું હૃદે, ધુમ્ર પ્રગટ ત્યાં હોય,
 તે તુજને લાગે રે નેન, તેહ થકી તું રોય. ઝગડો.

એ બેઉ આંખ્યાં બુદ્ધિ કને, તેણે ચુકવ્યો ન્યાય,
 મન ! લોચનનો પ્રાણ તું, લોચન ! તું છે મનકાય. ઝગડો.
 સુખથી સુખ, દુઃખ દુઃખથી, મનલોચન એ રીત,
 દયાપ્રીતમ શ્રીકૃષ્ણશુ, બેહુ વડેથી પ્રીત. ઝગડો.

દયારામ.

૪૬. પ્રેમની પીડા.

(શ્યામ રંગ સમીપે ન જવું મ્હારે આજ થકી શ્યામરંગ ધ. એ રાગ)

પ્રેમની પીડા તે કોને કહીએ રે હો મધુકર !

પ્રેમની પીડા તે કોને કહીએ.

ચાતાં ન જાણી પ્રીત જાતાં પ્રાણ જાયે,

હાથનાં કિધાં તે વાગ્યાં હુમ્મયે રે.

હો મધુકર.

જેને કહીએ તેતો સરવે કહે મૂરખ;

પસ્તાવો પામી સહી સહીએ રે.

હો મધુકર.

ધીકીયે ઢાંક્યાં રાતદિવસ અંતરમાં,

ભૂખ નિદ્રામાં નવ લહીએ રે.

હો મધુકર.

સ્નેહનાં દઝાડયાં ઘણાં મરણ થકી માંઠાં,

શુ કરીએ વાઢયાં તે વહીએ રે.

હો મધુકર.

x

x

x

x

દયારામ.

૪૭. પ્રીતિની રીત.

(સ્યામરંગ સમીપે ન જવું મહારે આજ થકી સ્યામરંગ ધ:-એ રાગ.)

પ્રીતડીની રીત અતિ અટપટી, ઓધવળ છે,

પ્રીતડીની રીત અતિ અટપટી.

થાવાનો ઉપાય પણ જાવાનો જડે નહીં;

વજ્રરહેલું જટી તે જટી.

ઓધવળ છે.

પ્રીત ના કહેવાય, તે તો સ્વારથ સમજવો;—

ચાર દિવસ પ્રગટી ને જે મટી.

ઓધવળ છે.

પીડાની ભરેલી પ્રીત, તોયે કરે પાંડિત;

દુઃખ પામે તોયે રહાય ના ઘટી.

ઓધવળ છે.

કદમ સમજ્યામાં ન આવે એ વસ્તુ તો;

જાણે જેને હોય વીતતી વટી.

ઓધવળ છે.

દયાના પ્રીતમ વિના પ્રીત તેજ પીડા;

ધરમ લાજ ખોય ને મરે મટી.

ઓધવળ છે.

દયારામ.

૪૮. પ્રેમખન્ધન.

(લાલ ત્હમારો લાડકવાયો, મુજને કાંઈ કાંઈ કહે છે રે:—એ રાહ.)

ઉદ્ધવળ એ પ્રેમ પુરાણો તોડાવ્યો ના ત્રુટે રે

જો વસુધા આ રસાતળ જાયે, સૂર્યઉદય પાશ્વિમમાં થાયે;

પ્રલયાગ્નિથી દેહ દહાયે, (છો) પ્રાણ મર્મથી છુટે રે. ઉં

પ્રેમયોગ અન્તરમાં જાગ્યો, અન્ય યોગનો સંશય લાગ્યો;

ત્યાગયોગ તો કડવો લાગ્યો, પીધો જાય ન ધુટે રે. ઉં

અન્તર પ્રેમ પ્રગટીયો જોને, તે વિષુ કેમ પડે કળ તેને;

સુખદુઃખ કહો જઈ, કહેવું કેને, અન્તરમાં ના ઘુટે રે. ઉં

પ્રીત કરી સજ્જન ના તોડે, તોડ્યા સરખી કદી ના જોડે;

નૃસિંહ ગૃહી કરને તરછોડે. (જેમ) વિશ્વાસુ જન ધુટે રે.

ઉદ્ધવળં

નૃસિંહાચાર્ય.

૪૯. પ્રભુપ્રેમપાન.

(સખી ! આજરે મળ્યા પ્રભુ વન્દાવનમાં :—એની ચાલ.)

સખી પ્રેમનો ખ્યાલો પીજીએજી.

ઠાણુ પીતાં ધરાયું !—સખી પ્રેમનો.

આધિ વ્યાધિ ને સળગી રહી ઉપાધિઓ,

નેહ નીરે યુગ્મવીએ જી; સખી.

પીવું પીવું ને પડી ઉઠીને પીવું,

પીતાં પરમપદ પામીએ જી. સખી.

જન્મી જીવીને સુખ શાગાં નિહાળો ?

નેહ વિના દેહ શીદ સીજીએ જી. સખી.

મહારૂં ને તહારૂં તજી પ્રેમનુંજ ગાવું,

તાને ચઢી રસ ઝીલીએ જી. સખી.

નિયમ ત્યાં ભેદ ને ભેદ ત્યાં ભમ યા,

પ્રેમને નિશે ભેદ ટાળીએ જી. સખી.

ક્યાંથી પીવું ! ને શાર્થો પીવું ? શું પીવું ?

પીધું સદાય આ પ્રાણીએ જી. સખી.

પોતે પીનાર અને પાનાર પોતે,

પોતે પીવાનું થઈ ડુલીએ જી. સખી.

મણિલાલ નલુલાલ.

૫૦. પ્રેમ—આનંદનો ખ્યાલો.

(હારે ચાલો ડાકારમાં જઈ વસીએ:—એ રાહ.)

પીની પીની પ્રેમાનંદ ખ્યાલો.

નહીં ખુંચશે લવનો ભાલો રે. પીની૦

અહીં ખન્યો જે આવડો ઘેલો;

તે તું ડાહ્યો થઈશ કહું બહેલો રે. પીની૦

લાગશે કડવો તે ખરો ખેલો;

પછી માગીશ ક્યાં છે તે પેલો રે. પીની૦

પીધા પછી તો મુકવો ન સહેલો;

કરે શુદ્ધ રસિક, નહિ મેલો રે. પીની૦

નર્મદ કહે લવું હું ન ઠાલો;

ખરે ખ્યાલો લાગે મહેને બહાલો રે. પીની૦

કવિ નર્મદાશંકર.

૫૧. પ્રેમસ્નાન.

(સ્નેહલી આતો, કાનુડો કામણુખરો રે:—એ રાગ.)

ગગને આજ, પ્રેમની ઝલક છાઈ રે, ગગને આજ.

પ્રેમની૦

પૃથિવી રહી છવાઈ, પરવતો રહ્યા નાહી;

સચરાચરે ભરાઈ રે, ગગને૦

ભૂતને ભવિષ્ય ગયા, વર્તમાન સર્વ થયા,
એકમાં અનેક રહ્યા રે; ગગને૦

કીડીથી કુંજર સુધી, ગળી લેદ્યુદ્ધિ ઉંધી,
વાટડી અલેહ સુધી રે; ગગને૦

વાહ ને વિવાહ ગળ્યા, ઝેરી વિખવાદ ટળ્યા,
બુદ્ધા સહુ લેગા ભળ્યા રે; ગગને૦

વ્રત જોગ તપ સેવા, બુઠા છે પ્રસાદ મેવા,
પંડિતો વેદાન્તી તેવા રે; ગગને૦

ધન્ય ભાગ્ય તેનાં જોણે, પ્રેમથી નીહાળ્યો નેણે,
સુખને શુ' કહેશે વેણે રે; ગગને૦

સાંભળશે કોણ કહેશે, શા થકી વખાણી લેશે,
ન કહ્યે કહેવાઇ રહેશે રે; ગગને૦

પ્રેમ જે કહી બતાવે, પ્રેમ જે કરી બતાવે,
મણિ તેને મન ભાવે રે; ગગને૦

મણિલાલ નભુભાઈ.

૫૨. પ્રેમગાન.

(સખી ! આજ રે મળ્યા પ્રભુ વન્દાવનમાં:-એ રાગ.)

સખી ચાલ રે ગરબે રમવાને ઉમંગમાં.

ફેરી વસ્ત્ર ધરી નિજ અંગે,

ચંદા રમે જોની છંદમાં રે. સખી ચાલ રે૦

પતિસ્મરણ કરી હૃદય વિષે તું,

પ્રેમઘેલી થા જોઇ ચંદ્રમાં રે. સખી ચાલ રે૦

સત્ય પ્રેમ-શસ્ત્ર વડે પતિપ્રેમ પામશું,

ધુમી રહી સ્નેહ જંગમાં રે. સખી ચાલ રે૦

શુદ્ધ પ્રેમગાન થકી શુદ્ધ પ્રેમ આજ રે,

વ્યાપી રહ્યો અંગોઅંગમાં રે. સખી ચાલ રે૦

ત્રિજયપતાકા ઉઠાવી સત્ય સ્નેહની,

રેલાઈશું રસરંગમાં રે. સખી ચાલ રે૦

શુદ્ધ પ્રેમદાન માગી ઈશ પાસ આજ રે,

આનન્દીશું પતિસંગમાં રે. સખી ચાલ રે૦

અજ્ઞાત.

૫૩. દિવ્ય પ્રેમ.

(સ્યામરંગ સમીપે ન જાવું મારે આજ થકી સ્યામરંગ સમીપે)
 ન જાવું:—ઓ રાગ.)

જીવન મધુર, પ્રેમ થકી થાયે રે,
 ઓ સુન્દરી, જીવન મધુર પ્રેમ થકી થાયે:—

કુસુમનો સુવાસ અને સુન્દરતા દમ્પતીને,
 વ્યર્થ, પ્રીતિ અન્તરે ન હોયે રે;— ઓ સુન્દરી૦

લલિત, ગર્ભોર, તરૂંતણી ઘટા શીતલ છાંય જો,
 હોય હૃદય લિપ્ત, સુખ ન આપે રે;— ઓ સુન્દરી૦

રમ્ય વિમળ અંગ, પંખી તણાં મધુર ગાન, કટુ
 યુગલચિત્ત કલેશથી મુઝાયે રે;— ઓ સુન્દરી૦

વિશ્વ તણા સુખ વિલાસ, વિષ સમાન, ઉભય હૃદય,
 પ્રણય શુદ્ધ દંપતી ન રાખે રે;— ઓ સુન્દરી૦

વસે સ્નેહ, સ્નેહ સંગ, હસે હૃદય હૃદયથી
 મનુજ, સકલ સૌખ્ય, દિવ્ય, પામે રે;— ઓ સુન્દરી૦

ચિત્તના વિષાદ, ઊંડા ક્ષોભ, સર્વ શ્રમો, ફર
 એક મોઠા પ્રેમસ્મિતે, થાયે રે;— ઓ સુન્દરી૦

ઉજ્જવલ પ્રકાશ, આશ, સુખ અને આનંદ શુદ્ધ,
 પ્રણયસૂર્ય, સ્થળ સહુ પ્રસારે રે;— ઓ સુન્દરી૦

રમ્ય સકલ સૃષ્ટિ ભરે દિવ્ય મૌલ્ય ગાનથી, જે
હૃદયયુગ્મ, પ્રીતિથી સુહાવે રે;— ઓ સુન્દરી
પતિતને પ્રભુત્વ દિયે પ્રણય-વિનિમય વિશુદ્ધ,
પ્રણયહીન, દીન દશા પામે રે;— ઓ સુન્દરી

ડાહ્યાલાઇ લક્ષ્મણ પટેલ, બન્ધુસમાજ.

૫૪. પુત્રનું પારણું.

માતાનો પુત્રપ્રેમ.

માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે.
બુલે લાડકડા પુરુષોત્તમ આનંદભેર,
હરખી નરખી ને ગોપીજન જાયે વારણે;
એતિ આનંદ શ્રીનંદાજીને ઘેર.

માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે.
હરિનાં સુખડાં ઉપર વાર કોટિક ચંદ્રમા,
પંકજલોચન સુંદર વિશાળ કપોળ;
દીપકજ્યોતિ સરખી દીપે સુંદર નાસીકા,
કોમળ અધર અરૂણ છે રૂડા રાતા ચોળ;
માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે.

મેઘશ્યામ કાન્તિ લૂકુટી છે વાંકડી,
ખટળીયાળા ભાળ ઉપર ક્રુમે કેશ;
હસતાં દંતુડી દીસે ખેડૂં હીરાઠણી,
ભેતાં લાજે કોટી મદન મોહનવેશ;

માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે;

સિંહનખ જડેલું સુવર્ણ શોભે સાંઘલું,
નાજુક આબ્રણ સઘળાં કંચન મોતી હાર;
ચરણ અંગુઠો ધાવે હરણ બે હાથે ગ્રહી,
કોઈ બોલાવે તો કરે કિલકિલાકાર;

માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે.

લાલ લલાટે કીધો કુંકુમ કેરો ચાંદલો,
શોભે જડિત જાણે મરકતમણિની માળ;
જનિની જુગતે આંજે અણિયાળી બેઠ આંખડી,
સુંદર કાજળ કેરું ટપકું કીધું ગાલ;

માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે.

સરવે સોનાનું જડિત મણિમય પારણું,
બુલાવે રૂમજુમ વાજે ધુધરીનો ધમકાર;
માતા વિધવિધ વચને હરિગુણ ગાયે હાલડાં,
બેંચે કૂમતીયાળી રેશમદોરી સાર;

માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે.

હુંસ કરંડે ને કોકિલ પોપટ પારણે,
ખપૈયા ચક્રેર ને કાંઈ સારસ મેના મોર;
રમકડાં મુક્યાં રમવાને મોહન લાલને,
ધમધમ ઘુઘસ વળડે નંદકિશોર;

માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે.

મહારા ઠહાનાની સમાણી કન્યા લાવશું,
મહારા લાલને પરણાવીશ મહોટે ઘેર;
મહારો જાયો વરરાજા થઈ ઘોડે બેસશે,
મહારો ઠહાનો કરશે સદાય લીલાલ્હેર;

માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે.

મહારો લાડકવાયો સખામાં રમવા જશે,
સારી સુખલડી હું આપીશ હરીને હાથ;
જમવા વેળા રૂમઝુમ કરતો ઘેર આવશે,
હુંતો ધાઈને લેટાડીશ હૃદય સાથ;

માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે.

જેનો શેષ શંકર સરખા પાર પામે નહીં,
નેતિ નેતિ કહે છે નિગમ વારંવાર;
તેને નંદરાણી હુલરાવી ગાયે હાલરાં,
નથી નથી એનાં ભાગ્ય તણો કાંઈ પાર;

માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે.

વ્રજવાસી સૌ સરવેથી સુભાગી ઘણાં,
તેથી નંદજસોદા કેરું ભાગ્ય વિશેષ;
તે સર્વેથી ગોપીજનનું ભાગ્ય અતિ ઘણું,
જેની ઠરે પરીક્ષા બ્રહ્મા શિવ ને શેષ;

માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે.

ધન્ય ધન્ય વ્રજવાસી ગોપીજન નંદ જસોમતી,
ધન્ય ધન્ય વૃંદાવન, હરિ કેરો જ્યાં છે વાસ;
સદા ભુગલકિશોરે ત્યાં લીલા કરી,
સદા બલિહારી જાય છે દયારામ દાસ;

માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે.

દયારામ.

૫૫. હાલરડું.

(મીઠાં ગોરસ લ્યો, ગોરસ લ્યો. એ રાગ.)

કુલ મ્હાડું પોઠે છે, પોઠે છે.

હારે જરી ધીમી હો ખડેન ! જરી ધીમી,

હારે પશ્ચિમોદધિની લહેર આવ્યે ભીની રે, ... કુલ૦

હાંરે લહરી એની ! ધીરી તું ધીરી વાજે,
 હાંરે ત્હારા ઉદ્ધિનાં ગાન ગલીર ગાજે રે,... કુલં
 હાંરે શીતલ ચન્દ્રને ચુમીને આવી ખડેનાં !
 હાંરે સ્ફુરવ વિરમતાં કોમલાં શું ત્હેનાં રે,... કુલં

જ્ઞાનાલાલ દ. કવિ.

૫૬. હાલરડું.

માતાની મહેમ્મા.

(માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે :—એ રાગ.)

મ્હારા લાડકડા કુંવરણ પોઢો પારણે.
 ત્હમને પરમેશ્વરની રક્ષા દહાડો રાત,
 મ્હારા આંખોના તારા છો કુંવરણ તમે;
 તમારી ઉપર વારી નાખું મ્હારી જાત;

મ્હારા લાડકડા કુંવરણ પોઢો પારણે.

મ્હારા કોડીલા કૃષ્ણદીપકે છો ત્હમે,
 હું તો હોંશે હોંશે નિરખું નિર્મળ સુખ;
 લાડે કોડે લઈ લડાવું મ્હારા લાલને,
 ત્યારે જાણું છું સાંપડીયાં સાતે સુખ;

મ્હારા લાડકડા કુંવરણ પોઢો પારણે.

ત્હાં પારણિયું મઢાવું માણેક મોતીયે,
ઉપર મેલું મેના પોપટ મોર ચકોર;
પારણિયાને ફરતી ધમધમ ધમકે ધૂધરી,
હાંશે હીચાળું લઈ રૂડી રેશમ દોર;

મહારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.

પોઠો સદ્ભાગી કુંવરજી થઈ સુખાળવા,
આવે પવન તણી સુગંધી શીતળ લહેર;
પારણિયું ત્હાં પ્રીતે મેલું પરશાળમાં,
મનમાં માનું મ્હોટી મહા પ્રભુની મહેર;

મહારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.

કુંવર ચાલણુગાડી લઈને શીખશે ચાલવા,
થનગન કરતો પગલાં લરશે રૂડી પેર;
કાલું કાલું બોલી માખણ મેવા માગશે,
ત્યારે માનીશ મુજને મળ્યો કનકનો મેર;

મહારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.

મહારો મનગમતો કુંવર કાલે મ્હોટો થશે,
લણવા જશે નિશાળે નિશાળીયાની સાથ;
પાટી લેખણ ખડીયો લઈને લાલ સિધાવશે,
એવા દિન ક્યારે દેખાડે દીનાનાથ;

મહારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.

મહારા કુંવરને કન્યા લાવીશ કોડામણી,
હરખ ઘણેરે હું પરણાવીશ મોટો ઘેર;
વરરાજા થઇને કુંવર મહાકેશ વરઘોડલે,
પોસ ભરાવીશ હું ફળકુલે રૂડી પેર;

મહારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.

મહારો ન્હાનકડો થાશે મોટો નાણાવટી,
બહાણવટીનો વળી વિધવિધ કરશે વ્યાપાર;
રાજસભામાં પણ રૂડી રીતે ખીરાજશે,
શાણો શાણો કહશે સર્વ મળી સરદાર;

મહારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.

કુંવર કરશે માતપિતાની પ્રીતે ચાકરી,
મોટાં મોટાં જગમાં મેળવશે બહુ માન;
શૂરાં કામ કરી થાશે પ્રખ્યાત પરાક્રમી,
લેશે સલાહ પૂછી સાહેબ ને સુલતાન;

મહારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.

મહારી હોંશ હૈયાની પરમેશ્વર પૂરી કરે,
મહારા લાડકડા ! તુજ કરે પ્રભુ કલ્યાણ;
એવી આશીષ આપુ અવસર અવસર ઉપરે,
પોઠો પોઠો મહારાં જીવના જીવનપ્રાણ;

મહારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.

અલોલો, હાલ, ખમા, ખાલુડા મ્હારા ખાળને;
 ઘુમણીયાળું વદન નિહાળુ પૂરણચન્દ્ર;
 મ્હારું ઘર શોભે તે પુત્ર તણાં પગલાં થકી,
 અવલોકી અવલોકી ઉર પામું આનંદ;

મ્હારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.
 કુંવરજી ત્હારાં હુઃખડાં ખારે દરીયે જળે,
 સુખનો સાગર તુજને મળજે ઠામોઠામ;
 બહુ જુગ જીવી માતપિતાની પ્રતિમા પાળજે;
 દીલથી આશિષ એવી દે છે દલપતરામ;

મ્હારા લાડકડા કુંવરજી પોઠો પારણે.
 કવિ દલપતરામ ડહાણાધ.

૫૭. સ્વામીસ્નેહ.

(કંકુ છાંટી કંકોતરી મોકલી:—એ સગ.)

*રામ લક્ષ્મણ વનમાં સીધાવતાં, સતી સીતાને આવતાં સાથ,
 કહે રઘુનાથ—પધારો પિયર ભણી.

* * * * *

એવું સાંભળીને સીતાજી કહે, સુણો સુંદર શ્યામ સુખણ;
 ખ્યારા મ્હારા પ્રાણ—સાથે રાખો સ્નેહથી.

* મહેલી જે લાંડીઓ બીજ કાવ્યની છે, પરંતુ કાવ્યની શરૂઆતમાં સંધાન દર્શાવવા અહીં ઉતારી છે.

જુદાં પડવાની વાત બહાલા કહો, તેતો બોલ લાગે તીખા બાણ,
રધુકૂળભાણ; સાથે રાખો સ્નેહથી.

સ્વામી જ્યાં તમે ત્યાં ધર માહરૂં, તમથી વેગળી તે પરદેશ,
હું જાણું હમેશ; સાથે રાખો સ્નેહથી.

તુમે જોગીનો વેશ જો ધારશો, તો હું જોગણીનો ધરૂં વેશ,
જટા કરૂં કેશ; સાથેં

સ્વામી તુમેરે સુખીં તો સુખ માહરે, તુમે દુઃખમાં તો દુઃખ
મહારે દેહ, એમાં શો સંદેહ; સાથેં

જે કોઈ પરણ્યા પછી રહે પિયરમાં, અવતાર બળ્યો ધિક એહ,
મુઝ્યા જેવી તેહ; સાથેં

સ્વામી તમ વિના મંદિર ને માળીયાં, ભાસે પર્વત મહોટા સમાન
વસ્તી તો વેરાન; સાથેં

મહા વનમાં ભરી વસ્તી ભાસશે, જ્યારે પામીશ દર્શનદાન,
કૃપાના નિધાન; સાથેં

સાસુસસરા ને માતપિતા સહુ, ભલે જીવો કરો રૂડાં રાજ,
મને મહારાજ; સાથેં

સ્વામી શું કરૂં ભાઈ ભોજાઈને, સ્વામી શું કરૂં સૈયરસમાજ,
કેનું નથી કાજ; સાથેં

સાચું સગપણ જગમાં સ્વામી તણું, બીજો સ્વાધીં સઘળો સંસાર
કુટુંબ પરિવાર; સાથેં

મહારાં લાડપાલણુ તમે લાલજી, બીજો નથી આંસુનો લોનાર,
 કે એકે આધાર; સાથેં
 કાયા પ્રાણુ થકી જો જુદી રહે, તો હું તમથી જુદી પડી છેક,
 જીવું તજી દેક; સાથેં
 જો કોઈ જળથી જુદી પડી માછલી, રાખે દુધમાં કરીને વિવેક,
 જીવે પણ એક; સાથેં
 તહમે સુખના સાગર રહો વેગળા, પછી શું કરૂં રાજ ને પાટ,
 હવેલીના ઠાઠ; સાથેં
 હું તો તમને દીઠે થાઉં દેખતી, અણુદીઠે તો આંધળી ભીંત,
 જનમની એ રીત; સાથેં
 મહેં તો સ્નેહ તોડ્યો સર્વ લોકથી, બાંધી તમ સંગે પૂરણુ પ્રીત,
 ચોરાયું છે ચીત; સાથેં
 જમવું, જીવન ! તમથી જુદાં પડી, હોય વિધવિધનાં પકવાન,
 તે વિખનાં નિશાન; સાથેં
 કરીએ લોજન તમ સંગે બાવથી, હોય કેવળ શાક કે પાન,
 તે મેવા સમાન; સાથેં
 પડશે તડકા ને તાપ વૈશાખના, તેતો જાણીશ ચંદ્રપ્રકાશ,
 રહી તમ પાસ; સાથેં
 મુજને મેલી જો પંથ પધારશો, આવી મળવાની ધારશો ન આશ,
 નિશ્ચે પામું નાશ; સાથેં

કરતી વાત ઢળી પડી ધરણીએ, નારી જનકી થઇને નિરાશ,
ભારે લેતી શ્વાસ; સાથે

દયા કરી દેવ દલપતરામને, સતી સીતાને દેખી ઉદાસ,
જતા વનવાસ; સાથે રાખ્યાં સ્નેહથી.

કવિ દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ.

૫૮. પતિપ્રેમની લાલસા.

(સ્યામ રંગ સમીપે ન જવું મ્હારે આજયકી ઇન્દ્રિય :-એ રાગ.)

ચંદ્ર પિયુ કાં રહે રીસાઈ રે હો સજની ! ચંદ્ર
અઘુરી શીતળ અમી મઘુરી પીવી હો રહી,
વચમાં વિધિ રહી વંકાઈ રે, હો સજની ! ચંદ્ર
કિરણ કટાક્ષ શરે અંતર નિરંતર એ,
ધા એ લાગ્યો ન રહે રૂઝાઈ રે, હો સજની ! ચંદ્ર
કુમુદા દમી ત્હેં પ્રથમ હાવાં કાં ચકોરી દહે ?
હું તો રહી છું આ રંધાઈ રે, હો સજની ! ચંદ્ર
ઠહે કે શું કરું નાથ ? તુંને મનાવાને માટ !
તુંમાં રહ્યો લીન હરિ સદાઈ રે, હો સજની ! ચંદ્ર

હરિલાલ હર્ષદરાય.

૫૯. પતિપત્નીનો દિવ્ય રથ.

(માતા જસોદા બુલાવે પુત્ર પારણે:—એ રાગ.)

બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !

અંદા તારલિયાના તેજ સમો ચમકાર !

અમીંશાં અજવાળાં ઠારે અંતરની આંખડી,

ચૌદે રતનતણો શો ભીંડલંજન લંડાર !

બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !

આવો પ્રિયતમ ! એ રથમાં અંતર પધરાવીયે;

મનહર, મહિમાવાન મહા એ જગમોહાર;

ઋષિ મુનિ સંત જનોની નિર્મળ ઉરજ્યોતિ દીપે,

તેમાં આવો, ફરિયે કરતાં આત્મવિહાર !

બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !

પુષ્પ પ્રકાશિત પ્રભુનો મણિમંડપ રળીયામણો,

તેનાં સૂર્યપ્રભાશાં દિવ્ય ઝળકતાં દ્વાર;

વિશ્વવિરાજીત એ શોભાની છાંયે મહાલવા

ચાલો, બહાલા ! એ રથમાં કરીયે સંચાર !

બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !

ધૂ ધૂ ઘોર ગરજતા ગંભિર જગસિન્ધુતટે

અમૃતસ્મિત ઝરતાં ખીંચે કુસુમો સુકુમાર;

તેનો નિત્ય વસંત સુગંધ રસે ભરવા ઉરે,
હૃદયે ગુંથી ચાલો જઈએ પ્રાણાધાર !
બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !

જીવનદેવ ! પ્રયાણ નથી સુલભ ને સૌહાર્દ્ય;
જંગલ, ઝાડી, કોતર, કુંગર ખાડ અપાર !
મોઘો કોમળ પુણ્ય પ્રભાકર રથ ત્યાં આપણો,
નિર્વિઘ્ને અણિશુદ્ધ ચલાવવો પ્રભુઆધાર !
બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !

કંટકમાર્ગ કઠોર વિકટ છે એહ પ્રયાણનો,
અનિલો ધૂમે, ને આકાશ વહે અંધાર;
તેમાં સાચવજો પ્રાણેશ્વર ! પાર ઉતારજો,
દિવ્ય, સુરમ્ય, અમૂલ્ય રથ એ સર્વ પ્રકાર !
બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !

ચાલો, બહાલા ! ધીરાં, વીરા, મુખ મલકાવતા !
ઊંડા ઊંડા છે હૃદયોના અર્મો ઉચ્ચાર !
હૈયાહેત ઝરંતી આંખલડી આ આપણી,
મધુરાં અજવાળાં કરશે કંઈ ઠારોઠાર:—

બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !
પ્રભુના પુણ્યવિલાસગૃહેથી કદિ કદિ આવતા
મધુમધુ મંગલ સ્વર્ગ ગીતોના કંઈ ભણકાર;

રસભીનાં તે ગીતોનો રસ પૂરણુ ઝીલવા
 હસતાં જઈએ એ રથમાં, હૈડાના હાર !
 બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !
 આવો, પ્રિયતમ ! મંગલ ઘડો છે સુખસૌભાગ્યની,
 આકાશે છે શા નવરંગ સજ્યા શણગાર !
 એવા રંગ વિષે શો વિલસે છે રથ આપણો !
 પ્રભુની મંગલ આશિષ વરસે છે શતધાર !
 બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !
 હસતો રમતો રૂડો રથ એ પ્રાણુ ? ચલાવશું,
 ઝગ ઝગ જગમાં એનો ઝલકાવી ઝલકાર,—
 ધીરી, વીરી, તમ વાંસલડી, પ્રાણુ ! વગાડજો !
 હું'ય પણ પૂરીશ સાથે ગાનતણા લલકાર !
 બહાલમ ! રૂપાળો રઢિયાળો રથ શો આપણો !

અરઢેશર ફ. ખખરદાર.

૬૦. વીરાનાં વારણાં.

(બહાલા ! વિરાળે મહારા પ્રાણુમારે લોલ:—એ રાગ.)

ખમ્મા વીરાને જાઉં વારણુ રે લોલ:
 મોંઘામુલો છે મારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણુ રે લોલ.

એક તો સુહાગી ગગનચાંદલો રે લોલ:

ખીન્ને સુહાગી મ્હારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

રાજ તો વિરાજે રાજમન્દિરે રે લોલ:

પારણે વિરાજે મ્હારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

ચંપો ખીલે છે ફૂલવાડીમાં રે લોલ:

ફૂલમાં ખીલે છે મ્હારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

આંગણે ઉજાસ મ્હારે સૂર્યનો રે લોલ:

ધરમાં ઉજાસ મ્હારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

એક તો આનન્દ મ્હારા ઉરનો રે લોલ:

ખીન્ને આનન્દ મ્હારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

દેવે દીધી છે મ્હને માવડી રે લોલ:

માડીએ દીધો છે મ્હારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

નહાનાલાલ હલપતરામ કવિ.

૬૧. મહારી ન્હાનકડી નણુંદ.

(આસો સરદ પુનમની રાતરે, સુન્દર વેણુ વાગે વેણુ વાગે.-એ રાગ.)

મહુને ન્હાલી ન્હાલી બહુ મહારી રે, નણુદી ન્હાનકડી ન્હાનકડી

ના હું ધરાઉં હૈયે ધારી રે, " " "

રૂડાં રૂડાં એનાં રૂપરંગ રે, " " "

ન્હાનાં નાણુક એનાં અંગરે, " " "

(સાખી) મીઠા મીઠા બોલતી કાલા કાલા બોલ,

કામણુગારા હાસ્યથી દેતી હર્ષ અતોલ.

ભલું લોણું એનું છે મન રે, નણુદી ન્હાનકડી ન્હાનકડી.

એને લાગે છે સૌ સ્વજન રે, " " "

એનું હૈયું હેતે ઉભરાય રે, " " "

જોઈ ખીજનું દુઃખ દુઃખી થાય રે, " " "

(સાખી) સાને રાજી રાખતી કાંઈ કાંઈ કરીને ખેલ,

કઠોં કઠોં વળોં ગભરાવતી કરોં કરોં ખોટા ફેલ.

એનાં તોફાન સૌ નિર્દોષ રે, નણુદી ન્હાનકડી ન્હાનકડી.

એના ઘડીના હર્ષને રોષ રે. " " "

એના ઓરજ કાંઈ મીઠજ રે, " " "

સૌના ઉપર ચલાવે એ રાજ્ય રે, " " "

(સાખી) કુંઠે વંજળી કાનમાં લવતી કાંઈ કાંઈ બોલ,

સંદેશા નિજ વીરના કહીને કરતી ટોળ.

મહારં અમોહું એ છે રતન રે, નણુદી ન્હાનકડી ન્હાનકડી.
 કરશું એનાં ફેરં જતન રે, " " "
 મહારા પ્રભુ ! એ કારમું બાળ રે, " " "
 કરજો એને મુખી સૌ કાળ રે. " " "

અન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડયા.

૬૨. નવી લાલી.

(સાંં સાંં રે સુરત શેઠેર ધ:—એ રાગ.)

આજ આંગણું ઉજળાય, લાલી આવે છે;
 શીર્ષો જગની નૌતમ છાંય, સાથે લાવે છે.

મન્દ મન્દ હસતી, મુખ નવ વહતી, લતા લચી લચી જાય રે;
 મીઠી લાલીના અન્તર ઉમળકા ખેલી નયન શરમાય,
 લાલી આવે છે: આજ૦

નિર્મળ સરિતડી લાલી અમોલી વહેશે સાત્વિક ગાન રે;
 સાગર સમો ભડ બ્રાત રસીલો, ઝીલી દેશે નદીતાન;
 લાલી આવે છે: આજ૦

બહાલી લાલીની સોડથી સરશે સરલાં મુંદર કુલ રે;
 નિત નિત ખીલતાં વિધવિધ ઝુલતાં તેજવશે વીરકુળ.
 લાલી આવે છે: આજ૦

માડી જાયાની દેવી લાભલડી, વૌર જ્યમ વેકુંઠનાથ રે;
મંગલ હૈયાંહીર અમત્રાં ગુંથાતાં ઝળકશે પુણ્ય પ્રકાશ,
લાભી આવે છે. આજ૦

અનુપમ નેડલું પાશે પ્રભુતા, થાશે જગત રળીયાત રે;
કુમકુમ આંહલો મોઘી લાભીનો અક્ષર રહો જગતાત !
લાભી આવે છે. આજ૦

વસન્તવિનોદી,

૬૩. પ્રાણીમાત્ર પ્રતિ સ્નેહ.

(માછીને)

(આધવજી મંદેશો કહેજો સ્યામને:—એ રાગ.)

માછીડા કયમ મારે કોમળ પ્રાણીને,
એ પણ શું ના જગતપતિપરિવાર ને;
એને પણ છે કોમળ કાયા તું સમી,
પણ મીઠો છે મોહભર્યો સંસાર ને;
માછીડા કયમ મારે પ્રભુના બાળને;

કૃપા કરી બળદાન દીધું પ્રભુએ ત્હને,
તે શું દેવા નિર્ભળ જીવને માર ને;
મોઘેરો શું માનવનો અવતાર તે,—

વિક્કરી દેવો કરતાં કડવાં કાર્ય જો;

માછીડા ક્યમ મારે નિર્બળ પ્રાણને.

સ્નેહસખી ચન્દા જો ! ઉન્નત ઓમમાં,

હસતી વાદળીઓશું રમતી રાસ જો;

પ્રભુશુભ્ર આયક, ભડ અન્તર, જળ રાજવી,

શીખવે ઉંચે સૂરે પ્રેમી પાઠ જો;

માછીડા કંઈ શીખને પ્રેમી ગાનને.

દયા વિનાનું જીવતર તે શા કામનું,

નીરસુકાં જ્યમ ઉંડાં વ્યર્થ તળાવ જો;

ખળતા વાયુ શીતળતા નહીં જ્યાં ઝીલે,

તપતાં હૈયાં જ્યાં નવ લે રસહ્વાવ જો,

માછીડા ક્યમ મારે કૌમળ પ્રાણને.

મરણ પછીથી મળવા પ્રભુધર માંડવા,

અમર કુસુમના ધરવા કંઠે હાર જો;

ફેરા ફરો ફરો મર્ત્ય જગે નવ આવવા,

ધર્મદયામાં ગુંથવા સહુ વ્યવહાર જો;

માછીડા ક્યમ મારે પ્રભુના બાળને.

વસન્તવિનોદી.

૬૪. સ્નેહનું સંભારણું.

(એ દિવસો.)

(આધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને: —એ રાગ.)

ચન્દન છાંટી ચોક સમાર્યો બ્યોમનો,
રજની રસિલી હસતી લલિત વરહાસ જો;
ચાંદલોયો ઉર ભરો ભરો રસ કંઈ ઢાળતો,
આપણુ પણ રમતાંતાં વિરલ વિલાસ જો;

એવા યે દિવસો પણ પ્રિયતમ ! વહી ગયા.

ફૂલ ફૂલની પાંદડીઓ મીંચઈ ઢળી જતી,
નર્મો નર્મો પ્રિયને લેતા સુરભિ ઉછંગ જો;
નયનોમાં નયનો ઢાળીને હેતથું,
ઉજવ્યો ઉત્સવ સ્હમજી પરમ પ્રસંગ જો.

એવા દિવસ હતા તે પ્રિયતમ ! વહી ગયા.

પ્રિયતમ ! એ શર્શોરાજ ચહુડન્ત અટારીએ,
પદે રમે ન્હાનકડો અનિલ કુમાર જો;
ને મદભર રજનીનાં નયનો નાચતાં,
હૃદય ઝીલે સોનાં અમૃતની ધાર જો;

એવા દિનનાં શમણાં પ્રિયતમ ! વહી ગયાં.

પલ્લવમાં પલ્લવના પાલવ પાથરી,
 પંખી ખોડ્યાં ભોંડોને પાંખ શું પાંખ ને;
 વિલસે આજ જગત સઉ રસના અંકમાં,
 અજબ વિલસતી અલખેલી તુજ આંખ ને;

એવા રસદિવસો યે પ્રિયતમ ! વહી ગયા.

નહાનાલાલ ૬. ૬વિ.

૬૫. પુત્રવિરહ.

(સૂતું પારણું.)

(માતા જસોદા બ્રહ્માવે પુત્ર પારણે:—એ રાગ.)

પારણિયાં સૂનાં સૂનાં કંઈ મહારા બાલનાં.
 આછેરી આછેરી ઉડો રહો ચન્દન ચાંદની,
 મહારે ભુવન ભુવન અજવાળાં આછાં થાય;
 ફૂલમાં તારલોયા પગલીઓ મધુરી પાડતા,
 મહારાં નયન નયનમાં અમોઁઅંજન અંજાય;

પારણિયા પણુસૂનાં સૂનાં મહારા બાળનાં.

કુમળા પ્રભાતનાં તેજે વન વન અજવાળીયાં,
 મહારે આંગણિયે પૂરાયો મધુર ઉત્તસ;

મીઠડી ઠાયલડી કાલુ કાલુ કંઈ બોલતી,
મ્હારે અંતર ઉપડે પ્રતિકલરવનાં હાસ;
પારણિયાં પણ સૂનાં સૂનાં મ્હારા બાલનાં.

આવે ગાતા રમતા મરૂત બાલ પશ્ચિમના;
પ્રભુનાં આશીર્વચનો સૂને ગુલે ઢાળાય;
રમતી સખી કુલે પ્રભુનાં ગીત ગાતી બાલુડા !
મ્હારાં નયનો ભરતી કચ્છાં તુજ કાન્તિ સુહાય ?
સખી ! જઈ દૂર રમાડે કાં તે પ્રભુની માધુરી !
પારણિયાં સૂનાં-સખી ! જો અયિ !
મોઘાં પારણિયાં સૂનાં કંઈ આપણા બાલનાં.

નહાનાલાલ ૬. કવિ.

૬૬. ઉડી ગયેલું સૌભાગ્ય સ્વપ્ન.

(ગાડી આવી ગુજરાત અગતકેરી ગાડી રે આવી:-એ રાગ.)

ઉડી ગયું સ્વપ્ન આજ, દિવ્ય સ્વપ્ન ઉડી ગયું છે;
હૃદય ઝળકયું સહસાજ, હૃદય આ ઝળકી રહ્યું છે. ઉડી
(સાખી) ઉડી સ્વપ્ન ગયું અને રહ્યા મધુર ભણકાર,
કુસુમ ગયું કરમાઈને, પૂઠે રહ્યા મુરલિ સંસ્કાર,
મધુર સંસ્કાર તરંતા. ઉડી.

તિમિર ઘોઘ રમતી હસે ચંદા નભમાંઝાર,
શ્યામ ઘનઘટામાં ડુબી પૂઠે લસતા રજતચમકાર,

વિરલ ચમકારની રેખા. ઉડી૦

સખીભાવ ઝરતાં મધુર નિર્મળ ત્હારાં નેન,
ખેદ વિરકિત વિષે ડુબ્યાં નવ હસશે કદી એા ખેન ?

નેન તુજ સ્નેહરસેલાં ? ઉડી૦

મૃદુ વચને સ્નેહાર્દ્ર તું આ હૃદય તણે ભાર
કરતી હલકો ક્ષણમહિં ડુબ્યું ગાન જ એ અમીસાર

કાળની કાળી શુદ્ધામાં. ઉડી૦

સ્નેહદીપિકા લઇ ભમું એહ શુદ્ધામાં આજ,
ને હૃદયમથન પ્રગટ્યું આ કાંઈ દર્શન શું સહસાજ !

મધુર શોકરેખા રચનું. ઉડી૦

આનન્દવને રમી રહ્યાં યુવકયુવતી રસલીન,
ત્યાં મુજ ખેનની એકલી દીડી કાંઈ ખનેલી દીન,

ધમસઝાંખો ચંદા જ ફેલી ! ઉડી૦

સન્ધ્યા સિન્ધુ ચુમ્બતાં દૂર, ગગનની પાસ,
અનિમિષ નિરખી તું રહી, નાંખ્યો છાનો કંઈ નિશ્વાસ,

આશ ને નિરાશ વહન્તો. ઉડી૦

ગૂઢ વ્યથા તુજ ખોળવા, દેવા મૃદુ આશ્વાસ,
હૃદય યદ્યપિ તલપી રહે, હા ! ન એ હવે ભાગ્યવિકાસ !

ઉંડું એ શલ્યજ સાલે. ઉડી૦

સાલે ખમણું શલ્ય એ, વ્યથા પ્રગટ ન કરાય,
વડવાનળ ઊંડો ધરી સિન્ધુલહરી હસવવી હાય !

વિષમ તપ એ તપવાનું. ઉડી૦

દોષ ન ખેંચી દઉં તુંને, દગા આશિષ મનભેર,
અન્તર ખળતાં અગ્નિથી સિંચુ અમોની અમોલી સેર.

ખીલવવા દિવ્ય કળીને. ઉડી૦

દિવ્ય કળી ! મુજ સંગ તું કરીશ નિરંતર હાસ,
ઉજળી અનન્ત ભૂમિમાં એહ દિવ્ય ધરી આશ્વાસ,

હૃદય આ દીન ટકાવું. ઉડી૦

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ.

૫. વિશ્વલીલાદર્શન.

૬૭. બ્રહ્માંડરસની રેલ.

વિશ્વનો રસરાસ.

(સાઈ સાઈ રે સુરત શ્હેર. ધ૦-એ રાગ.)

જોને, ડાલે ડાલે બ્રહ્માંડ, રસરેલ જામી છે;

જોને, અખૂટ વરષે મેઘ, રસરેલ જામી છે.

ઉઘાડી આંખડી રસરેલ નીરખે,

નમતાં રસરેલે નીતરે રે;

પટ તોડીને રસરેલ જામી,

રસ રસ રસ ઉભરાય;

રસરેલ જામી છે.

જોને૦

વ્યોમચીર ફાટયાં, અખૂટ મેઘ વરષે

પૃથ્વી પીચે પીચે ન ધરાય રે;

ધારા ધીકી પાતાલને ભેદી,

ઝાંડા પાણીમાં સમાય;

રસરેલ જામી છે.

જોને૦

નભ પૃથ્વી પાતાલ આશુઓ

દશ દિશમાં વિખરાણું રે;

અગણ અદૃશ્ય થયા એક ક્ષણમાં,
રસાબ્ધમાં એ સમાણાં;
રસરેલ જામી છે. જોને.

તારા સર્યાને બુદ્ધબુદ્ધ બનિયાં
લીલા લલે, લય થાય રે;
ચંદ્ર ગળીને પ્રવાહે ભળિયો,
અમૃતરસ ઉભરાય,
રસરેલ જામી છે. જોને.

સૂર્ય સરિત સમ સરો સરો શામ્યો,
તેજ રસમાં ભળિયું રે;
તેજ અમૃતરસનો દરિયો,
એકાકી—એક છલકાય;
રસરેલ જામી છે. જોને.

મૂળજી હુલિભજી વેદ.

૬૮. આકાશના નૃત્યનો રાસ.

(સાઈ સાઈ રે સુરત શહેર. ૪૦—એ રાગ.)

જોને નાનાં નાનાં નલે નૃત્ય,
નૂપુર નાદ ઝીલે છે.
ઠાલે જોખી ગગનમાં ગઢ.

નૂપુર નાદ ઝીલે છે.
 ઝંકાર મુખડે શબ્દપ્રદા સોહે,
 જાગે મારાં ઉર ભરનીર રે;
 અન્તર ઓજના ઉમળકા ઉછળે,
 ભીંજે મારા ચીરના હીર;
 નૂપુર નાદ ઝીલે છે. જોને૦
 પૃથ્વીપટે પાદ પ્રભુનામ પાડે,
 દગ ઝીલે નભનૂરનાં ક્ષીર રે;
 સ્વર્ગ શુક્તિમાં મોતીડાં વર્ષે,
 હંસ હંસી શુંથે માલામીર;
 વધાવો વિરાટ રાજવીર;
 નૂપુરસ્મિત ખીલે છે. જોને૦
 મૂળજી દુર્લભજી વેદ.

૬૯. નર્મદાની શોભા.

(આવોને લાલ વરણાગીયા:—એ રાગ.

નર્મદા શું ગાઉ શોભા સાંજની.

હારે પવન પાણી વાદળ રંચના સુસાજની હોજી રે નર્મદા.
 હારે પાણી જોરમાં ઉછળા ખડુ મારતું;
 હારે ખેડોળા પટ્ટી દેખાતી પ્રૌઢ નાર તું. હોજી રે નર્મદા.

હારે વીળ ખળખળી ધીમે રહીને આવતી,
 હારે તેતો હોડીમાંથી જોઈ સુણી લાવથી. હોજી રે. નર્મદા.
 હારે ડહોળાએલ નીર રંગ તે ભૂરો હતો;
 હારે આંખો ચેત આસમાન તણો ભળતો. હોજી રે. નર્મદા.
 હારે પાકા રંગના ભુરા તે સામે ડુંગરા,
 હારે ગળી રંગના ટોચે તે ભૂરાં વાદળાં. હોજી રે. નર્મદા.
 હારે કાંઠે ઘાસ, લીલાં ઝાડ, ખડુ શોભતાં;
 હારે ચાર ગાય ભેંસ ઢોર ખાતાં હતાં. હોજી રે. નર્મદા.
 હારે આવે મંદ મંદ વાયુ પુશ લાગતો,
 હારે હોડી ચાલતી તેને ઘણો સગા હતો. હોજી રે. નર્મદા.
 હારે શુલાળોં ઘેરો તે રંગ આસમાનનો;
 હારે શુલાળોં ફૂલોનો, પાણીના મેદાનનો. હોજી રે. નર્મદા.
 હારે સુદી તીજનો ઉગેલ ચંદ્ર તે સમે;
 હારે દહેરીયાંની રમ્ય દહેરમાંહી તે રમે. હોજી રે. નર્મદા.
 હારે પવન સાંમટો પડી ગયો પછી ખરે;
 હારે લીલા પ્રહની જોઈ શી આંખો ઠરે. હોજી રે. નર્મદા.

કવિ નર્મદાશંકર.

૭૦ નર્મદાકિનારે.

(ઇતિહાસની આરસી સાહી મેં જોયું માંહી:—એ રાગ)

આનન્દ અદૌકિ અને છલોછલ પ્રેમ થકી,

મુજ હૃદય આજ ઉભરાય પતિસત્સંગવતી.

(સાખી) સુન્દર તટ વચ્ચે રૂઝાં, ધસે નર્મદાનીર,

ત્યમ બહે મમ અન્તર તણો, પ્રણયપ્રવાહ રૂચિર;

પતિપ્રીતિ સિન્ધુ બાણી.

લોલા આંખલોયાની ડાળ કોકિલ હિંચે રે,

આ પ્રણય-પ્રવાહે ગાન મુધારસ સીંચે રે;

(સાખી) સમિર સુરભિ સુસ્નેહથી, સ્પર્શે તરૂંવરડાળ,

હૃષ થકી ડોલે જુકે શાખા ધરી ઉલ્લાસ:-

અંગસુ ગર્વ ધરી.

પતિનો ત્યમ નિર્મળ પ્રેમ, પૂર્ણ સુગન્ધે રે,

સ્પર્શે ઉર આણી બહાલ, ઝુકું આનન્દે રે;

(સાખી) વિમળ વૃત્તિ અહિં વિકસતી, ફોલ સકળ રહી ફર,

વનલીલા લલિતા વિષે વહે સ્નેહનાં પૂર:-

ઉછળતી ઉર્મિ થકી.

વસોં હું મુજ વલ્લભ માંદા, પતિ મુજ અંતરમાં,

બની રહ્યાં અમે બે એક, બાજ્યાં પરમાત્મનમાં.

ઘડ્યાભાર્ષ લક્ષમણ પટેલ, બન્ધુસમાજ.

૭૧. નદીકિનારે.

(ધતિહાસની આરસી સાહી મેં જોયું માંહી:—એ રાગ.)

આ રવવિષ્ણુ બહેતી સરિત શાંતનીરા સૂતી,
 કંઈ ધ્યાન ધરતી ઉંડું ગંભીર ધરે મૂર્તિ;
 બહેતા ઉરપર કંઈ શાંત ઓમ બૂરું પડ્યું,
 સોઘામણું શું રવિતેજ સરિતઅંગે જડ્યું !
 આ મૌન અલૌકિક ધરી ઉભું ઉપકંઠ પરે,
 તરૂવૃન્દ સમાધિ ગંભીર ધરતું કેવું ઠરે !
 ઠરિ રહિ તેની વર્ણો છાંય શામળી નહોં જળની,—
 અદ્ભુત ગંભીરી આમ શાંતિ વસોં આ સ્થળમાં.
 જો ! ઉડોને આવ્યું આમ ટોળું આ બગ કેરું,
 ધીરું ધીરું ઉતરત જ્યાં જળ બહે ઘેરું;
 તે વેળ શું એકાએક બગો બમણું બનતાં,
 જળ—ઉદરથી ઉડોં પ્રતિબિમ્બ—બગો બીજાં મળતાં.
 પછી શ્વેત કર્ણિકાર શી હાર બગની બેઠી,
 નદી તટપર, રવિને તેજ ઉંકસુખડું લેતી;
 આ શિલા ઉરે નાચતું કાલુ શું ગાન કરી,
 બહેણીયું નદીમાં પડે, બાળલીલાજ ધરી.
 જો ! સહામે તટથી ખુણે બતકબુગડું તરતું,

આદ્યું આવે સ્વચ્છન્દ હોર જળમાં કરતું;
 કેા સ્થળ જળ શામળું સુતું, હસે ભરું કેા સ્થળમાં,
 ત્યહાં દીપ્ત અંગ જુગળતક સરંતુ પળવળમાં.
 તે વેળ દીર્ઘ આ રેખ તેહ પાછળ શી પડે,
 જળપટ ઉપર,—આ પેર વિહંગમ હોર કરે.
 આ પેર અહિં શાન્તિમાં શાંત લીલા પસરી,
 રહ્યું વિશ્વ ન્હાનું શું આંહિ ધીર આનન્દ ધરી.
 આ ઇતર જગતમાં શાન્તિ અને આનન્દ વસે,
 નવ દીસે કેા સ્થળ કલેશ નિરંતર હર્ષ હસે,
 તો શ્રેષ્ઠ મનુજનું જગત કેમ કલેશે ભરીયું ?
 કયમ દ્વેશવિરોધતરંગ વડે ક્ષોભિત કરીયું ?

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ.

૭૨. જગઉદ્યાન.

(પુનમ ચાંદની ખીલી પૂરી અહીં રે—એ રાગ.)

ગુણીયલ ખડેની ! ચાલો જઇએ જગઉદ્યાનમાં રે.
 લ્હાવા મળશે ચિત્તને શાંતિ સુખ અનુપ,
 વિધવિધ જાતિ પુષ્પો ઇશકૃતિના ન્યાળશું રે.

(સાખી) જનવાડી ખીલી રહી, વિધવિધ રંગ ભરેલ,
 વૃક્ષો પુષ્પો છાજતાં સુગુણ સુગંધની રેલ.
 સ્નેહે ખડેની ! શુદ્ધ પરાગ સુહાસ્યથી રે;
 કરશું ઉરઆનંદે પ્રભુમહિમાનાં ગાન. ગુણિયલ૦

(સાખી) વિચારવાડી ખેલીને જઈશું આપણ ખડેન !
 પ્રભુની લીલા ન્યાળીને કરશું તે સંગ રહેન.
 અંકુર વાવીશું ત્યાં નીતિના સહુ સ્નેહથી રે,
 ઉરઉમંગ તણું સીંચીને નિર્મળ નીર. ગુણિયલ૦

(સાખી) ધૃતિ, પ્રીતિને રાખતાં જોશું કળની વાટ,
 યત્ને શૂરાં રહી સદા વિસારશુંજ ઉઝ્યાટ;
 આવો, જોઈએ, ખડેની ! હૃદયગગે સ્નેહે ફરી રે,
 કેવી વૃદ્ધિ થઈ છે, આપણ અંકુર માંદા; ગુણિયલ૦

(સાખી) પ્રેમાંકુરોં કૂટીયાં, જ્યાં ત્યાં ખડુ સુકુમાર,
 સમતા સરિતા વારીને સીંચા ખડેનો સાર.
 પતિભક્તિની કલિકા શોભે શી આ ખેનડી ! રે,
 આલો હર્ષે પતિસહ લઈએ મોક્ષકુસુમ. ગુણિયલ૦

અજ્ઞાત.

૭૩. પ્રાતઃકાલ.

(જગો જગો રે, મારાં ઉજમાળાં બેન કે વાણેલાં બલે વાયાં રે:-ઐરાગ.)

સુરજ ઉગ્યો રે, સરોવરીઆની પાળે કે વાણેરાં બલાં વાયાંરે.

ભમરા ઉડે રે, કેવડીઆની ડાળે કે " "

મેના કાચલ રે બોલે મનહર માળે કે " "

નાચે કુદે રે હરણાં ઉંચી ફાળે કે " "

સુતા ઉઠો રે લક્ષ્મીબાઇના કંથ કે " "

શુભ શબ્દો રે બોલે છે સાધુ સંત કે " "

લેલે લેલે રે શ્રી રામનાં નામ કે " "

હેલે હેલે રે દીન જનોને દાન કે " "

કરલે કરલે રે, કોઇ મંગળ કામ કે " "

ગાળે ગાળે રે, હરિનાં શુભગાન કે " "

અજ્ઞાત.

૭૪. વસન્ત અને મેના.

માંધાં માંધાં મારી મેનાનાં મૂલ,

મેનાનાં મૂલ મારી મીઠડીનાં મૂલ;

મારી દીઠડીનાં મૂલ.

માંધાં માંધાંરે મારી મીઠડીનાં મૂલ.

વસન્તરાજની કેલી કેલાસ સમી,
 ધરણીએ ધરિયા શૃંગાર રે;
 મીઠડીને ટોકે મદન મંત્ર જાગે,
 મલકે મારા મનજીની માળ,
 મીઠડીનાં મોઘેરાં મૂલ;
 મારી મીઠડીનાં મોઘેરાં મૂલ. મોધાં
 આંગણે વસન્ત, મારે હૈયે વસન્ત, જો !
 ઓમે વિલસંતી વસન્તરે;
 વસન્ત નામ મારી મેનાં ગજવતી,
 આવ વીર વરનાથ ! વસન્ત;
 મીઠડીનાં મોઘેરાં મૂલ;
 મારી દીઠડીનાં મોઘેરાં મૂલ. મોધાં
 મૂળજી દુર્લભજી વેદ.

૭૫. વસન્તની પધરામણી સમયનું

હાલરડું.

(નમી પાયે પડું હું નાથ તાહરે રે લોલ:—એ રાહ.)

વસન્તદેવી પધારે વીરા ! આંગણે રે લોલ;
 તારે વહને વસન્ત રસ લોલ, મારાં ખાલ !
 મારો સોનાનો સૂર્યદેવ હિંગીયો રે લોલ.

મારી કુંજે શુભ ઓજસ્મિત થાય, હસે વીર,
વસન્તદેવી પધારે વીરા ! આંગણે રે લોલ.

(સાખી) સ્વામીના રસબાગમાં આસોપાલવફાલ;
રચું તેનું નવ પારણું, જુલે શિવરૂપ બાળ.

રસઆંખાના મહોર મહેકે આંગણે રે લોલ;
પ્રેમપોષટજી રમતાં આવે પારણે રે વીર !
તારા બાપુની કુંજે નહિં પાંજરું રે લોલ;
અમર આશલયો બાલ રાજ ઉગશે હો ! નાથ !
તારે પગલે ઝરોને ક્ષેમપુષ્પ મારી આશ;
વસન્તદેવી પધારે મારે આંગણે રે લોલ.
રસઅમ્બાએ છાંટયાં રૂપ વીરને રે લોલ;
સુધાક્ષીરે કરાવ્યાં પ્રેમસ્નાન રસપાન;
રંગે પૂરું નવ બાલતાણું પારણું રે લોલ.
આવા કોયલડી ઉડતી દેવીચરણમાં રે લોલ,
રંગમલ્લી રસદ્ધબા બની બાલની રે લોલ;
પ્રેમગાન આરંભ્યું શુભ કામ, વસન્ત નામ.
ધરાવ્યું મારા વીરનું રે લોલ;
આનન્દસાગર ઉછળ્યો રે લોલ,
હૈયે રેલે વસન્ત પ્રેમપૂર,
શત ધારા ઉડી રસદ્ધધની રે લોલ.

શુભ ક્ષીરે ભીજ્યું રે માફું ખાલ રસલાલ,
મંગલ પૂર્ણિમા સજી મારી કુંજમાં રે લોલ;
વસન્તદેવી વધાવી મારે આંગણે રે લોલ.

મૂળજી હુલ્લસજી વેદ.

૭૬. વસન્તવીણા.

(કામણ દીસે છે અલખેલા તારી આંખમાં રે:—એ રાગ.)

માધવ—વીણા માધવ—મુરલી સમ જગ હીંચવે રે,
રસળસ ભીંજવે રે, માધવ૦

કુદરત વીણા—તાર સમારે,
સૃષ્ટિ નૃત્ય કરી સંભારે;
કિર ચકવા ચાફ કંઠે ચિત રીઝવે રે. માધવ૦

કુસુમ-કામઠી કુસુમશરાળો,
પ્રણયરસે સ્નિગ્ધ કરે, ભાળો !
માધવ—મિત્ર રૂપાળો મનડાં મીંચવે રે. માધવ૦

અનિલ મૃદુલ લહરી લલકારે,
કોકિલ કલ રવતી સહકારે;
કલા કલાપી ધારે, નાચે નાચવે રે. માધવ૦

કુસુમલતા બુલતી પરિતોષે,
 નવ નવ પલ્લવ વલ્લી હોંશે;
 તરૂ તરૂ મંજરી સુકુલ પરિમલ સીંચવે રે. માધવ૦
 પરાગરાગી ભુંગો ગુંજે,
 સુરભીલક્ષ્મી મરાલો કુંજે;
 સ્વર-શોકી મૃગ કુંજે નયણાં વીંચવે રે. માધવ૦
 માધવ મંબુલ ગુંજન માંડે,
 જગસંગાનથી મોહુ પમાડે,
 કુદરત રાસ રમાડે, હૈડાં હીંચવે રે. માધવ૦
 વિશ્વ અખિલ તલ્લીન લહેરે;
 સહ વ્યક્તિ નટવેશ પહેરે,
 માધવ કેરી મેહેરે રસિક રસે મચે રે. માધવ૦
 રાસક.

૭૭. ચંદા.

(ખેંચે તમે ભાવ થકી ભણુને:—એ રાગ).

રૂપેરી શી શોભી રહી ચંદા ! સુનિર્મળ વ્યોમે સુખકંઠા !
 રૂપેરી૦
 મિષે મિષે મુખ એ શી મલકાવે ? તુજમાં પ્રિય માધુરી શી લાવે ?
 રૂપેરી૦

ધરી પટ વાદળીને! આડે, કાણે કાણે ઘેલી મદે લાડે. રૂપેરીં
મીઠલડી કિરણને શી અણસારે મિચવી એ કમળ-પોયણિ કદે ?
રૂપેરીં

ચક્રારી સર્વાંગે શિરે કુલી, પ્રકાશે પ્રવાહ વિષે ભુલી ! રૂપેરીં
નિરખિ તું છબી તુંજ મુજ મુખડે, રિસાવે હો કાં પ્રિયે દુઃખ-
દિલડે ! રૂપેરીં

મીઠું હરિમુખડું રૂપાળું, કૃપા કર તૃપત દૂગે ન્યાળું ! રૂપેરીં

હરિલાલ હ. ધ્રુવ.

૭૮. ચન્દ્રિકાને આમંત્રણ.

નયન નયને રે, નયન નયને પધારો, રાજખાલ !
ઘેલાં નયણાં તલપે ત્યહાં ઘડિક આવજો રે લોલ;
ભવને ભવને રે, ભવને ભવને તુમારાં રાજખાલ !
ઉડા આદેશ કિરણોમાં ક્હાવજો રે લોલ.

(સાખી) મધુર મધુર મુખડે હસો વિરલ તેજનાં હાસ;
હેરી હેરી હરખશું અધઉઘડયાં એ વિલાસ.
*મ્હોરી વસન્તની વાડીઓ, હો જગલક્ષ્મી !

* વટસાવિત્રી વ્રત આજ પૂરણ કરીએ રે:—એ રાગ.

કરે કોયલડી ટહુકાર, હો આવળે જગલક્ષ્મી !
 ધીમાં ધીમાં રે, ધીમાં ધીમાં પધારે રાજખાલ !
 ઘેલાં નયણાં તલપે ત્યહાં ઘડિક આવળે રે લોલ.

(સાખી) અમીરંગી નિજ સાગુનો પાલવ જોતો રસાળ,
 ચાલી ચન્દન ચોકમાં રસઅભિલાષુ ખાળ.

વીણી ગૂંથી ઉરની પ્રભા, હો મદલરિયાં !
 લોધો કરકમળે વરમાળ, હો આંખડી મદલરિયાં.
 એવાં અધિરાં રે, એવાં અધિરાં મ હોય રાજખાલ !
 ઉડા આદેશ કિરણોમાં ક્હાવળે રે લોલ.

નહાનાલાલ દલપતરામ કવિ.

૭૯. ચન્દાનો સ્વર્ગીય રાસ.

(ગરબે રમવાને ગોરી નીસર્યા રે લોલ:—એ રાહ.)

ચાલો સાહેલી સર્વ સાથમાં રે લોલ;
 રમીએ તાળી લઇ હાથમાં રે લોલ.

ચન્દા હુસે છે આ મન્દા કપોલમાં;
 જોઇએ એ હાસ સર્વ સાથમાં રે લોલ,
 હાં હાં સાહેલી સર્વ સાથમાં રે લોલ.

વારિ વહે જૂઓ રૂપેરી ધોધમાં;
 ધોધે ન્હાશું રે સર્વ સાથમાં રે લોલ. હાં હાં૦

ચન્દા રૂપેરી આ ભૂમિ રૂપેરી;
 થઈ એ રૂપેરી સર્વ સાથમાં રે લોલ. હાં હાં૦

સુવાસી પુખ્તો આ કેવાં ખીલ્યાં છે;
 લઈએ સુવાસ સર્વ સાથમાં રે લોલ. હાં હાં૦

ચન્દા વર્ષાવે જો પીયૂષ સ્નેહે;
 પીશું પીયૂષ સર્વ સાથમાં રે લોલ. હાં હાં૦

જૂઓ ધીમે ચડે ચન્દ્રકલા સહુ;
 ચાલો ચાલો ચડીએ સાથમાં રે લોલ. હાં હાં૦

સ્વર્ગીય ચન્દાના સ્વર્ગીય ચોકમાં;
 ચડીએ લઈએ રાસ સાથમાં રે લોલ,
 ચાલો સાહેલી સર્વ સાથમાં રે લોલ.

બાલશ્રી.

૮૦. પૂર્ણિમાનો રાત.

(વટસાવિત્રી વ્રત આજ પૂરણ કરીએ રે:—એ રાહ.)

આજે પૂર્ણિમાની રાત, રૂડા ચાંદલીયા !

તું ગગન ખીલ્યો તે કાજ, કુડા ચાંદલીયા !

(સાખી) પદ પદ તિથિ ચુડતી શુદ્ધિ, ચુડે ચન્દ્રિકા તેમ,
કમ કમ લયમ ઉન્નત રહે ધર્મજીવનનો પ્રેમ.

શુદ્ધ પ્રેમ—પ્રતિબિંબ ઉરે પાડજે;

આત્મ કર્તવ્યભાવના ચખાડજે.

છે આજે હૃદય ઉલ્લાસ, શીલા ચાંદલીયા !

પણ કાલે હર્ષશ ઉદાસ, વીલા ચાંદલીયા !

(સાખી) વૃદ્ધિ ક્ષીણતા દ્વલવ્યે સહનશીલતા ધૈર્ય,
દુઃખ શોક છાયા થતાં સમયસૂચકતા પ્રેર.

શુદ્ધ સત્વો કંઈ દિવ્ય ભાવી પ્રેરજે;

વિરલ સત્વે કંઈ સ્નેહ ભાવી પ્રેરજે.

તું ઘોળો હૃદય અમ ઘોળ, ઘોળા ચાંદલીયા !

ઉરશુદ્ધિ છોળાછોળ, ભોળા ચાંદલીયા !

(સાખી) અનન્ત વાસ સુધારણા, દિવ્ય એકતારૂપ;
પરમ પ્રભા અંદા સમી અર્પે તેજ અનુપ.

સદન સ્વર્ગથી અનેરાં ઓપાવળે,
વદન શાંતિસુધા કાન્તિથી દીપાવળે.

ખીલી ખીલી ખીલાવ તું અન્ય, એવા ચાંદલીયા !
પોંચે સુધા રહૌ સૃષ્ટિજન્ય, દેવા ચાંદલીયા !
આળે પૂર્ણિમાની રાત, રૂડા ચાંદલીયા !
તું ગગન ખિલ્યો તે કાજ, કુડા ચાંદલાયા !

રનેહજ્યાત.

૮૧. કુલડાંકટોરી.

(ગરબે રમવાને ગોરી નીસર્યા રે લોલ:-એ રાગ.

અન્દ્રીએ અમૃત મોઢલ્યાં રે ખડેન !

કુલડાંકટોરી ગુંથી લાખ્ય;

જગમાલણી રે ખડેન !

અમૃત અંજલીમાં નહિ ઝીલું રે ખડેન !

અંજલીમાં ચાર ચાર ચારણી રે ખડેન !

અંજલીએ છુંદડાંના ડાઘ,

જગમાલણી રે ખડેન !

અમૃત અંજલીમાં નહિ ઝીલું રે ખડેન !

ઝીલું નહીં તો ઝરી જતું રે ખેન !

ઝીલું તો ઝરે દશ ધાર,

જગમાલણી રે ખેન !

અમૃત અંજલીમાં નહીં ઝીલું રે ખેન !

કુલડાંમાં દેવની હાથેલીઓ રે ખેન !

દેવની કટોરી ગુંથી લાવ્ય,

જગમાલણી રે ખેન !

અમૃત અંજલીમાં નહિ ઝીલું રે ખેન !

નહાનાલાલ દ. કવિ.

૮૨. રમ્ય રજની.

(સાંઈ સાંઈ રે સુરત શહેર ધૃ-એ રાગ.)

ઝીણા ઝીણા રે વરસે મેહુ, રજની રાચે છે,
 બની પાવન અવની દેહુ, અવનિ નાચે છે.
 રૂમઝૂમ લમતી ધરણી લાડે, મધું ઉછાળે વાસ રે,
 દીવ્ય પ્રેમનાં બાળક મધુરાં ઝીલી ધરે ઉલ્લાસ. રજની૦
 મલપતો વાયુ મલકત ધીરો સ્વચ્છંદી રમે રાસ રે,
 કુમળાં સલૂણાં વિમળાં હૈયાં નૌતમ વેરેં હાસ. રજની૦

શશી અમો ગળતું આ છે વાદળ ઢળતું અવની-અંક રે,
 હૈયાં અવની-રસિયાં જનની લેતી નવ નવ રંગ. રજનીં
 પ્રભુરસ લસળસ ઘનધુમ્મટથી સહતાં પ્રણયી પાન રે,
 સખત જોડાં પાતાં પીતાં તરતાં અદ્ભુત તાન. રજનીં

વસન્તવિનોદી.

૮૩. શાન્ત સુરમ્ય રાત્રિ.

(સખી ! રમીએ આવો સૌ સ્નેહથી રે લોલ)

કરીએ મીઠી મીઠી વાતડી:—એ રાહ.)

શાન્ત સુરમ્ય શોભી રહી રે જહેન !

રાત્રી સ્વપ્રીતમ સંગમાં;

સંગમાં રસીલી રૂડા રંગમાં રે જહેન !

રાત્રી સ્વપ્રીતમ સંગમાં.

સ્નેહીત ઘેઝીં શ્યામા હર્ષથી રે જહેન !

મન્દ મન્દ શ્યામા સરે શરમમાં;

રૂપેરી સાળુ ભુરા અંગમાં રે જહેન !

રાત્રી સ્વપ્રીતમ સંગમાં.

તારલાના ફૂલકેરા ગુચ્છથી રે જહેન !

સામસામાં બહાલ ફેંકે હર્ષમાં;

મલકે મલકાવીને ઉમંગમાં રે ખડેન !

રાત્રી સ્વપ્રીતમ સંગમાં.

ઝગકે શી સાળુ પ્રતિબિમ્બથી રે ખડેન !

ફૂલ કેરા ખેલથી એ હાસ્યમાં;

બહેતી સરિત ગાતી ગાનને રે ખડેન !

“ રહેજો સૌભાગ્ય આ સદૈવ ”, રૂડા રંગમાં રે ખડેન !

રાત્રી સ્વપ્રીતમ સંગમાં.

બાલશ્રી.

૮૪. અપાઢી રાત્રી.

(બહાલાં વિરાજે મહારા પ્રાણમાં રે લોલ:—એ રાગ.)

અપાઢી રાત ઘણી મેઘલી રે લોલ.

થાય વીજળી તણા અમકાર રે—અપાઢી૦

અજે ધનઘોર ઘટા શી થઇ રે લોલ,

શાન્તિ સર્વત્ર વ્યાપી ગઇ રે લોલ;

મનહ અનિલ પ્રસરનાર રે—અપાઢી૦

વરસે ધીરેથી આ મેહુલો રે લોલ,

વારિ અમીમય રેલતો રે લોલ;

સીંચે સૃષ્ટિ તણા સૃજનાર રે—અપાઢી૦

ઘોલે બપેયા મીઠું રે લોલ,
 ગાયે કાયલ મીઠું ગીતું રે લોલ;
 મયુરે રેલાવે ટુહુકાર રે—અપાઠી૦

મલકતો મેઘ ઘરજે ઘણું રે લોલ,
 અરુપદ ઘોલવું મંડુક તણું રે લોલ;
 ત્યાં પ્રેમી આલાપે મહુરાર રે—આપાઠી૦

પિયુ પોઠે હિચોળાખાટમાં રે લોલ,
 સેવા કરે સતી બહુ ભાવમાં રે લોલ;
 રનેહી આન્દોલનો બુલનાર રે—આપાઠી૦

જે પ્રેમ-સંમેલનોથી વાદળાં રે લોલ,
 વીજળીના પાશથી જળહુલ્યાં રે લોલ;
 હંપતી તે પ્રેમ લોગવનાર રે—અપાઠી.

અધ્યાત્મિક.

૮૫. રાત્રી અને ચંદ્ર.

(ઇતિહાસની આરસી સાહી મ્હેં જોયું માંહી:—એ રાગ.)

(સાખી) જામે જયમં જયમ જામિની, જામે રસ જણુકાર,
 કુલદામન કંકાસ ને સતીમન હુરખ અપાર.

રાતલડી રળિયામણી, મનમોહનજી,

કરે ચાંદલીયો ચમકાર, મનડું મોહું રે; મન મોહનજી.

(સાખી) શિયળવંતી ને સાધવી તેના સુખના ઠાર,

ખોડ્યા પ્રભુએ ખંતથી આ રાત્રી મોઝાર.

પ્રેમભરી સતીની પ્રેમદા, મન મોહનજી,

તેના વાલમ છે વશીકાર, મનડું મોહું રે; મનમોહનજી.

ગુજરાતી નાટક મંડળી.

૮૬. મેઘાડંબર.

(સમી સંધ્યાએ અમે નીસર્યા રે જમનાજળ ભરવા:-એ રાગ.)

આડંબર રચ્યો ભવ્ય આ રે ગગન ધને ઘેર્યું, હાંહાં રે૦

આછું પીળું જળ તેજ આ રે નલમંડળ વેર્યું. હાંહાં રે૦

ક્ષેત્ર ભૂમી રૂડો ઉપરે રે વાદળો વરસે છે, હાંહાં રે૦

મરકત શો ઘેરો લીલો રે ત્યાં વર્ષા વસે છે. હાંહાં રે૦

વૃક્ષઘટા બીની અહિં રે ગંભીરી ઉભી; હાંહાં રે૦

તે મહિં દ્વાર ગન્યાં કહીં રે ત્યહાં શો દીસે ખુબી ! હાંહાં રે૦

પીત વસન ધરી ટેકરી રે તૃણશુન્યજ પેલી, હાંહાં રે૦

ગાયમહીષની તે પરે રે સેર શો આ રેલી ! હાંહાં રે૦

ખુણે દ્વાર ખીજે થકી રે નલ દીસે ઘેરું; હાંહાં રે૦

ને ! આ સખાં ! શું તહેં સુણ્યું રે ગર્જન ધનકેરું. હાંહાં રે
 ફર જેહ ગિરિગન્ધરે રે પ્રતિરવથી નાચે, હાંહાં રે
 સુણાં તે આ હુછડે ખાંભું રે સ્વનૃત્ય વિરાજે. હાંહાં રે
 ગિરિશિખરોને ભેટતી રે વાદળીઓ દોડે, હાંહાં રે
 ભૂમિગોળ આલિંગાં લે રે ધનધટા શી કોરે. હાંહાં રે

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ.

૮૭. ઝીણા ઝીણા મેહ.

(સાં સાં રે સુરત સ્થેર, મુંખાઈ અલખેલી:—એ રાગ.)

ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ, ભીંજે મ્હારી ચુંદલડી,
 એવો નીતરે કૌમારનો નેહ, ભીંજે મ્હારી ચુંદલડી;

આને ઝમેને ઝરે ચન્દ્રીની ચન્દ્રિકા,

ભીંજે રસિક કોઈ ખાલા રે;

ભીંજે સખી ભીંજે શરદ અલખેલડી,

ભીંજે મ્હારા હૈયાની માલા: હો ભીંજે મ્હારીં

વનમાં પપૈયો પેલો પિયુ પિયુ બાલે,

ટહુકે મયુર ફેરી વેણાં રે;

ટમ ટમ ટમ ટમ વાદળી ટમકે;

ટમકે મ્હારા નાથનાં નેણાં: હો ભીંજે મ્હારીં

આનન્દકન્દ ડોલે સુન્દરીના વૃન્દને,
 મીઠાં મૃદંગ પડછન્દા રે,
 મન્દ મન્દ હૈરે મીટડી મયંકની
 હૈરો મહારા મધુર રસચન્દા, હો લીંજે મહારીં
 ન્હાનાલાલ દ. કવિ.

૮૮. મેહુલો.

(આવો કુમકુમને પગલે, આવીજ ડગલે ડગલે: -એ રાહ.)

ઝરમર મેહુલો, મહારાજ !
 ઝમઝમ ઝાંઝરી, હો જહેન !
 લીંજે નવલ કસુમ્બલ ચીર,
 લીંજે છાતડી, હો જહેન !
 ઝરમર મેહુલો, મહારાજ !
 ઝમઝમ ઝાંઝરી હો જહેન !
 મોતી વ્યોમનાં, હો રાજ !
 છલકે આંગણાં, હો જહેન !
 ઉપવન રંગે રાજે, રાજ !
 હૈડું હીંચે મુખડે, જહેન !
 ઝરમર મેહુલો, મહારાજ !
 ઝમઝમ ઝાંઝરી હો જહેન !

હુંદલી દેવનાં, હો રાજ !
 પડધા પ્રીતમના, હો ખડેન !
 પવન-પ્રતિહારીનાં ગાન !
 હુણહુણે ઘોડલો, હો ખડેન !
 જો, જો, પ્રાણનાથનાં દર્શ;
 ઝમઝમ ઝાંઝરી હો ખડેન !
 ઝમઝમ હૈડાં દ્યનાં ગાન;
 ઝમઝમ ઝાંઝરી, હો ખડેન !

મૂળજી દુર્લભજી વેદ.

૮૯. વર્ષાદ પછીની રાત્રી.

(આવો આવોને યેની આજ, આપણુ રમીયે રે:—એ રાગ.)

ઉઠયો ધનનો ઘેરો આજ નલને દમતો રે,
 અને રજની શૃંગારસાજ સજી મનગમતો રે,
 કેવી રમતી ધરી આનંદ અંગે અંગે રે !
 ગુંથી કેશ વિશે અર્ધચંદ્ર હસતી ઉમંગે રે.
 થઈ સ્નાનશુદ્ધ મેઘરજથી કેવી સોહે રે !
 કાંઈ શૃંગાર સુન્દર સજતી મનહું મોહે રે.
 આછી તારા ટપકી વેરી ચમક ચમકતી રે,

હેવો ભૂરો સાળુ રૂપેરી ખેરી લટકતી રે,
 આજ રજની ! અધિક રમણીય મુજને તું લાગે રે,
 આવી દીઠી નહી કમનીય કદી મહેં આગે રે
 દીર્ઘ વિરહ પછી કેા જેમ યુવતી આવે રે,
 ઉછળાવતી અદકેા પ્રેમ પ્રિયમન ભાવે રે,
 એવી રમણીયતર જો આજે રજની દીપે રે,
 સાદી સુંદરતામાં વિરાજે સ્વર્ગ સમીપે રે.
 મન્દ મધુર અનિલ-ઉચ્છ્વાસ રજનોંમુખ ફેરે રે,
 રેલે આનન્દરસ ચોપાસ કાંઈ અનેરો રે.
 કૃત્ય તિમિરસહોદર ઘોર જગસુખ હુણતાં રે,
 તુજ આગે તજ નિજ જોર ઉજ્જવલ ખનતાં રે.
 ફૂર સાવજ સરિખા શોર કરતા ભાવો રે,
 મુજ હૃદય વિશે ક્ષોભ ઘોર જોણે મચાવ્યો રે,
 તેહ સર્વે તુજ એક હાસે, રજનિ ! એ રૂપાળી રે,
 થયા લુપ્ત હવે જો ! ભાસે, અહો દિવ્ય ખાળી રે.

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ.

૯૦. કોયલ.

(સુખડે રચ્યાં રે કમાડ, શ્રીખંડે ધોળ્યા ઓરડા રે:—એ રાગ.)

આવી રૂડી સરોવરની પાળ,

આંખા કેરી ડાળ, મૂકીને કોયલ ક્યાં ગ્યાંતાં રે.

શીલા રે—ભાઈના ઓરડા રે,

ત્યાં રૂડાં ધોળ ગવાય,

જોવાને અમે ત્યાં ગ્યાંતાં રે.

આવી૦

શીલા રે—ભાઈના માંડવા રે,

ત્યાં રૂડા માંડવા ચોડાય,

જોવાને અમે ત્યાં ગ્યાંતાં રે.

આવી૦

શીલા રે—ભાઈનાં માંદ્યરાં રે;

ત્યાં રૂડી કન્યા પરણાય,

જોવાને અમે ત્યાં ગ્યાંતાં રે.

આવી૦

અજ્ઞાત. (લોકગીત)

૯૧. કોયલનો ટહુકો.

(હરિ ભજનવિના, દુઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે:—એ રાગ.)

અલિ કોકિલા ! મિથ્યા મધુરો ટહુકો કાં તું ગુમાવે,

આ વિશ્વ વિષે અગણિત સુન્દર વસ્તુ વિરલ પિછાને;

કૃષિકાર ક્ષેત્રથી આ જાયે,
 તુજ સ્વરપર નવ તે લક્ષ દિયે,
 તું વૃથા સખળ શ્રમ કેમ લિયે;—અલિ કોકિલાં
 તું બને અધીરી ક્રોધ કરે,
 કંઈ વિશેષ બળ કરી સ્વ ખેંચે,
 જડ કર્ણ નહિ તે શ્રવણ ધરે:—અલિ કોકિલાં

*

*

*

*

હું ક્યમ વિસરું, સ્વભાવથી જ રહું તુજ સૌખ્ય સુગાને,
 ટહુકો મિઠો, હર્ષ થકી રસિકોહૃદયે તું રેડે:—

બેકદર ન તારી પિછાન કરે,
 કંઠામૃતનો નવ સ્વાદ લહે,
 નહિ તે તું ઉપેક્ષા હૃદય ધરે:—હું ક્યમ વિસરું
 તું અધીરો નહિ કંઈ ક્રોધ કરે,
 તું વૈર વિના અતિ ઉત્સાહે,
 તુજ ગાનધર્મ અનુરક્ત દિસે:—હું ક્યમ વિસરું

હાથોહાથ લક્ષ્મણ પટેલ, બન્ધુસમાજ.

૯૨. કોયલનો ટહોકો.

(વટ સાવિત્રી વ્રત આજ પૂરણ કરીએ રે:- એ રાહ)

ઉંચા આકાશ, ઉંચી વાદળી, અલી કોયલડી !

કાંઈ ઉંચા ત્હારા રણવાસ;

મીઠડું ટહોકજે રે અલી કોયલડી !

વાજે વસન્તની વાંસળી, અલી કોયલડી !

કાંઈ જામે રસિકના રાસ;

મીઠડું ટહોકજે રે અલી કોયલડી !

હૈડે મ્હારે હૃદય ગીતડું, અલી કોયલડી !

એતો ગાયું ત્હેં આજે અમોલ;

મીઠડું ટહોકજે રે અલી કોયલડી !

ઉરમાં મ્હારે એક મોરલી, અલી કોયલડી !

ખોલી કાલાઘેલા ત્હેના ખોલ;

મીઠડું ટહોકજે રે અલી કોયલડી !

ખોલી ઘેલા ઘેલા મદખોલ,

ખોલી કાલા કાલા પ્રદ્ધખોલ;

મીઠડું ટહોકજે રે અલી કોયલડી !

નહાનાલાલ ૬. કવિ.

૯૩. કૌયલ.

(ઓધવળ સંદેશો કહેજો શ્યામને:-એ રાગ.)

સુણી મધુરો રવ ઉંડો કર્દો આનન્દમાં,
કે શ્યામ વરણુ શોધી ખેદ કરો તહમે,
એ તો ગાતી ધુમશે તરૂના વૃન્દમાં,
કૌયલડી નવ લેખે તહમને કો સમે.

વંસન્ત ચૂમે વનવેલીને જ્યાહરે,
પવન એહશું હોળી વળી જ્યાહરે રમે,
ભર આનન્દે એતો ગાશે ત્યાહરે,
કૌયલડી નવ લેખે તહમને કો સમે.

કે ધન નભમાં નાચે રંગે જ્યાહરે,
ને શીતળ સહુ થળ શાન્તિ વસે ચોગમે,
ઉછરંગે એ ગાશે મીઠું ત્યાહરે,
કૌયલડી નવ લેખે તહમને કો સમે.

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ.

૯૪. વસંતદૂત.

(સાઈ સાઈ રે સુરત રહેર મુંખાઇ અલખેલી:-એ રાગ.)

ધન ધન રે ત્હાઈં ગાન ! બહાલી કોયલડી !
 સુણો પામું અદ્ભુત જ્ઞાન, એવી શીખ જડી !—
 વસંતદૂત બનીને તું તો આવે ગાતી ગીત રે,
 તરસ્યાં હૃદયે રેડે જેની અમૃતધાર સપ્રીત !—બહાલી કોયલડી !
 દિવ્યલોક સૌ હવે સુધારે તુજ વનઆસન પૂર રે !
 વનવન તુજ અલિવંદન ગાયે, હર્ષ ધરીને ઉર !—બહાલી
 આંખામ્હોર ખોલી રહે ત્યારે, સુણિયે તુજ સ્વર મિષ્ટ રે;
 તુજ આ વાર્ષિક પંથ બતા'વા, છે કોઇ તારક ઇષ્ટ !—બહાલી
 મધુરી કોયલડી ! તુજ સાથે પુષ્પવિજય હું ગાઉં રે,
 કુંજ વિશેથી પક્ષીતું શુભ ગાન સુણી હરખાઉં !—બહાલી
 છોકરડાં રમતાં તુજ ગીતની નકલે પાડે રીડ રે;
 નવલ વસંતના સ્વર સુણવાને, બને બહુજ અધીર !—બહાલી
 રહી વસંતઅતિત પછો ઉડે, બંધ કરી તુજ ગાન રે;
 અન્ય વસંતવિજય ગાવાને, દોડે બીજે સ્થાન !—બહાલી
 કુંજ સદા તુજ છે લીલો ને સ્વચ્છ જ તુજ આકાશ રે;
 તુજ ગાને નહિ શોક ધુસે કદો, વસે સદા ઉલ્લાસ !—બહાલી
 ઓ રસિલી કોયલડી ! જો કદો ઉડી શકત મુજ મય રે,

તો તુજ સાથ રહી હું આપત લીલા રસ જગમાંય !-ઠાલી૦
આનંદી પાંખેઃ સહુ આપત જગને વાર્ષિક ભેટ રે !
વસંતના સાથી ખની આપણુ રહેત અદલ નિત નેટ !-ઠાલી૦

અરદેશર ફ. ખખરદાર.

૯૫. ગિરિકોકિલ.

(સાંઝે સાંઝે રે સુરત શહેર મુખાધ અલખેલી:-એ રાગ.)

ઓ ગિરિકોકિલ તું !

શું અદ્ભુત રેલે ગાન, ઓ ગિરિકોકિલ તું !

તુજ ગૂઢ અર્થતું જ્ઞાન પામું ન કો દિન હું.

મેઘશિખર છૂપી ચંદા વરસે સ્મિત અમૃતધાર અનન્ત રે,
ને ગિરિ, તરૂ, જળ મત્તજ ધૂમે,-હેવું ગાન રેલંત,

ઓ ગિરિકોકિલ ! તું.

લતા માધવી-ઉછંગ ઉછળી કળી રમે લાજળ રે,
સુગન્ધ ને સ્મિત યોગમ વેરે,-એવી મધુરરવ ધાર

ઝરે ગિરિકોકિલ ! તું.

ટિટૂ ટિટૂ ગાન કુંડાળે લમતું નલમોઝાર રે,

ગિરિશૃંગોમાં ધ્વનિ મધુરો દઢ રમ્ય રજતરણુકાર

કરે ગિરિકોકિલ ! તું.

મધ્ય રજનીં ચાંદનીંમાં ચળકે, સાગવને શુંજવાયું રે,
ધુમસ રૂપેરી તે પર તરતું ગાન ચમકતું આનું,
જો ગિરિકોકિલ ! તું.

અવિરત મધુરા ગાનતાણી તુજ કવિતા કહીં ન સુકાય રે,
એ અદ્ભુત ગુણ ક્યાંથી સાંપડ્યો ? મધુર જ મધુર જ ગાય,
ઓ ગિરિકોકિલ ! તું.

પ્રિય સહચરોને શું તું સોધે ગાન ગાઇ વનવનમાં રે ?
તે થકોં શું કંઈ મધુર ગાનને રંગે ભાવ કંઈમાં
ઓ ગિરિકોકિલ ! તું.

માનવજીવનના સુર ઉંડા, પ્રકુલ ને વળી ઘેરા રે,
તે સર્વેનાં રહસ્ય સાચાં વાંચી સકે જ અનેરાં,
તે ગિરિકોકિલ ! તું.

નૂતન ધનરંગે રંગીલી સન્ધ્યા લટકે આવે રે,
મધુર અનિલ ઉચ્છ્વાસથી કરતી અંધરરૂપશોભાવે
ઉંચા ગિરિવરને;

તોય અડઅ ગિરિસમાધિ ન તજે, તે ગિરિ પશુ દ્રવ ધારે રે,
જેહુ વેળ સુરસુન્દરો સન્ધ્યા લલિત સુરો લલકારે
ઓ ગિરિકોકિલના.

ગૂઢ શક્તિને ગૂઢ અર્થ તુજ કળી શકું શી પેર રે ?

મૂઠ બને ગિરિવર જ્યહાં પીતાં અવિરત અમીરસ સેર
તુજ ગિરિકોકિલ ! ઓ !
નરસિંહરાવ લોળાનાથ.

૯૬. સૃષ્ટિલીલા.

(નમી પાયે પડું હું માત તાહરે રે લોલ:-એ રાહ.)

મીઠી મંજરી મલકાતી મધુવનમાં રે લોલ;
પરમ પ્રાણના પટે પૂર્યા પરાગ મહાભાગ;
હલા હીંચે હરિયાળોને હીંચકે રે લોલ.

ઝ્યારે ઝ્યારે છે કેતકીના કુંજ કેરી ખહાર;
માંહે મંજુલ મીઠા ગુંજર પ્રિયસાર;
હલા હીંચે હરિયાળોને હીંચકે રે લોલ.

મંદ વાયુની વેણું વાળ રહી રે લોલ;
કરે કોકિલ ફૂં ફૂં કલ્લોલ પ્રિય બોલ;
હલા હીંચે હરિયાળોને હીંચકે રે લોલ.

સરિતા સરતી ને સહેજ નાચતી રે લોલ;
નાચે નાચે છાંટે છે રસછેળ તટકોર;
હલા હીંચે હરિયાળોને હીંચકે રે લોલ.

ઉગ્યા તારા અને ઉગી ચન્દ્રિકા રે લોલ;
લલિત લીલા એ વારિમાં વિલાસતી રે લોલ;
હલા હીંચે હરિયાળોને હીંચકે રે લોલ.

મૃગ્દ સોહે સાનન્દ સજી શૃંગાર હાર;
દિવ્ય કંઠે વિરાજે વિભુની વરમાલ;
કુંજકેલિ રહી કુમુદકૌમુદીબહાર;
શ્યામા સોહે સજીને સર્વ સૌન્દર્યસાર;
હલા હીંચે હરિયાળોને હીંચકે રે લોલ.

નયન નીરખે એ નર્તની નારીનો બહાર;
હૈયું હીંચે હારી કરે આનન્દનાદ;
કુંજે કુંજે વાજે એ કીર્તન કરતાલ;
પ્રભુ પ્રેરે પ્રેરે પ્રેમે પ્રાણવિકાસ;
હલા હીંચે હરિયાળોને હીંચકે રે લોલ.

મૂળજી દુર્લભજી વેદ.

૬. વિવિધ.

૯૭. ગુણવંતી ગુજરાત.

* (રાગ મહાડ.)

ગુણવંતી ગુજરાત, અમારી ગુણવંતી ગુજરાત !

નમિયે નમિયે માત, અમારી ગુણવંતી ગુજરાત !

(સાખી) મોંઘેરા તુજ મણિમંડપમાં આ ઝુકી રહ્યાં અમ શીશ,
માત મીઠી ! તુજ ચરણ પડીને(ર)માગીએ શુભ આશીષ.

અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ગુણ૦

મીઠી મનોહર વાડી આ ત્હારી નંદનવન શી અમોલ,
રસકુલડાં વીણતાં વીણતાં ત્યાં(ર) કરીયે નિત્ય કલ્લોલ.

અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ગુણ૦

* આ રાગ સાધારણ રીતે ગરબીમાં ગણાતો નથી; છતાં ગરબાઓમાં જો તે ગાવામાં આવે તો તે ઉતરી શકે, એટલું જ નહીં પણ મધુર લાગે એમ માનવામાં આવે છે. આમાંની સાખીની પહેલી લીંટી ગવાયા તથા ઝીલાયા પછી, બીજી લીંટીનું પહેલું અર્ધજ ચરણ આ ગીત ઉપાડનાર ગાય, તે બીજાં ઝીલે, તે પછી બાકીના ચરણ સાથે ટેકનો ભાગ લઈ તે બંને ભેગાં જ ઉપાડવામાં આવે, અને તેજ પ્રમાણે તે બંને સાથે જ ઝીલાય તો આ રાગ ગરબામાં ઉતારવામાં સરલ થઈ પડશે. આ રીત બતાવવા માટે અર્ધા ચરણ પછી (૨) આવી નિશાની કરી છે.

સંત મહંત અનંત વીરોની બહાલી અમારી માત !
જય જય કરવા ત્હારી જગતમાં(૨) અર્પણ કરીએ જાત.

અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ગુણં

ઊંડા ઘોર અરણ્ય વિષે કે સુંદર ઉપવન માંય;
દેશવિદેશ અહોનિશ અંતર(૨) એકજ ત્હારી છાંય,

અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ગુણં

રસસરિતા રસભંર અમીઝરણાં, રત્નાકર ભરપુર,
પુણ્યભૂમિ ક્ષણકૂલ ઝંઝૂમી(૨) માત ! રમે અમ ઉર !

અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ગુણં

હિંદુ, મુસલમિન, પારસી, સર્વે માત ! અમે તુજ બાળ,
અંગ ઉમંગ ભરી નવરંગે(૨) કરીએ સેવા સહુ કાળ.

અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ગુણં

ઉર પ્રભાતસમાં અજવાળી, ટાળી દે અંધાર,
એક સ્વરે સહુ ગગન ગજવતો(૨) કરીએ જય જયકાર.

અમારી ગુણવંતી ગુજરાત ! ગુણં

નમિયે નમિયે માત ! અમારી ગુણવંતી ગુજરાત !

અરદેશર ફ. ખખરદાર.

૯૮. મીઠી મોરલી.

(ઓધવ નંદનો છોરા તે નમેરા થયો જો:-એ રાગ.)

મીઠી મોરલી મધુલયું શું વાય છે જો,
 વહી વનવને અનેરું ઘેરું ગાય છે જો;
 પાતાં વેણુ બહોલો જીવ ઉડી જાય છે જો,
 આલી ! અંતરે કંઈ કંઈ કેં થાય છે જો.
 ગીતલેર બહારીડી ઝુલી ઝુલી જતી જો,
 ઉરકુંજમાં ઉડેરું ગાન ગુંજતી જો;
 નેહ લગનો લાગો, દિલડું બધું દે મથી જો,
 ખોળું ખેડેનો ! ગમતું-ગમતું કાંઈ એ નથી જો.
 ઓધ આંસુડાં અમોઘ તણાં ઉછળે જો,
 મંજુ અંગુલી શું લલિત ખાલુડી લળે જો;
 શ્યામ સુન્દર મુખ મોહિની સુહાય છે જો,
 બહારો વેણુ જીવન ધીમિ ધીમિ છાય છે જો.
 ઝીણું ઝરમરઝર ઝરત ગાન મહેવલો જો,
 શોળું કાચલ ને લોલ લવે મોરલો જો;
 મોહન મન્દિરિયે પ્રેમ તણી હેલિ છે જો,
 થઈ ખેડેનો તહારો આજ ઘેલી-ઘેલો છે જો.
 દૂર દૂર અમિ રમ્ય સૂર આવતા જો,
 ઉર ઉર તણા લેદને ડુખાવતા જો;

પ્રમુજઅધર રમ્યાં વાયક છલકાય છે ને,
 સકળ જગત કહિંય ઉતરો-સરી જાય છે ને.
 અગનચંદની શો ટપક, તારલા રહી ને,
 જીવનઅંજની શો રજનો હૃદયમાં વહી ને;
 સ્થળ ચેતનને નન્દિનો પ્રિય અંસરી શું ને,
 સજનિ ! એક રૂપ-એક આત્મ ખની રહું ને.
 રાગસાગરકલ્લોલમાં હું ડાલતી ને,
 પ્રાણ દુહુકતા અમોલ યોલ યોલતી ને;
 વિરલ પ્રીતમ રેલો માધુરીમાં ન્હાઉછું ને,
 સખી ! વારો વારો તન-મન-ધન જાઉંછું ને.

મુખન્ત.

૯૯. કહાનની વાંસળી.

* (રાગ માલ.)

વાગે વૃંદાવનમાં વાંસળી રે, ઉલો ઉલો વગાડે કહાન,
 નાદે વેધી મુનિવર પાંસળી રે, નવ રહી કોને સાન. વાગે
 તરૂની શાખાઓ જુમી રહી રે, ચરણે નમવાને કાજ;
 વેલી વૃક્ષ સાથે જુમી રહી રે (૨)

ભાગ્ય અમારાં આજ. વાગે

* ૯૬ મા ગીતની નીચેની કુટનોટ આ ગીતને પણ લાગુ પડે છે.

જમુનાનીર ચાલે નહીં રે, મૃગને મોહુ જ થાય;

પંખી માળામાં હાલે નહીં રે, (૨)

નાદ સુણી ન રહેવાય. વાગે૦

વાછરું કાન દઇ સાંભળે રે, કરે નહીં પયપાન;

ગાયો ગાળા તોડી તાંડાં પળે રે (૨)

નાદ સુણવાને કાન. વાગે૦

કૂટ્યાં કમળ જળને વિષે રે, દીસે ઉઠ્યો છે ભાણ;

શંકર સમાધ મેહેલી રહ્યા રે (૨)

થયું જગતને જાણ. વાગે૦

દયારામ.

૧૦૦. વરકન્યાને આશીર્વચન.

(અમે ધડરીઓ ગઠ જીત્યાં રે આનંદ ભયો:—એ રાગ.)

આજે હર્ષ હૃદય ઉભરાય રે, શુભ લગ્ન થતાં.

થઇ દંપતીની એક ગાંઠ રે, શુભ૦

કંઈ વાળાં મધુર વગડાય રે, શુભ૦

કંઈ મંગલ ગીત ગવાય રે, શુભ૦

સ્નેહી હૃદયકમલડાં ખીલાય રે, શુભ૦

કંઈ પ્રણયની વ્રણિ થાય રે, શુભ૦

ગૃહસ્થાશ્રમનું લીધું વ્રત આજે રે, શુભ૦
 હવે દેવોનાં વાજાં વાજે રે. શુભ૦
 કરો સફલ આ જીવનપ્રયાણ રે, ઇચ્છીએજ અમે
 કરો આત્મતાણું કલ્યાણ રે. ઇચ્છીએ૦
 આર્ય પતિપત્નીનું આ જોડું રે, ઇચ્છીએ૦
 થાઓ જગમાં યશસ્વી ધણેડું રે. ઇચ્છીએ૦
 રાખી સંપ, વડીલતાણું માન રે, ઇચ્છીએ૦
 કરો ગૃહમન્દિર સુખસ્થાન રે. ઇચ્છીએ૦
 જાણી હંપતીનાં ધર્મઝર્ય રે, ઇચ્છીએ૦
 તરો સંસારસિંધુ અપાર રે. ઇચ્છીએ૦
 આવાં હંપતી સુશીલ સુર રે, ઇચ્છીએ૦
 સ્નેહસરમાં રહો સદા મથ રે. ઇચ્છીએ૦
 કરી દેશી જનોનું કલ્યાણ રે, ઇચ્છીએ૦
 કરો ગૃહસ્થીનું જીવન પ્રમાણ રે. ઇચ્છીએ૦

ભોગીન્દ્રરાવ રતનલાલ.

(સુખન્ધુ, બન્ધુસમાજ.)

૧૦૧. જળ ભરવાની કીડા.

(ક્યાં ગયો રે પેલો મોરલીવાળો, મનના ધુંધટ ખોલી રે-એ રાગ-)

ચાલોને સહિયર હસતાં રમતાં જળ ભરવાને જઇએ રે.
શીતળ નિર્મળ નીર નદીનાં છોળે ઝીલોં મુખોં થઇએ રે. ચાલો.

(સાખી) તટ તરવર ઝુકી રહ્યું, ડલો ઝોલાં ખાય,
તે પર પાંખી જોડલું ચાંચ ભરીને ન્હાય,

પ્રેમે મસ્ત બનીને રમતું, તેને વધામણાં દઇએ રે, ચાલો.

(સાખી) આછી લહેરો પવનની, આછા નદીતરંગ,
આછાં વસ્ત્ર સખી તણાં, આછું જોખન અંગ-

આછાં રહ્યાં !સ્મત છામ મુખે, સખોં ! તેને વધામણાં દઇએ રે.
ચાલો.

ગુજરાતી નારક મંડળી.

૧૦૨. આજકી માણેકઠારીયાં.

(સ્વામ રંગ સમીપે ન જવું મારે આજયકી,
સ્વામરંગ સમીપે ન જવું:-એ રાગ)

આજકી માણેકઠારીયાં, મોહનજી, આજકી માણેકઠારીયાં.

દુધ પૈઆ ચોર રાઇતી કેરી;

ઉપરથી ગુવાર વધારીયાં.

મોહનજી૦

ખરપી પુરી આઠાચીરી;

ઉપરથી લીંબુ ખટાઇયાં.

મોહનજી૦

સેવ કંસાર ને કારેલાં કંટોળાં;

ઉપરથી સુરણ સવાદિયાં.

મોહનજી૦

મીરાં કહે પ્રભુ ગિરધર નામર,

ભાવે કરીને આરોગીયાં.

મોહનજી૦

મીરાંબાઇ

૧૦૩. આપણા હક્કો.

(ઓધવજી સંદેશો કહેજો સ્વામને એ રાગ.)

સાહેલી ! શા શા છે હક્કો આપણા ?
 “રહાવું-રહેવું !”-કરવું જીવન કર્મ જો;
 નિર્મળ ચિત્તથી પ્રભૂભક્તિ પ્રેમે કરો,
 બહાલી જહેનો ! માનો એ નિજ ધર્મ જો.

“ રાનારાંની સાથે રોવું આપણું.”
 મનુજ હૃદયમાં નવલું ચેતન રેડવું;
 નયનેથી બેટાં આંસુડાં લૂછવાં,
 લય સહુનો કરી નાશ, અલય જહેની ! થવું.

x

x

x

x

જ્યારે જગની આશ વિનાશ થતી દીસે, ✓
 મીઠડી સ્વર્ગીય શ્રદ્ધા તવ તેને દીયો;
 રવડી મરતાંને નિજ ઘર બતલાવવું,
 દુષ્ટ પથે ભમતાં સન્માર્ગ રહુડાવજો.

અનાથ બાલો વિધવા અબલાઓ ધણી,
 દો તહેને શાન્તિ સુખ ને આરામ જો;

નહાનકડાં બાલોમાં નીતિ પ્રેરવી,
પ્રભુપદે દોરવવાં લાવી પ્રેમ જો.

મમતાળુ મધુ ઝરતાં વચનો બોલતાં,
બાલ જીવન વિકસાવે પ્રીતિ રેલી જો;
કેળવણી આપી બુદ્ધિને ખીલવી;
આત્મા કંઈ ભીજવી ચલવી રસહેલી જો.

શીખવે બહેનો ! ખોટાં સુખ તજવાનું, ને
અર્પે ઉર દેવી સુખ તથા તરંગ જો.
બહાલી બહેનો ! એ હકકો સહુ આપણા,
કયેમ ન ભોગવીએ આણી ઉમંગ જો.

જીવન જમમાં પ્રિયની પ્રીતિ કારણે,
મરવું વળી એ પ્રેમપ્રતીતિ આપવા;
પૃથ્વી પરનાં ગૃહજીવન દીપાવવાં,
મધુરાં વચનો વહતાં હાસ્ય વડે મીઠાં.

બહેનો ! સન્માર્ગે તમ જીવન ગાળજો,
ઉપયોગી આનન્દન એ સ્થળ સ્વર્ગ છે;
આપણને વધું હક્કની પછી જરૂર શી ?
સુંદરી કેરા સર્વોત્તમ હક્ક આજ છે !

ખરખડવું મિથ્યા શા માટે આપણે ?
 કે જગદીશે આપ્યો સીઅવતાર ને;
 પ્રભુએ આપી બુદ્ધિ સદુપયોગથી
 દુનિયાં અજવાળે, એ જીવન સાર ને;
 સાહેલી ! દ્વારો છે ખુલ્લાં સ્વર્ગનાં !

હરિ (સુન્દરીસુબોધ.)

૧૦૪. ચન્દ્રિકા.

(ઓધવ નંદનો છોરો તે નમેરો થયો ને:-એ રાગ.)

ખીલી પૂર્ણિમાની ચંદા નભ મંડળે ને !
 વેરે ચન્દ્રિકા શિતળ મહારા ઉરમાં ને !
 મહારા ઉરના અધારાં અજવાળતી ને !
 સ્નેહ સૌમ્ય રૂડાં હૃદયે પ્રકટાવતી ને !

x

x

x

x

હૈડાં હૈડાં ખોલીને સ્નેહ બીલતાં ને !
 રચી રૂડો મહારાસ તેમાં રાચતાં ને !

એકતાન દિવ્ય રાસમાં બની જતાં જો !
 ઝાંખી બહાલા પિતાની એમને થતી જો !
 મનુ-કુંજે અમે સ્નેહઅમી સીંચતાં જો !
 પ્રભુરસની હેલી અમે રેલાવતાં જો !

હરિ. (સુન્દરીસુખોધ.)

૧૦૫. શરદ પુનેમ.

(સારું સારું રે સુરત શેહેર, મુ'બાઇ અલખેલી:-એ રાગ.)

છે માણેકઠારી આજ, પુનેમશ્રી મોટી,
 શો ચંદ્રતણો પ્રકાશ, જાણે હોય જ્યોતિ.
 નભ મંડળમાં છે અજવાળું દીપે જેવું જ્યોતરે;
 ધરણી ધોળાં વસ્ત્ર સજીને થઇ રહી ઓતપ્રોત -પુનેમ૦
 લીલી ધરણી ધોળાં વસ્ત્રે સુંદર કેવી લાગેરે;
 નવપદ્મવપર પૂર્ણ પુનેમે શિત રશ્મો છે આપે. -પુનેમ૦
 વિશ્વવિલાસી વિશ્વેશ્વરની સુન્દર લીલા ।નરખોરે;
 વિના દીપકે સૃષ્ટિ દીપી, અકળીત કળાએ હુરખો-પુનેમ૦
 આજે ઉત્સવ છે ઇશ્વરનો પ્રેમે દર્શન લઇએરે;
 હૃદય મન્દિરે શ્રીજીગિરાજ્યા ત્યાં ચિત દોરી જઇએ-પુનેમ૦

પૂર્ણ જ્ઞાનનું કરી અજવાળું, નિરખો નાથ નિયંતારે;
શ્રી હરિ કેશ ચરણચરણથી ટળે અહંતા મમતા-પુનેમં

પૂર્ણ કળા પ્રભુએ છે પ્રકાશી, મહિતળ માંહી પ્રસારીરે;
તેજ પ્રભુ અંતરમાં પ્રકાશી હરિસુખને લો ઉગારી-પુનેમં

સૌ. હરિસુખગૌરી વામનરામ.

૧૦૬. સુન્દરીનાં સ્વર્ગીય સુખો.

(ઓધવળ સંદેશો કહેજો શ્યામને-એ રાગ.)

હાસ હસે છે હેત ભર્યું જ્યાં સુન્દરી
લહાણી થાએ મંજુલ વાણીની સદા
નયનોમાં જ્યાં નેહ તણી જ્યોતી દીપે
સંપ તણુ જ્યાં ચાલે શાંતિ રાજને

સુન્દર ગૃહમાં સ્વર્ગીય સુખડાં સાંપડે.

હૃદયમાં જ્યાં પ્રેમ તણું ઝરણું ઝરે.
પોષે મીઠડાં વચનો અંતરવેલ જે
સાદાધને શોચ તણા પાઠો લણી
અંતરના અજવાળે સઘળા મેલ જે

સુન્દર ગૃહમાં સ્વર્ગીય સુખડાં સાંપડે.

સત્ય સ્નેહની સ્ત્રીતારીના સુર જ્યાં
ઉપજાવે આંદોલન દિન ને રાત જો,
પ્રહ્લજ્ઞાનનાં ગીતડાંના લલકારથી
જાગે માનવ અંતરના સહુ તાર જો

સુન્દર ગૃહમાં સ્વર્ગીય સુખડાં સાપડે.

સૌ. પ્રમીલા.

૧૦૭ સર્વોત્તમ કોણ.

મુગટ પર વારી જાવું નામર નંદ.	(૨)
સખ દેવોમેં શીવજી બડા હે.	(૨)
પ્રાણીમેં બડા મનુજ.	મુગટપર.
સખ તેજમેં સુર્ય બડા હે	(૨)
તારામેં બડા ચંદ્ર.	મુગટપર.
સખ પર્વતમેં હીમાચલ બડા હે,	(૨)
નદીયાં મેં બડી ગંગ.	મુગટપર.
સખ ગોપનમેં રાધા બડી હે,	(૨)
ગોવાલમેં યદુનંદ.	મુગટપર.

મીરાંખાંધ કહે પ્રભુ ગીરધર નાગર
સચ્ચિદ્ધન સુખકંદ
મુગટ પર વારી જાવું નાગર નંદ.

મીરાંખાંધ.

૧૦૮ સ્ત્રીમહિમા.

(ગાડી આવી ગુજરાત અગનકેરી ગાડી રે આવી:—એ રાગ.)

ગૃહની શોભા છે નાર, જગે જોતાં એજ જણાશે.
રૂડી નાર દીપે છે સંસાર, જગે જોતાં એજ જણાશે,
નારી સારી જે તણી તેને સુખ અપાર,
જૂંડી ભાર્યા જો મળી, ખગડયો તેનો સંસાર. જગે૦
ખાવું પીવું આ જગે સુખનાં જે જે દ્વાર;
સુકુળ નારે સાંપડે, અનુભવે જન ઠારોઠાર. જગે૦
પુરુષ છે રાજા પદે, નારી જાણુ પ્રધાન;
ચતુર પ્રધાન જે રાજનો, તેનો રાજા પામે સન્માન. જગે૦
પુરુષ મેળવતા જગે મહા પ્રયત્ને ધન,
સોંપે નિજ નારીકરે જુજવું નવ રાખે મન. જગે૦
સદગુણી સ્ત્રી નેહથી કરે સકળ વ્યવહાર,
નીતિ અને શુભ રીતિથી સંચી વધારે ભાર. જગે૦

વિપદે પતિને સાદ્ય થઇ ટાળે સઘળાં દુઃખ,
 તે નહિ સ્ત્રી પણ દેવી છે, દેવીની પેઠે દે સહુ સુખ. જગેં
 દમયંતી સાવિત્રી ને દ્રૌપદી આદિ નાર,
 નિજ પતિને સુખ આપવા કષ્ટ વેઠ્યાં છે અપાર. જગેં
 મહા પદે પુરૂષો ચઢ્યા તે પણ સ્ત્રીનો પ્રતાપ,
 રત્નગર્ભા નારીઓ—એમ મળી છે શાસ્ત્રે છાપ. જગેં
 આજે તે યશ રાખવા ધરવી મનમાં હોંશ,
 કષ્ટ સહી, સતી નામને લેવા ધરો ઉર હોંશ. જગેં

વનિતાવિશ્રામની વ્યવસ્થાપક.

૧૦૯. સાસુવહુનો સંવાદ.

સાસુ શું સંતાપો મુજને શા કારણ પરણાવી રે.
 આગળ બાઈજી એમ કહેતાં કે વહુને આપું દુધ રે,
 હવે તો બાઈજી વિચાળ વેળા આ શાં માંડો જીવ રે.
 આગળ બાઈજી એમ કહેતાં કે વહુને આપીશ ખાંડ રે,
 હવે તે બાઈજી એમ શું કહોછો વહુતો થઇ છે લાંઠ રે.
 આગળ બાઈજી એમ કહેતાં કે વહુને આપું સાકર રે,
 હવે તે બાઈજી એમ શું કહોછો વહુ તો ઘરની ચાકર રે.

આગળ બાઇજી એમ કહેતાં કે વહુને આપીશ સાડી રે;
હવે તે બાઇજી એમ શું બોલેા વહુ તો થઇ છે અનાડી રે.

આગળ બાઇજી એમ કહેતાં કે વહુને આપીશ કંઠી રે;
હવે તે બાઇજી એમ શું કહોછો વહુની વાતો વંઠી રે.

આગળ બાઇજી એમ કહેતાં કે વહુ તો ધરની રાણી રે;
ઘડેથી તે ગાગર સુધી નિત હવે ભરાવો પાણી રે.

આગળ બાઇજી કહે પહેરાવીશ વહુને પગમાં તોડા રે;
હવે તે બાઇજી એમ શું કહોછો વહુ તો પગનો ભેડા રે.

આગળ બાઇજી કુંવર પરણાવવા ભજતા'તાં હરિહરને રે;
હવે તો બાઇજી તાડુકતાં નિત મુકો જન્મવી ધરને રે.

આગળ કહેતાં દીકરી ઠીક પણ વહુની તો શી વાત રે,
હવે તો વહુને આપો રોટલો દીકરીને દુધભાત રે.

બાઇજી કહે બહુ બોલો ના વહુ, આટલો ન કરીયે વાદ રે;
ચાર ચાર વહુઓ આવશે ત્યારે ત્યારે ઉતરશે નાદ રે.

નિરાંતે લેજો ઓરીયો વહુ એકલાં રહી નરનાર રે;
અમે તે જઈશું કાશીએ વહુ લોગવજો ધરખારે.

અજ્ઞાત (ભોકમીત)

નોટ—આ ભોકમીત કાંઈક અવ્યવસ્થિત રૂપમાં મળવાથી
કેટલોક ઘટતો ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે.—શં. અ.

૧૧૦. વેંગણુને વરઘોડો,

(ગિરધારી રે, વાત કહું છું વિચારો ઈન્—એ રાગ.)

ચાલો જઈએ રે, વેંગણુને વરઘોડે, એતો પરણે પાપડી જોડે.
માશી મોગરી રે, મ્હોડ ધરી આવ્યાં કોડે, લીંડાલાઈ મુછ મરોડે.
[સાખી]દુધીલાલી આવ્યાં ગોરાં રે, વળી લાવ્યાં સાથે ટીંડિરાં રે,
ઠેઠ મુંખાઈથી આવ્યાં પંડાળાં રે, ખારીલી રે, વાલોળ વાંક ન છોડે.
ચાલો વેંગણુને વરઘોડે.

આવી જનમાં રે સર્વે જાતની લાજ, મેથી તાંદળજની તાજ;
લુણી પોઈ રે સુઆ થયાં છે રાજ, ખારી મોરસ હુરખી ઝાઝી.
રાખી કડવાશ આવ્યાં કાલેરાં રે, સાથે આવ્યાં કકોડાં ધણેરાં રે,
માન માગે પરવળ મોંઘેરાં રે, કુળાં ગલકાં રે, લાવ્યાં ધીલોડાં જોડે;
ચાલો વેંગણુને વરઘોડે.

ધમધમતી રે, ગુવારની ફળી આવી, વળી ચોળીને યોલાવી,
સાંગરીને રે આણી ઘણી સમજાવી, સહુ શીંગ યેનો તેડાવી.
ખાંધી કમર કોથમીર ચાલે રે, ફૂલીનો પણ હુરખે ફાલે રે.
લીલાં મરચાંનો કોષ ખહુ સાલે રે, લીસાં લીળુ રે,
મનગમતાં બધે દોડે, ચાલો વેંગણુને વરઘોડે.

ચાલ્યાં મુરણુરે, તડખુચ; મીસાં મોળાં, ચાલ્યાં કોળીજ ને વળી કોળાં;
ખારીયાંનાં રે, ઉભર્યાં મેળોટોળાં, જાણે તોપ તણા સહુ ગોળા.

કાકા બટાકા હરખે ભરીયા રે, આવી મળ્યાં ગળ્યાં શકરીયાં રે,
તૈયારી કરે તાબાં તુરીયાંરે, સહુ મળીને રે, ચઢાવ્યા વરને ઘોડે,
ચાલો વેંગણને વરઘોડે.

ધરે છત્ર જ રે અળવી કેરાં પાન; કરી ચમર મુળા દે માન;
લીલાં પીળાં રે કેળા કરતાં તાન, સુકાં મરચાં વગાડે ગાન.
વરવેંગણ માંડવે બોલાવ્યા રે, સુંઠ સાસુ પોંખવા આવ્યાં રે;
તેડી મંડપમાં પધરાવ્યાં રે, પાપડીને રે શણગારી ચાંદલા ચોડે,
ચાલો વેંગણને વરઘોડે.

ખરે વખતે રે આવ્યા લસણ મામા, કન્યા પધરાવ્યાં વર સામાં;
હસ્ત મેળાપ રે થયા અંતર પડદામાં, ગીત ગાય સૌ ભાજી ભામા.
મીઠા ગોર થયા સાવધાન રે, દીધાં અળધરે કન્યાદાનરે;
થાય વેંગણ તો શુભતાન રે, ઉઠ્યાં પરણીરે, સહુ કુટુંબને મળીયાં,
આવ્યાં પાપડીને જળઝળીયાં.

પ્યાજ કહે પાપડી પસ્તાઈ રે, પરણી વર કાળો ચાહી રે,
એતો બાપડી ઘણું સોસાઈ રે, સહુ શીખ દે રે પીયર પાછી દોડો,
થયો વેંગણનો વરઘોડો.

અજ્ઞાત [લોકગીત]

નોટ—આ લોકગીત પણ અવ્યવસ્થિત રૂપમાં મળવાથી
બટો ફરફાર કરવામાં આવ્યો છે—શં. અ.

૧૧૧. વિદાય.

(ગરબે રમવાને ગોરી નીસર્યા રે લોલ-એ રાગ.)

આજ ગાનરાસ તો પૂરો થયો રે લોલ,
જેલીશું હવે વળી કેા દિન;
બહાલી ખેડેનાંયો ! રે લોલ,
બેડલાં બેડલાં વળી પધારજો રે લોલ.

આજ ઉર-આનંદ કેવો રેલીયો રે લોલ !
કેવું કર્યું મીઠું રસપાન !
પ્રિય ખેડેનાંયો ! રે લોલ,
બેડલાં બેડલાં વળી પધારજો રે લોલ.

(સાખી) ગાનવિમાને ઉડતાં, ફરિયાં રસઆકાશ,
બહાતાં સ્નેહસંસ્તિમાં, માણ્યા દિવ્ય ઉલ્લાસ.

માણ્યોશું ઉલ્લાસ એવા, હૃદયના, રે લોલ,
રેલીશું ફરીથી ગીતરંગ;
બહાલી ખેડેનાંયો ! રે લોલ,
બેડલાં બેડલાં પુનઃ પધારજો રે લોલ.

ચન્દ્રિકા ઝરન્તી અમીધાર ન્યાં રે લોલ,
જેલે શીખો વાયુ સુખકાર,—

એવા આંખણે રે જહેન !

ઝેલાં ઝેલાં ફરી પધારણે રે લોલ.

(સાખી] પ્રણયી હૃદયે જ્યાં હસે, નયનનયન મલકાય,
કરકમળો ગુંથાય, ત્યાં આનન્દો ઉભરાય.

ઓઘ એવા આનન્દોના ઝીલોશું રે લોલ,

ખનીશું તે માંહોં રસલીન,

લેગાં જ્યાં મળ્યાંરે જહેન !

ઝેલાં રનેહાણ ! વળી પધારણે રે લોલ.

જગતજળવેદનાઓ વિસ્મરી રે લોલ,

તેજશું કંઈ જીવન અંધકાર

ગાનચંદ્રથી રે જહેન !

ઝુલાં ઝેલાં વળી પધારણે રે લોલ.

રનેહોં રસિક સખિયો સર્વ લાવણે રે લોલ,

સોહશે સૌ સુન્દરીસંઘાય

રમ્ય રાસમાં રે જહેન !

ઝેલાં ઝેલાં વળી પધારણે રે જહેન.

શંકરરાય અમૃતરાય,

જ્ઞાનમન્દિર છાપખાનામાં

ગુજરાતી, ઇંગ્રેજી, હીંદી, સંસ્કૃતમાં

સર્વે જાતનાં

પુસ્તકો

મુન્દર અને નવનવીન

ટાઇપો બોર્ડરો વગેરેથી

સંતોષકારક અને સસ્તા બાંધે

છાપી આપવામાં આવે છે.

છપાવનાર પ્રુક્ષેની કડાકુટથી બેરીકર રહી શકે છે.

માલીક અને મેનેજર

શંકરરાય અમૃતરાય.

(અન્ડરગ્રેજ્યુએટ).

૧ રોડ-અમદાવાદ.

